

169
—
8

MILITAIRE SPECTATOR

**Jamie Shea over de rol van media
en de publieke opinie**

(zie blz. 405)

UITGAVE

Koninklijke Vereniging ter
Beoefening van de Krijgswetenschap
E-mailadres: m.d.haas@mindef.nl

Secretaris: I.M. de Jong
majoor der intendance
p/a Ledenadministratie
Telefoon (070) 318 72 79

Ledenadministratie:
Instituut Defensie Leergangen
mw. E.M. de Haas-De Ruijter
Postbus 20701, 2500 ES Den Haag

HOOFDREDACTEUR

prof. J.M.J. Bosch
brigade-generaal der cavalerie
p/a Inst. Defensie Leergangen MPC 58B
Postbus 20701, 2500 ES Den Haag
Telefoon (015) 215 27 20

ADJ. HOOFDREDACTEUR

H. Emmens
commodore Koninklijke Luchtmacht

REDACTEUREN

drs. P.J.E.J. van den Aker
kolonel der cavalerie
drs. P.H. Kamphuis
hoofd Sectie Militaire Geschiedenis KL

F.H. Meulman
kolonel Koninklijke Luchtmacht

drs. J. Terpstra
kolonel van de militair psychologische
en sociologische dienst

ir. R.G. Tieskens
luitenant-kolonel van de technische staf

BUREAUREDACTIE/PRODUCTIE

mw. drs. A. Kool
p/a hoofdredacteur
Telefoon (015) 215 27 20

ABONNEMENTEN

binnenland: € 20 (± f 44,-),

studenten € 12 (± f 26,-)

buitenland: € 25 (± f 55,-)

ADVERTENTIES

CET Reclame & Publiciteit
Telefoon (0497) 53 15 31

DRUK

Drukkerij Giethoorn Ten Brink
Vormgeving: Trend-Set Snelzet bv
ISSN 0026-3869

NADRUK VERBODEN

Foto omslag: Televisieploeg van Omroep
Friesland filmt 'slimme bom' van een Neder-
landse F-16 op de vliegbasis Amendola, Italië
25-03-1999 (Bron: Martin Roemers)

MILITAIRE SPECTATOR

402 Editoriaal:
Flexibel naar de afgrond

404 Mededelingen

405 J. Shea:
Modern conflicts, the media and public opinion
The Kosovo-example

416 A. Shai:
The termination of the war in East-Asia, 1945

422 M.J.B. Pool:
Het uniform in de mode

435 W.H.Th. Heijster:
De beleidsvisie Leidinggeven nader beschouwd

439 A. Stephens:
Command, leadership and aerospace power

448 Boeken

450 Samenvattingen / Summaries

Flexibel naar de afgrond

Met deze pakkende titel begint het artikel van Carel Brendel¹ over de Amerikaanse socioloog Richard Sennett, docent aan de London School of Economics. Sennett, auteur van *De flexibele mens. Psychogram van de moderne samenleving* staat redelijk argwanend tegenover het te pas en vooral te onpas aanprijzen van het begrip flexibiliteit. Het is in zijn ogen geen wondermiddel dat alle problemen oplost. Ook flexibiliteit heeft een prijs.

De kern van zijn betoog is dat flexibiliteit een masker kan zijn waarachter organisatorisch egoïsme verborgen gaat. Het verhuult dat het eigenbelang van organisatie en mens tot leidend beginsel dreigt te worden. In de relatie tussen organisatie en personeel staat het succes van vandaag centraal; hetzelfde geldt voor de organisatie en haar omgeving. Zoals Sennett het formuleert: 'Bedrijven hebben hun mond vol over teamwerk, maar in werkelijkheid is het een groot theater. Je past in het team als je een goede acteur bent. Maar het zijn niet de hechte teams die je vroeger in de bouw of in de havens aantrof. De sociale banden tussen mensen zijn zwakker geworden'.

Natuurlijk betreft het hier een generalisatie. Toch is wat hij stelt in onze maatschappij herkenbaar. We kennen allemaal voorbeelden van 'snelle' organisatieadviseurs die, al dan niet op basis van sjablonen of organisatorische modebeelden, met 'ideale' oplossingen komen. Niet zelden volgt later een ander, omdat de aangeprezen oplossing niet bestand bleek tegen de praktijk.

Het zijn vandaag de dag niet alleen voetballers die, terwijl ze carrièresprongen nemen, als een kameleon van kleur en daarmee van uiterlijke loyaliteit wisselen. Als Sennett gelijk heeft, zouden we ook bij flexibilisering steeds in het oog moeten houden dat baten zonder kosten niet bestaan en dat we beide moeten beschouwen. Hoe staat het in dit opzicht bij Defensie? Wat zegt de *Defensienota 2000* over 'flexibiliteit'?

Als we deze nota doorbladeren, zien we dat dit begrip vanuit drie optieken aan de orde wordt gesteld. In de inleiding wordt opgemerkt dat 'het

personeel van de krijgsmacht moet beschikken over de professionaliteit en de flexibiliteit die nodig zijn om de nieuwe taken naar behoren te vervullen'. Hier gaat het om individuele flexibiliteit. In hoofdstuk twee wordt organisatorische flexibiliteit aan de orde gesteld. 'Een moderne krijgsmacht', aldus de nota, 'moet flexibel zijn. De Nederlandse krijgsmacht berust op de modulegedachte: de krijgsmacht is een samenstel van modules die deel kunnen uitmaken van multinationale verbanden'. Hoofdstuk vier gaat in op een flexibel, evenwichtig en op de taken toegesneden personeelsbestand en op 'flexibiliteit, professionaliteit en verjonging daarvan'. Hier gaat het ook om organisatorische flexibiliteit.

Een laatste optiek is die van regelgeving. In de nota lezen we over 'een modern stelsel van diensteinde-regelingen dat flexibel, toegesneden op de individuele militair kan worden gehanteerd; 'een flexibele benadering ten aanzien van arbeidsvoorwaarden', en 'meer flexibiliteit als gevolg van nieuwe beloningselementen'. Deze drie benaderingen: individueel, organisatorisch en arbeidsvoorwaardelijk, verdienen nadere beschouwing.

Als het gaat om het individu gaan we ervan uit dat met flexibiliteit niet wordt bedoeld 'buigzaamheid' of 'lenigheid' in fysieke zin. Bedoeld wordt dat het individu naast vakbekwaamheid en gemotiveerdheid moet beschikken over een zeker incasserings- en aanpassingsvermogen. Deze eigenschappen zijn nodig om te blijven functioneren. Dit geldt al in wat wel wordt genoemd 'de vredesorganisatie'. Dit geldt temeer gegeven de onvoorspelbaarheid, mogelijk zelfs de onvoorstelbaarheid, van de omstandigheden waarmee de krijgsmacht bij inzet kan worden geconfronteerd. Deze boodschap is helder en verklaarbaar. Dit streven verdient steun.

Toch een vraagteken. De nota geeft ook aan dat een alert en flexibel functionerende organisatie vraagt dat het personeel over de schotten tussen organisatiedelen heen kijkt en heen stap. Defensie is immers – aldus de nota – ondanks alle verscheidenheid één geheel. De leefwereld van vele medewerkers ligt echter op een lager abstractieniveau; het krijgsmachtdeel en daarbinnen weer het wapen, dienstvak of functie-groep en meer in bijzonder de eigen eenheid, het eigen schip, het eigen squadron, enzovoort. Juist dáár krijgt de grotere organisatie gezicht.

¹ *Algemeen Dagblad*, 29 mei 2000, blz. 9

Dáár verzamelt het individu kennis, inzicht en ervaring. Dáár gaat het om teambuilding. Alleen als op dit niveau professionaliteit wordt verworven is een hogere ordening zinvol. Medewerkers zullen eerst en vooral in hun primaire specialisme werkelijk vakbekwaam moeten zijn.

De genoemde behoefte aan organisatorische flexibiliteit lijkt uiterst relevant. Omdat zekerheid over tijdstip, plaats, wijze en duur van inzet niet op voorhand te geven is, moet maatwerk mogelijk zijn. Papier is in dit kader geduldig: het tekenen van een uit modules opgebouwd verband vraagt een goede beoordeling van de toestand en zicht op de beschikbare modules. Dat wil nog niet zeggen dat een dergelijk verband ook direct en onder alle omstandigheden kan functioneren. Dat dit soms kan bewijst de recente uitzending van het geniehulpbataljon naar Kosovo. Een geniebataljon vormde daarbij de kern van een eenheid met een grote diversiteit aan bouwstenen, variërend van een infanteriecompagnie, tot een handlangerscompagnie en een marechaussee-element.

Het succes kwam overigens niet uit de lucht vallen. Met een vooruitziende blik had de kerneenheid aan diverse verplaatsingen over grote afstand meegedaan. Zij had daarmee kennis en ervaring opgedaan die het mogelijk maakte een gelijksoortig probleem op te lossen. Oefening baart kunst, dat geldt ook voor modulair samengestelde verbanden. Tegelijkertijd zijn er grenzen. Een vredesverplaatsing is één ding, humanitaire hulpverlening een tweede en vechten weer een totaal ander. De taak en omstandigheden 'daar' bepalen wat eerder feitelijk moet zijn beoefend. In een situatie waarin vrede met geweld moet worden afgedwongen, lijkt weinig tijd beschikbaar om van ervaringen en fouten te leren. Het moduleconcept dient derhalve ook te leiden tot een herbezinning op opleiding en oefening. Organisatorische flexibiliteit in het personeelsbestand is niet minder relevant. Zij vormt het fundament voor de vulling van de organisatie. Hier ligt een grote uitdaging omdat de weg van nu naar 'gewenst' moeilijke keuzes met zich meebrengt. De nota geeft hiervan een beeld.

Ook het derde aspect, de randvoorwaarden, is niet onbelangrijk. De krijgsmacht ontkomt niet aan maatwerk: de arbeidsmarkt dicteert. Dit brengt talrijke dilemma's met zich mee. Een van de belangrijkste is de vraag naar de 'waarde' van

specifieke militaire kennis en deskundigheid. Op het gebied van informatietechnologie, media-kunde, geneeskunde, enzovoort zijn vergelijkingen te trekken. Bij militaire 'know-how' is dit moeizaam. Een vlucht in 'civiele kennis' (omwille van betere betaling) zou er toe kunnen leiden dat inzet en optreden verwordt tot een secundair deskundigheidsgebied. Het antwoord op deze vraag is rechtstreeks van invloed op de professionaliteit in operationele zin. Met de mond belijden dat het gaat om de inzet is één ding: consequenties trekken een andere.

Er zijn echter meer dilemma's. Moet de organisatie zich wel of niet herbezinnen op de kerntaken? Is een eigen aannemer noodzaak of luxe? Zijn er gebieden aan te duiden waar mogelijk beter burgerpersoneel kan worden aangetrokken? Kunnen functie, rang en salaris worden ontkoppeld? Waar organisatorisch een majoorarts of majoor IT'er gewenst is, moet mogelijk het salaris van een luitenant-kolonel worden geboden. Verdraagt het functiewaarderingsstelsel voor het burgerpersoneel zich nog met de ontwikkelingen om ons heen?

Het is inderdaad van belang dat we het individu ontplooiingsmogelijkheden bieden en dat we streven naar maatwerk. Tegelijkertijd: als al het handelen van zowel de organisatie als de individuele medewerkers wordt herleid tot zakelijke calculaties kunnen we loyaliteit en samenwerking in de ijskast zetten. Als medewerkers uitsluitend zijn gericht op verdienen in plaats van dienen, zal de complexe machine stokken en tot stilstand komen.

Een flexibele organisatie is een terecht middel; het is echter geen doel op zich. Natuurlijk gaat de kop van dit editoriaal niet op voor Defensie. Gezond verstand en betrokkenheid zullen als veiligheidskleppen functioneren. Flexibiliteit is, daarover bestaat geen twijfel, noodzakelijk op individueel en organisatorisch niveau. Het kan daarnaast een gevaarlijk begrip zijn. Een toverwoord, dat onrecht doet aan andere waarden die relevant zijn voor de relatie tussen mens en organisatie. Natuurlijk realiseren we ons dat. Toch is het verstandig dat wij ons daarop voortdurend *blijven* bezinnen. Een krijgsmacht koopt niet veel voor modewoorden zoals flexibiliteit. Er zijn immers grote belangen in het geding. Flexibiliteit is belangrijk, maar niet ten koste van alles.

Mededelingen

Tijdens de Algemene Ledenvergadering van de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap op 15 juni j.l. heeft generaal-majoor D. Starink de voorzittershamer overgenomen van genmajmarns b.d. mr. drs. C. Homan. Homan werd vervolgens benoemd tot erelid wegens zijn grote verdiensten op het terrein van de krijgswetenschap in het algemeen en voor de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap in het bijzonder.

Door middel van zijn vele publicaties en zijn publieke optreden heeft hij de krijgswetenschap voor velen op begrijpelijke wijze onder de aandacht gebracht en was hij op dit gebied een stimulerend voorbeeld voor anderen. Zijn bijna tienjarig lidmaatschap van het bestuur van de KVBK, waarvan vijf jaren als voorzitter, heeft significant bijgedragen tot de groei en bloei van de vereniging. Met niet aflatende ijver en inzet heeft hij een belangrijke rol gespeeld bij het tot stand komen van het programma, waarbij zijn vele externe contacten voor de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap van groot belang zijn geweest, hebben bijgedragen aan het publieke profiel van de vereniging en aan het verdiepen van de band met andere vereniging op het gebied van vrede en veiligheid.

De Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap nodigt leden en belangstellenden uit voor een bijeenkomst over:

'De rol van de OVSE in post-conflict Kosovo'

De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa zond na de beëindiging van het conflict ambassadeur D. Everts naar Kosovo om leiding te geven aan de opbouw van een civiel bestuurlijk apparaat. Over de rol die de OVSE kon spelen in die wederopbouw, de plaats van de OVSE in de internationale gemeenschap, en de samenwerking en tegenwerking die werd ondervonden bij de opdracht spreekt:

kolonel D. van den Berg

militair adviseur van ambassadeur Everts
in de periode september 1999 tot februari 2000.

De bijeenkomst vindt plaats op:

donderdag 31 augustus 2000
Defensievoorlichtingscentrum
Kalvermarkt 38, Den Haag

Vanaf 19.30 uur is de zaal open. De bijeenkomst begint om 20.00 uur.
Gaarne aanmelden tijdens kantooruren: 076 - 5273209.

Modern conflicts, the media and public opinion

The Kosovo example

J. Shea*

Introduction

The problem with conflict is that it is always controversial, no matter how necessary as a means to stop gross human rights violations, and no matter how much it may conform to the 'just war' theories of Aristotle or Sir Thomas Aquinas. Using force is a drastic thing for modern societies to do and they do it rarely. The chance of being killed in a military conflict is at a historical all-time low, compared to the risks that our great-grandfathers or great-great-grandfathers would have faced. In fact, military conflict is probably the least likely cause of premature fatality today in western democracies, compared with cancer or heart disease or traffic accidents, or particularly the easy availability of guns in the United States which produce over 17,000 murders annually. As a result, when conflicts do occur, they have a shock value for public opinion, particularly when they occur in a modern European city like Belgrade at the end of the 20-th century.

Our main difficulty in justifying the use of force to public opinion is based on this, our greatest success: that we have made conflicts in Europe a rarity. A public which increasingly sees its armed forces as peacekeepers

rather than as warriors, engaged in humanitarian or disaster relief missions rather than combat, finds it difficult to accept a reversion to the traditional practice of warfare. Moreover, most interventions these days are what we call humanitarian interventions. They are voluntary. No national interest is at stake, and the main motivation for governments is the moral argument that we are upholding human rights, not our narrow, selfish national self-interest and doing 'the right thing'.

But that argument is an appeal to the emotions.

They have to be supported by an emotional echo in public opinion.

Rational arguments in themselves are insufficient to mobilise public opinion behind a conflict.

The CNN-factor

Everybody is familiar with the 'CNN factor'. Emotive images of human suffering, of amputated limbs in Sierra Leone, of raped women in Bosnia, of starving children in Ethiopia, ethnically cleansed Kosovars, all create the public pressure on governments to act.

But we also know that emotions are the least stable basis for sustaining action once started. Like love, they change from extreme attraction to extreme hate, very quickly, and with no intermediate phase. We have seen

with the United States' mission to Somalia in 1993, or the Belgian role in the United Nations mission in Rwanda in 1995, situations in which public support for intervention can change dramatically when eighteen US Rangers were killed in a firefight in Mogadishu, or eleven Belgian paratroopers were gunned down by Hutu rebels. Television showed the body of an American helicopter pilot being dragged through the streets – an image which American public opinion found as shocking, if not more so, as the thousands of starving Somalis before the US intervention.

Strategically, nothing changed because of that incident. The United States was not losing, or was not winning any more than before that single casualty. The situation in Somalia was the same. The success of the operation was the same. There was no strategic reason to change the operation. None of the objective factors had been changed by that picture of an American helicopter pilot being dragged through the streets of Mogadishu. But because this intervention was based largely on the appeal to emotions, the idea that dictated events was not whether hungry people were being fed or warlords brought to heel, but whether western soldiers should be required to sacrifice their lives in order to help other people.

Once it became clear that interventions do not always earn the lasting gratitude of the very people that one is trying to save, popular sympathy can turn quickly to anger. In this case,

* The author is NATO-spokesman. The views expressed in this article are those of the author alone. They should not be construed as representing an official position of NATO.

the US intervention in Somalia was soon terminated. Its course had not been determined by how much the US was succeeding but by whether or not the TV pictures could sustain emotional sympathy for the Somalis.

The 'Just War' concept

We have a situation today where governments are using the language of moral purity to justify international interventions. Doing the right thing and upholding human rights have replaced territory and treaties as the spur to action. Tony Blair spoke of Kosovo as the first truly humanitarian conflict in modern history. But this emphasis on the 'Just War' has created a new situation. Today public opinion, and certainly the media and the multitude of NGOs, are focusing less on whether a conflict meets its goals but on how it is fought. The tactics are receiving more attention than the final score line.

It is not enough to win.
One must win in the
right way.

The problem here is that technology is not perfect or necessarily moral. The actual execution of a conflict will never meet the same high standards of the just war that has become the conflict's chief rationale. The just war concept insists that there must be absolute proportionality of means. Not one bomb more or one day more of operations than are strictly necessary to achieve a clear, pre-announced objective.

Moreover, the just war insists that there should be an absolute improvement as the result of fighting which justifies the cost that has to be paid and that the situation should show an immediate improvement following action. It states further that there should be absolute discrimination

Moral objectives are powerful mobilising factors but democracies are only willing to tolerate small costs. Public opinion demands the zero casualty war, in terms of the civilian population of the adversary or in terms of their own pilots.

between civilian and military targets so that only the 'bad guys' get hurt and the 'good guys' (or the innocent in the 'bad guys' community) are all spared; or that conflict itself should be only a last resort after every other conceivable means of help have been tried and failed.

But how can you prove that every other conceivable means have failed? There is always somebody who will argue that you should try the final, final visit to Belgrade to negotiate with Milosevic. In short, if international law runs too far ahead of human and technological possibilities, there will always be a danger of someone, somewhere accusing even the most reputable organisations, such as NATO, of war crimes and of failing to take all necessary precautions.

But, as there have been 100 armed conflicts since the end of the Cold War and as 80 of those have been internal conflicts, we are simply going to have to adapt to this modern situation in which basically we are fighting to uphold the rights of peoples rather than the rights of states. We are going to have to learn to better manage conflicts where popular support is based on emotions and on a view of the type of civilisation we want to live in.

In other words, we act because we have a picture of what we believe is right, and because we want others to enjoy the rights and dignity of our civilisation, rather than because we have a clear idea of what we want to achieve in those countries where we are acting.

Strategic versus moral objectives

The key difficulty here is that there is a dichotomy between, on the one

hand, somebody like Milosevic who is fighting for strategic objectives and western democracies that are fighting for moral objectives.

The objective is to come as close to zero as you possibly can. Success is judged as much according to proximity to that zero than according to whether you achieved your objective or not. If you go high above that zero, no matter how necessary to succeed in what you are doing, public support can collapse very quickly.

On the other hand, a dictator like Milosevic fighting for strategic objectives is willing to accept a high cost before giving in. He has no problem with his public opinion, at least, not one that he cannot control. This leaves him free to focus his attention and resources on influencing NATO's public opinion, safe in the knowledge that the same means of control prevent NATO from gaining access to his public opinion.

Milosevic is helped by the irony that when you intervene against a dictator even the most radical opposition in that country has a tendency to side with the government in the name of the 'union sacrée' or national solidarity. For example, the opposition leader Vuk Draskovic was not only in the government but, for a while at least, Milosevic's main media spokesman for the conflict.

Because the dictator is fighting for a strategic objective, to keep control of Kosovo, he is willing to absorb a great deal of damage. At the very least, it is a good bet for him to sustain some damage merely to test NATO's resolve. There is always hope that NATO's political solidarity will collapse before Yugoslavia's infra-

structure. Dictators are able to make these brinkmanship calculations.

You have no certainty of being able to succeed with an air campaign in 78 hours, no matter how much you would like to. You have to use force for a long time. And this is the problem. The objective may be a limited one: Serb troops out; NATO troops in; refugees back. But what we discovered in Kosovo was that in order to achieve that extremely limited objective, we had to deploy an armed force normally reserved for a major international conflict. We started with 300 aircraft, of which only 50 strike aircraft, in the hope that a warning shot would be enough.

In other words, military force cannot be nicely calibrated to strategic or humanitarian objectives. There is no discount in destruction because the objective is a morally superior one.

You need a sledgehammer to crack a nut.

Once Milosevic became ready to absorb high costs, we had to deploy five times as many aircraft and ultimately drop 23,600 bombs and missiles on Yugoslavia and attack a wider set of strategic objectives, including in urban areas such as Belgrade, in a campaign that lasted 78 days.

We had to begin also to prepare seriously a ground invasion option, although, thankfully, it did not have to be activated.

A disproportion between means and end

As a result, there is in the public view and the media a disproportion between the means and the end. Military force does not work in small packages. You either use enough to win, or you don't use enough and you lose. It was only when NATO realised that it needed to use enough to win that we succeeded in the final analysis. Vis-à-vis the media, this became a major problem because although greater force made the air campaign much more effective and hastened the

achievement of NATO's objectives, it also appeared to be inflicting lasting damage on Yugoslavia and victimising the civilian population.

It also increased the possibility and consequences of mistakes or 'collateral damage'. But using too little force at the beginning made NATO look ineffective. Many journalists, for example, declared from the outset that air power would never work. It was insufficient and too limited. Only a massive ground invasion would secure the objective. Unfortunately, from a public perspective, there is no happy medium here where you are using enough force to show concrete results while avoiding lasting damage

to a country like Yugoslavia beyond the assets of the regime. It's either too much or too little.

Coalitions in stead of nations

Apart from the issue of proportionality, the next problem is that all conflicts today are fought by coalitions. Nations do not go to war any longer, at least not alone. But we have not yet discovered a patriotism for international organisations. When the United Kingdom went to the Falklands in 1982, there were probably many British journalists who thought it strange to go so far for a territory that most people in Britain had not even realised was part of the United Kingdom, let alone knowing anything about it. But it was the nation, it was the flag, the Union Jack, there was a patriotic feeling virtually nobody criticised. Some, of course, were more exuberant than others, particularly in the popular press, but there was a sort of a discipline that came from the fact that the nation was standing alone in a conflict situation.

Nineteen public opinions

But, in a modern day coalition operation like in Sierra Leone, or in Bosnia, or Kosovo, or East Timor, there are sometimes thirty or forty countries involved. In such a circumstance, it is easy for the media to blame the international organisation for everything that's going wrong without being accused of disloyalty and not withstanding the fact that the international organisation is us and it only works if we take the decisions to resource it or if we are there to support it.

The key challenge with coalitions is that there is not simply one public opinion to look after, your own domestic public opinion, but, as in the case of NATO and Kosovo, nineteen public opinions. Another country's domestic problem rapidly becomes yours as well. Because, if public opinion in Greece had forced the government to drop out, we would have lacked access to air space and the use of the port of Thessaloniki. We could not have deployed troops in Macedonia nor could we have made the threat of a ground invasion credible to Milosevic, and that was one of the factors that made him give in at the end of the day.

Because of the NATO rule of consensus, one ally's defection would have stopped the operation. So public opinion in Greece was potentially more important to us than public opinion in Washington. That is why Tony Blair spent more time out of the UK preaching the message in Brussels or in Germany or in France or in Chicago, as he did inside the UK, because

(...) in a coalition, somebody else's public opinion problem becomes your public opinion problem, and fast.

Sceptical media

We live in an age where the media are more sceptical about governments,

particularly in conflicts. Nobody could be proud of the way in which journalists were briefed in Vietnam. We all remember the 'five o'clock follies' in Saigon: the absurd figures for the body count or the notion that those figures proved that the US was winning the Vietnam war. French journalists feel that they were grossly misled in Algeria in the sixties. After the Gulf War, after the Falklands, journalists believe they have ample reason to suspect that governments are not always telling them all of the facts.

This is somewhat of a pity because governments are doing a good job, much better than in the past, of giving honest, accurate information about conflicts, given the need to protect lives, operational secrecy and, as Clausewitz once said, the 'fog of war'. Even for the best people with the best technology it is sometimes difficult to know everything that's going on.

But still there is this sense that what is said during a conflict cannot be trusted, that everything that comes out after the conflict must automatically be true by contrast.

There has been an example of this recently with *Newsweek*, which published a story which said that NATO lied in Kosovo because we did not say that only fourteen tanks had been destroyed by allied air forces. This proved that the military campaign was a failure. I beg to differ. Whether we hit fourteen Serb tanks or 140 tanks is irrelevant. The military campaign was a success and fulfilled unconditionally the three objectives that we set for it.

But, how does *Newsweek* know that there were only fourteen tanks destroyed? Did it have proof? No. It reports this because it believes that it

has learned of a secret Pentagon report that says that we only found fourteen Serb tanks after KFOR's entry into Kosovo. But does the fact that we may have found only fourteen tanks mean constitute absolute proof that only fourteen tanks were destroyed? Not at all. There were 78 days of an air campaign. The Serbs had tank transporters. At night, or on cloudy days, they could easily take those tanks out, back to Serbia for repair. Serbs repair their equipment, like every other army. We never claimed, by the way, that we had destroyed 93 tanks; we claimed that we had hit 93 tanks, many of which are probably operational today.

Regrettably *Newsweek* disregards the fact that we conducted a two-month investigation in which we looked at all of the aircraft camera footage. After seeing secondary explosions, where clearly a fuel tank had been hit because it creates a major explosion, in contrast to what happens if you hit a decoy, we concluded, based on four or five different but concurring sources of information, that we hit 93 tanks. In doing so, we revised downwards our initial estimate of 120 tanks. We ourselves admitted after the conflict in September, having done an investigation, that we had not hit as many as we had hoped.

But, because a magazine publishes that story, it immediately goes into every single newspaper and makes headline news because it's something that comes out *after* the conflict. Therefore, it must be more accurate than what came out during the conflict. Writing a column based on the *Newsweek* story, but without bothering to check it for himself, the American journalist William Pfaff claims that because we got that figure wrong, then we must have got every-

thing else wrong about the Kosovo conflict.

Uncertainty

The fact is that there is a difference between deliberate deception and uncertainty.

It doesn't mean that you really know the figure but that you're being unkind to journalists by not revealing it.

We will probably never know how many tanks were effectively hit or destroyed by NATO. We have done a study, based on a sound methodology which says that our best estimate is 93 and we will stick by that.

But there is a tendency to believe everything that is said during the crisis has to somehow be corrected afterwards, even if manifestly the information which corrects the original information doesn't necessarily produce more truth. If anything, it produces less truth and certainly more confusion. Some journalists also find it easier to repeat what their colleagues are reporting than to go in search of their own stories and undertake original research of their own.

Sources of information

The next problem that we face today is that governments no longer have a monopoly over information. That is probably a good thing. The 'man in the ministry' is no longer the man who keeps the facts all to himself. We have witnessed of late a proliferation of other information gathering sources. There has been the enormous growth in journalists and print and audio-visual media, particularly following the liberation of the airwaves, and the enormous reduction in the costs of research, printing and distribution.

Because you are not certain about something doesn't mean that you are lying. (...) The fact is that we will never know how many people were killed in Kosovo.

There are hundreds more journalists in the world today than just twenty years ago. It's much cheaper and legally easier today to set up a media organisation. We have the Internet, but also modern news-gathering technology, satellite phones, real-time transmissions and so on. We have seen a fantastic growth in non-governmental organisations. There are now over 50,000 major multinational NGOs in the world, compared with only 5,000 in 1960. The United States alone has 365,000 NGOs, all of which have staff, resources and technical means to gather information.

The issue here is that the production of information per se doesn't mean the production of more truth, but rather of more opinion.

It simply means that more facts, or pseudo-facts are constantly being churned out which governments and international organisations have to investigate. A spokesman today spends as much time analysing and correcting false information than actually putting out his or her own information and view points.

The problem for the modern media is the increase in rumour over real information.

For instance, in the United States, an individual named Matt Drudge has set up his own Internet newsletter. It first revealed the Monica Lewinsky scandal. However, virtually all of his other allegations have been found to be baseless. Yet getting the story right just once vastly increased his credi-

bility with the media, who then felt obliged to report everything else he said.

Report the rumour!

The problem is that if television reports one story about a presidential affair, other networks have a dilemma. It's a rumour. They have no reason to believe that it is true. But it could be true. Any rumour could be true, even if the probability is low. And if they don't report it and another network reports it and later on it turns out to be true, they would have given a scoop to the competition. So what's the best insurance policy? Report the rumour. If it turns out to be wrong, who cares for others are also guilty of the reporting error?

At the same time the news cycle moves on, another day, another story. There are no legal implications, no fall-out, no responsibility. Television, as a medium, has no past and no future. It is always the eternal present, what BBC's Nik Gowing has called 'the tyranny of real time', with no causality, no connection to what came before or what goes next. So everything is immediately important and a few moments later completely unimportant, contrary to our experience of real life.

During the Yugoslav air campaign, Belgrade's news agency Tanjug would regularly report that it had shot down six NATO aircraft, and most networks would run with that immediately. It was sufficient that Tanjug should report it. And then the onus

before being able to deny these reports.

This is going to become an increasingly difficult problem of crisis management in future. The longer you take to deny a story, the smaller the denial is. You need a microscope to find it when it eventually appears on the back page of the *Los Angeles Times* or the *New York Times* or whatever, several days later. The Yugoslavs, knowing that, used their Internet site to actually proliferate stories of bad information and all kinds of allegations which western journalists would then pick up and play with in their reporting.

Asymmetrical warfare

One of the features of modern conflicts is asymmetrical warfare, which means that adversaries cannot beat NATO cruise missile for cruise missile. They can't compete with us tank for tank. We had a massive superiority in the military field. Such a margin of technological superiority is essential because it enables you to win at an acceptable cost with minimal 'collateral damage' and to protect your pilots in the process. But it's a public relations deficit, because it enables the adversary to portray himself as the victim. Milosevic wanted to be seen as defenceless in the face of brute aggression by the Goliath of NATO. He wanted the cure to become the story which is criticised and not the original disease, such as his own ethnic cleansing in Kosovo, which was the

The press kept us tied up for hours with the simple checking and rebuttal of false information. Time that I could not spend getting the real information and trying to make sure that it, and not rumour or false information, was dominating the headlines.

was on the NATO spokesman to spend hours waiting for the pilots to return, making sure that everybody had been interviewed about the operations,

original incentive for NATO action. It's like these stories where the techniques that the police use to catch criminals become more the focus of

He who controls
the ground, controls
the pictures, and this was
the major problem that
we had. We had nobody
on the ground.

public attention than the original crimes of the criminals themselves. In fact, I need journalists in my profession. I don't just need them to help me get my story across, but I need them to tell me what's happening. In Bosnia there were 3000 journalists on the ground throughout the NATO air campaign of 1995 which led to Dayton. I was in touch with them every single day. I was giving them information, they were giving me information. They were almost like a police force that could go to the scene of a car crash within ten minutes and objectively establish the facts (or at least ask the probing questions where the facts were not clear). For me, it was extremely valuable because they were faster than NATO soldiers or NATO satellites. Certainly faster than our intelligence community.

Mistakes?

When I hear that you can't beat CNN, I agree. We were at a disadvantage in Kosovo because Milosevic made sure that there were no journalists there except for a few that could be relied upon to portray the situation as near normal. There were a few true independents but they were in hiding and couldn't operate freely. There was consequently no police force on the ground to go to Djakovica after the tractor convoy bombing on 14 April and tell me immediately what had happened. There were only Milosevic's soldiers and Milosevic, controlling the ground, controlled the pictures. He gathered together groups of western journalists in Belgrade, bussed them down to Kosovo. The

windows were blacked out. They arrived in Kosovo and were allowed to film the tractor incident but nothing else. How I have wished that western TV crews would only agree to participate in such bus tours if they can film whatever they want to and not only those scenes as directed by the Serb police. Minutes later the harrowing images were on TV all over the world. We lost 20 percentage points of public support in Germany alone, which it took weeks of hard effort to make up again. There was a sense that NATO was killing the very people that we were trying to save. What was incredible in all of this is that the only time Milosevic seemed to care about the human rights of the Kosovar Albanians was when he could exploit their deaths for propaganda purposes as if NATO alone were responsible for their suffering.

The problem with something like Djakovica is that it was not a manipulation. It actually happened, and therefore NATO could not deny it. But there was an obvious danger for NATO's public support if the only pictures that western TVs were able to obtain – and broadcast – were those of NATO's errors and not those of Milosevic's crimes. Not only did this present a confusing moral picture but

concentrating on that one NATO accident, made it look as if the only thing that was going on was NATO killing innocent civilians.

A battle between pictures and words

Before NATO acted there was no shortage of TV pictures of the situation in Kosovo but then the air campaign itself became the main story; and any military campaign removed from the context in which it is taking place will seem heavy-handed and destructive. Milosevic was deliberately expelling many people, both before and after the Djakovica convoy incident.

We had no pictures to show
of that reality and where
there are no pictures, there
is no news.

NATO needed to counter with its side of the story: burning houses, deportations, mass graves and then ask people to choose who's right and who's wrong based on presentation of a greater reality. We were not able to do

A battle between pictures and words is like a battle of science and religion. My words were perhaps more descriptive of the overall situation than Milosevic's pictures, but who did the public find it easier to believe?

conveyed the impression of a moral equivalence between the Alliance and the Serbs – as if the crimes of the latter were somehow less serious because they had come in response to a NATO 'aggression'. But if TV shows the truth, it is not the entire truth. It's like a jigsaw puzzle in which truth consists of 1,000 pieces and you cannot know all of the truth before you have at least fifty per cent of those pieces on the table. But the press, by

so, because we had nobody on the ground to provide those pictures and therefore we could not create news out of what we were saying.

Whereas pictures have the scientific ring of proof about them, words could be dismissed as speculation, rumour, the exaggerations of a hard-pressed NATO spokesman. In future NATO will have to devote far more of its military resources, such as satellites and

drones, not simply to look for destroyed tanks, as necessary as that may be, but to gather evidence on what is going on on the ground. This may impose some difficult choices because sometimes it is unwise to let know what we know. If you produce too many pictures of a mass grave, Milosevic can send a bulldozer to the site like the Bosnian Serbs used in Srebrenica to try to destroy the evidence so that the Hague War Crimes Tribunal would have no proof and therefore no possibility of indictments for war crimes.

Sometimes pictures have to be kept secret because they have a greater usefulness. Other times it was simply a problem of declassification, but there's no doubt:

you can only fight pictures
with pictures.

(No) access to the media

A dictator like Milosevic wasn't fighting NATO on its own terms, except with some erratic anti-aircraft fire. We were fighting him with weapons and he was fighting us back with pictures. We had no access to his public opinion. This was not a level playing field. Because of the western media's obsession with fairness, Milosevic had totally free access to our media. Virtually every time I gave an interview, the BBC or Sky would insist that I be together with a Yugoslav spokesman. Nothing else would be fair or balanced. The media believe that it's only in the contradiction of two arguments that the truth is going to emerge, even if one is patently wrong and propagandistic. Does something called truth really emerge in the middle? Is the public really enlightened about an issue by being exposed to contradictory arguments? Is balance – as a rigid notion – the best guarantor of objectivity? But that is a reality that we have to deal with because the media will not change its

approach and I on occasion have used the argument of balance to obtain media access when I believed opponents were receiving unfair air time. But we have to work harder in future conflicts to get access to our adversary's media. In other words, if Milosevic is playing asymmetrical warfare against us, why can't we play asymmetrical warfare back against him, by also trying to influence his population, against what he is doing?

I did appear on Serb TV many times, but as a hideous caricature of my real self. We tried the Internet to reach Serb opinion, because the Internet is meant to be the free media. The Yugoslavs have many Internet connections, but Milosevic recognised this and organised a systematic ping bombardment of our server that went on for ten days and totally incapacitated it with a virus, a sort of a Love-

of nearby Montenegro. The Serb language output on other international radio stations can be increased. In order to limit the pernicious influence of state-controlled media preaching violence, such as Serb TV, international satellite authorities, such as Eutelsat, can be asked to disconnect channels that refuse to follow standards of fair journalism.

Revisionism

A further challenge is revisionism. Controversy does not stop in the media the day that the air campaign actually ends. If anything, it increases afterwards. One of the problems is that because so little is actually known during the conflict itself and because you cannot give a complete view of reality at the time, there is a view that the reality you've given is wrong and has to be substituted by a totally different reality once the conflict is over.

In future we have to think more imaginatively about setting up our own radio stations, seeing how we can use technology to beam our pictures onto the television of our opponent.

Bug from Belgrade. It took us a long time and several thousand dollars before we could fix this problem and as far as I'm aware it's the first instance of cyber-warfare.

The technology is undoubtedly there to do this, for example, in morphing western TV pictures onto local TV and gaining access to foreign airwaves.

I'm not talking about a NATO propaganda TV. I don't think that that would be particularly effective. What I'm talking about is helping recognisably objective western media, for instance the BBC, or ZDF or Deutsche Welle to get access to Yugoslavia. That of course has to be one of our key priorities next time round. Neighbouring countries could be enlisted to set up transmitters (as Hungary is now doing to help the independent Serb media shut down by Milosevic) or we can make better use

It reminds me of the phrase by Jean-Paul Sartre that life is lived forwards, but understood backwards. Admittedly, there's some truth in this. After every conflict a great deal of information comes out, and, for obvious reasons: access to the territory, investigations, research, interviews with people that one was unaware of at the time etc. This can be positive to the extent that we better understand that what we have seen on TV is not the real story. Indeed, if you watched television during the NATO air campaign, you will have seen the history of a failure. You would have seen NATO's mistakes, the infamous 'collateral damage'. You would have seen Milosevic responding by evicting thousands of refugees, creating in many a mind the impression that NATO bore the main responsibility for turning a humanitarian problem into a humanitarian catastrophe of biblical

proportions. You would have seen the air campaign lasting 78 days, the length itself almost a confession of desperation. You would have seen innumerable talk-shows with talking heads, for instance retired generals and admirals, recommending an entirely different course of action but claiming credibility from their past expertise.

The only person I know who had the courage to say 'mea culpa' was John Keegan, a British military writer for the *Daily Telegraph*, who publicly acknowledged that he had been wrong in claiming that air power alone would not win a conflict. Most people watching TV would have had the impression that the air campaign was going wrong and NATO was failing. The round the clock coverage and hours of reporting failed to convey the most elementary fact: that NATO was in reality succeeding, that images of failure hid a more profound reality of alliance solidarity and resolve. TV failed to predict the final outcome – the public was thus misled.

Keep the show going...

Television has a lot of space to fill up, sometimes. Without much actually happening. Have you every watched BBC TV on a rainy day in the summer when it's covering a cricket match? And the BBC have arranged to be at Lords or the Oval for the day, but there's no play. And so you watch veteran commentators whose job it is to just talk. In order to keep the show going, praying that at any minute the rain will stop, the sun will come out and the players will come back on the pitch and therefore allow TV to show the action rather than the commentary. But if there is no action to supply the news, their commentary and speculation become TV's substitutes.

At the beginning of the conflict I suddenly saw television bureau chiefs from Bangkok, Sydney, Tokyo and New York turning up at NATO Headquarters. In other words, many TV channels decided that for 78 days nothing in the world would happen. History was stopping everywhere else

in the world. There would only be one story and that story would be covered 24 hours a day. The Kosovo air campaign was important, but in my view, it did not merit 24 hour coverage. It wasn't *that* important. But how many people can remember what else happened in the world during those 78 days? None else seemed to exist because it wasn't on TV.

Virtual versus the real war

There were consequently
two conflicts:
the virtual war that we lost,
and the real war that we
in fact won.

Because what you saw was, Milosevic not giving in, NATO not winning, NATO making mistakes, the innocent dying because of the 'collateral damage', the refugees pouring over the frontier. And of course, this is very difficult to understand. How is it that the solution is worse than the problem? NATO intervenes to stop ethnic cleansing and what do we get? More ethnic cleansing!

The problem here is that any conflict is based on the assumption that the situation has to get worse before it can get better. You use violence to stop violence and the temporary result is more violence. But that, like sometimes, a painful medical operation, is the only way that you can get at the real problem and therefore get to the real cure. So the initial result of conflict is, what a mess! And it was very easy, even for people who supported NATO, to watch CNN and say, 'Oh my God! This is going terribly wrong. I

Why did we win? We won
because of all of the things
that TV did not show.

didn't think this was what was going to happen. This is becoming an absolute mess. Stop!' But we didn't fail, we won.

We won because of our determination, we won because of Milosevic being less determined. We won because we had secret negotiations with the Russians. We won because we had a secret option on ground troops. None of that appeared on television.

Am I blaming television? No. TV can't show things that it can't film. But the tip of the iceberg which is filmable is not the reality of the iceberg. It's what is below the surface that determines the iceberg, it's shape, it's direction, it's ultimate survival. If you're a historian today, you would probably say that most of what television showed was secondary. It was certainly dramatic according to the old adage, 'if it bleeds, it leads.' The Djakovica tractor convoy incident was undoubtedly a setback and a tragedy. But, it didn't stop Milosevic, it didn't stop NATO, it didn't stop the Albanians, it did not affect the outcome of the war. It was a neutral fact, highly dramatic, highly visual, but not a shaping factor except unless NATO governments had allowed themselves to be swayed by it to call a halt to the air campaign. The bombing of the Chinese embassy was again, highly visual. It was news because it was so unexpected.

I complained to one
tv producer, 'Look, you
have been showing this
Chinese embassy bombing
for five days, every single
hour on your channel.
And during this period
Milosevic has expelled
200,000 refugees'.
His reply was: 'We did
refugees last week'.

It's important, but because it's an ongoing process, it's not news. More often, what is news, is not always what is important. It's like a journey. You may take your car up into the mountains one weekend and then you turn round and go back. You take the same road, you do the same number of kilometres, you look at the same scenery, but going back it is a totally different journey. Looking back we see the same things but in a different order and with a different perspective.

So there is a good side to looking back. But the problem with revisionism is that it starts on the basis that because everything that was originally said has to be wrong, everything that comes out later has to be right. But one uncertainty is no better than another uncertainty. For example, revisionists have said that because only ± 2500 bodies have been retrieved from mass graves in Kosovo, the figure of 10,000 that many Western leaders gave must be wrong. Thus NATO must have exaggerated the deaths to justify its intervention. But as long as the digging continues and more bodies are found, the figure of ± 2500 will change even if 10,000 is not reached. There are also over 5000 persons still missing who are not believed to be in prison in Serbia. Moreover, does an intervention require a proven death toll in excess of 10,000 to be justified? Isn't a gross violation of human rights justification enough?

The costs of action

In any case, the important thing is to save those that would otherwise be killed were no intervention to take place. That is certainly what NATO has done in Kosovo. But the media focus only on the costs of action and action always has costs. The same commentators, who usually push for military action when it is a conveniently abstract notion, rarely ask what would be the situation if NATO failed to act; or whether an imperfect air campaign is not better than no air campaign at all. How many refugees would we have in Albania and Macedonia

today, how many thousands of people would have died in Kosovo if NATO had not acted? How much would the region have been de-stabilised?

A novel experience

If this is the media environment constraining western military actions, how is NATO to respond? One of the

(...) Kosovo was a novel experience, like when you read a manual about how to do something, but then actually do it for the first time. One of the key lessons is that we have to be better at finding out information.

ironies is that the Alliance spent fifty years rehearsing to deter wars. We had almost no experience in how to fight them. Therefore, even though we were a military organisation, if you don't know about an atrocity, the media can accept a degree of uncertainty because NATO was obviously not involved. But the media, rightly, expect you to explain your own actions.

One of the problems that we had, particularly with the Djakovica tractor convoy incident, is that it took us five days to clearly establish what had gone on. And we made the worst mistake of giving information before we knew the actual facts. It's always tempting with the media putting you under pressure to say something, just to give the journalists something to write about. It is also easy to believe that because your organisation is acting for the best of motives, you cannot be responsible for something so

bad as hitting civilian tractors. Once you give out contradictory stories, you look as if you've got something to hide, or there's some sort of cover-up going on.

So what you have to do is impose discipline on all of your spokesmen. You can't be silent, that's worse than anything else. But it's important to com-

pose a line with no speculation incorporating what you know. And you can say, 'when we know more, we will tell you'.

Having made the promise, however, to tell the truth, you must tell the truth. Transparency has to apply hundred per cent. If you are not willing to confess your errors, you will never be believed when you claim successes later on.

I promised the journalists during the Djakovica tractor incident that we would present the facts. The suppression of information is precisely the way to keep the story going.

There's no intermediate ground. I managed, fortunately, to get this message across within the Alliance. As a result, an airforce squadron spent the weekend looking at video tapes of the Djakovica tractor convoy incident to explain what had happened. At the time this was more important to NATO's success than flying missions.

The worst thing you can do is either break your promise to supply information, or let the facts come out little by little. Either you say nothing or you say everything.

An attitude of win first and investigate and explain afterwards is unsustainable.

I regret that it took a major public relations disaster for us to learn that lesson, but at least we learnt that les-

son before it was too late. Once we provided a full explanation of the Djakovica convoy incident, I was asked comparatively few questions about it. On one of the last days of the air campaign, a NATO bomb landed very close to an apartment block in a town on the border with Montenegro. By that time, our information system was working very well. I had somebody at every military headquarters in the chain of command to collect the information fast and to move it up to NATO HQ in real time. As a result, I was able to begin my morning briefings by volunteering all the relevant information about this incident, including the aircraft involved and the size of the bombs, before the journalists were even aware that it had happened. In doing so, we prevented the media handling of the incident rather than the incident itself from once again becoming the story.

Truth is a jigsaw puzzle

Obtaining information is all the more difficult when you are no longer a direct observer of or participant in events. The essential action was at NATO headquarters until March 24-th. At that time the emphasis was on diplomacy. I could come out of a NATO meeting and say to a group of journalists, 'look, I was there and this is what happened' and as I was a direct observer. And then on March 24-th, the action moved from Brussels to Kosovo. I was not in the planes, or on the ground. Decisions are made also as much in capitals as at NATO HQ. The spokesman becomes a journalist dependent on his sources to supply him with the essential daily facts.

Truth is a jigsaw puzzle. There are moments when you don't have all of the pieces of the jigsaw puzzle, but you could say, 'Aha, it's a Mercedes, it's blue, there's a beautiful girl sitting on top of it and it's outside a chateau with a blue sky'. I don't have all the details, but I have enough to know that that is the picture. But if you go to a briefing with so many holes in your jigsaw puzzle that you don't

even know that it's a Mercedes or you don't know the colour of the sky, then you're in trouble.

One of the things that spokesmen in conflicts certainly have to do is improve their ability to know what is going on. But it will always be a matter of judgment to determine what is true from what is false. A spokesman sometimes has to use his gut reaction. One example: I was under mounting pressure from the media to show that we were being effective against Serb tanks. One day, I saw some intelligence reports that we had attacked a Yugoslav army brigade exposed on Mount Plastrik and destroyed 30/40 tanks. Initially it was heartening news. Finally, I could say to the journalists that we were being effective. Because it is important to remember that in conflicts, effectiveness impresses the media far more than moralising rhetoric. I phoned about 50 people, I looked through all of the intelligence, I wrote a detailed script. At five minutes to three, I tore it up. I had plenty of information, but I didn't believe it. I didn't have the feeling that it was right or added up particularly in view of NATO's previous difficulty in hitting large numbers of Serb tanks. I'm glad I didn't give that story, because after the war KFOR entered Kosovo and went to Mount Plastrik, and did not find any damaged tanks. So, one has to exercise one's best judgement as to what is true or not, and err on the side of caution. If unconfirmed information is nonetheless given, it should always be sourced (e.g. 'refugees have reported that...').

Don't overlay your success

As far as pictures are concerned, NATO should be wary of showing videos of gun camera footage again during its news conferences. Because what, sometimes, is your biggest success story can also be your Achilles Heel. During the Kosovo conflict, like the Gulf War, video pictures of bombs travelling down laser beams and hitting the target, with incredible accuracy, gave the impression of a military well in control.

But at the same time, these videos create the impression that this is not real, a computer game, virtual war. But such images only show a fragment of reality that continues. Because, there could be a person behind that building, on a bicycle, who's going to get killed, and therefore it will be collateral damage. But the video stops, because the camera is blown up on impact, so you don't see what happens next. This creates in the public mind the impression of perfectionism by NATO. Then suddenly, along comes the Djakovica tractor convoy incident: real children, real blood, real disaster, and people think, 'Oh my God! What a shock, it's a real war, we've been lied to, we've been deceived'. So, no, let us not try to create an image that we cannot substantiate with reality. It's better to actually declare your faults at the beginning and therefore not disappoint anybody than try to overlay your success, because the mood then, of disillusionment, of shock, will be all the greater when mistakes occur, as they invariably do.

Education of the public

Finally, the key issue is education. Wars do not come out of nowhere. But public opinion is only aware of your involvement in a crisis the day you start bombing. In other words, public opinion sees this crisis only in its most extreme manifestation, at the final point, whereas the crisis may have been going on for years. In the case of Kosovo, there was one year of diplomacy with negotiations in Rambouillet and Paris. But the public sees none of the good things that you were doing as reasonable human beings to stop the war, but only the 78 days of controversial things that you do to finally achieve your diplomatic objective through the use of force.

This absence of context fosters the belief that, because you are using extreme means, you must be the moral equivalent of your adversary. But, democracies do not become like their adversaries just because they use occasionally extreme methods like

force. They still remain democracies and still very different. Therefore, it's important to educate your public into all of those complicated realities of what you're doing and why you're doing it.

TV with its obsession with the immediate drama of the moment doesn't have time for context or background. It focuses on 'what' but rarely on 'how' or 'why'. If you show Djakovica, it is of course terrible, but if you explain why NATO pilots were flying over Yugoslavia in the first place at three o'clock in the afternoon, what had gone before, what would happen if you weren't acting, what is going to come afterwards, then it's all very different. Because that is the one thing that your adversary is not doing. He in fact is doing the opposite. Whereas success for NATO lies in creating the broadest possible grasp of context linking to the present or the past history of the conflict and prospects for a future settlement, Milosevic's tactic is exactly the opposite. It's to make an absolute of secondary incidents and convey that they are the only important reality, i.e. NATO is killing innocent civilians. So you have to educate and not only inform.

Understanding the context

It would be ideal to begin the education before the air campaign. That, of course, is not realistic, because force is not inevitable until the moment it is used. During my briefings I tried hard to do this. I had a team of assistants every day. I asked them to look into Milosevic's record. I wanted to know

how much money he's spending on his special police and to know how much ethnic cleansing there was going on in Kosovo before NATO started bombing. I wanted to know about the circumstances in which Milosevic took away the autonomy of the Albanians ten years ago. It is essential to factor these things in, because it's only if people understand the context that they will excuse you for your mistakes.

Ultimately, media campaigns do not win conflicts. Diplomats, politicians and pilots do that.

But a bad media campaign will and can lose you a conflict. Therefore, there is nothing to be ashamed about at being organised. PR is often a dirty word when applied to conflicts. But the fact is that conflicts represent an extreme activity and anything which is extreme creates extra-dimensional public opposition.

All kinds of people will oppose you in your own society, not only your adversary. Indeed, it is very difficult to know in advance of a conflict who your supporters and opponents are going to be. Conflicts produce strange alliances of people and no few surprises. There is nothing wrong with

advertising, providing it's truthful and it doesn't lie or mislead about the product that you're providing. But if you do not organise a media campaign properly, even though you may have the finest moral cause in the world, you are never going to be able to deal with that opposition effectively until such time as you are able to prove you were right. But that can take years as critics will not claim NATO's air campaign was justified one year ago until NATO forces are able to leave Kosovo as a democratic, multi-ethnic, prosperous society.

The media are very good at constantly moving the goalposts for judging success – from the return of refugees one minute to the promotion of inter-ethnic reconciliation the next. It is much easier to achieve physical goals, like the return of refugees, than moral or spiritual ones, like ethnic harmony. In conclusion, military victory is in itself not enough to carry conviction. Without a well-organised media campaign, it is all too easy to lose the peace; and with it the definitive verdict of history.

The Termination of the War in East-Asia, 1945

professor A. Shai*

Introduction

The debate on the power which brought about the termination of the war in East-Asia still rages, and the two conflicting narratives still contend for supremacy. The question thus remains, who indeed won the war; the Soviet troops who marched into Manchuria on August 9th 1945, or perhaps the Americans who dropped the atomic bombs on Hiroshima three days earlier, and on Nagasaki after the Soviet invasion had begun?

If, indeed, both powers contributed to the historic and decisive success of ending the war, can we seriously determine which side contributed the lion's share? While the American narrative can be considered as the 'hegemonic narrative', the communist version (or narrative) – the Soviet, and particularly the Chinese – has not as yet received due attention. Neither have the new historiographical writings on the subject.

Soviet-American relations

In the course of the Second World War, Soviet-American relations *vis-à-vis* the East-Asian arena were more than correct. Prior to the outbreak of the War, the Japanese Empire had been southern-oriented in its expan-

sion. The Soviet Union, given more urgent priorities, signed a neutrality pact with Japan in April 1941 and refrained from entering the war against her. Notwithstanding the USSR fundamental position, the United States had counted since 1941 on the Soviet's eventual participation in the war against Japan. Throughout the war years the Red Army had been expected to launch a counter-offensive in Manchuria and to attack the northernmost possessions of the Japanese Empire, Manchuria and northern Korea. It was, likewise, expected to offer its airfields in Siberia as launching sites for American bombers.

And, indeed, following the Teheran Conference of 1943, the Soviet Union consistently expressed her willingness to enter the war against Japan. For Washington, aiming at preventing Japanese hegemony in the region, this was a principle dearly cherished. At the time, it seemed that the territorial, strategic and propaganda advantages which Moscow was likely to enjoy as a result of her entry into the war against Japan did not trouble Roosevelt, his close advisers or the British allies. Neither did the president seem anxious lest the Chinese Communists might eventually enjoy the fruits of American attempts at mediating between them and the Nationalists. 'When the enemy is pressing us towards possible disaster', he explained, 'It appears unsound to refuse the aid of anyone who will kill Japanese'. Indeed, it seems that at that specific juncture, and given the objective war reality, an ideological confrontation

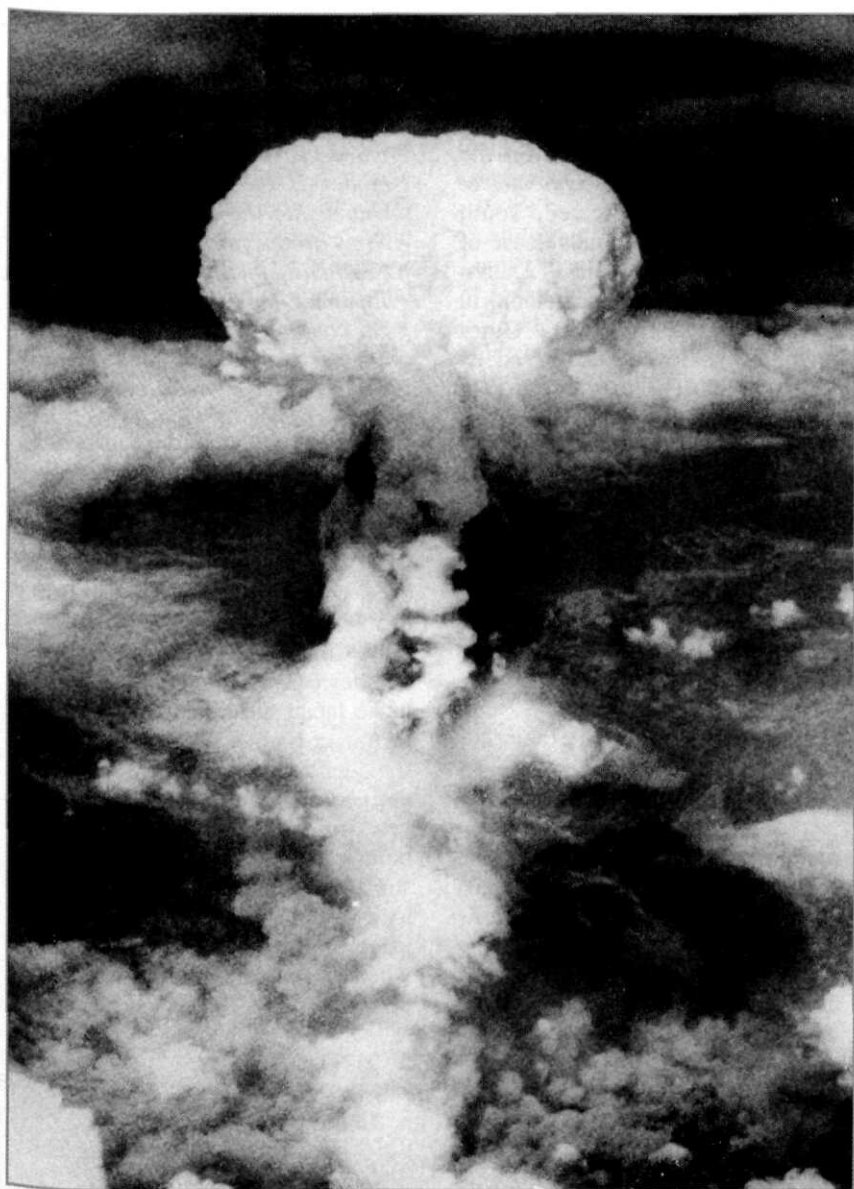
between the two major powers hardly existed. Nothing was done to resist the considerable political extension of Soviet power in northern Asia; an extension that could be a direct result of her military entry into the north-eastern Asian regions. At Yalta it was after all agreed that Russia was to have south Sakhalin, the Kurile Islands, a lease of Port Arthur, internationalized Dairen and even special rights of management in the Manchurian railways. Outer Mongolia was to be recognized as autonomous (separated from China) and therefore a *de facto* part of the Soviet orbit.

Washington's decision to seek Soviet entry into the Pacific War, rather than honoring Soviet neutrality in accordance with the 1941 Soviet-Japanese treaty, implied acceptance of a new global situation – the Soviet Union had replaced Japan in north-Asia. The articles of the Yalta agreement corresponded to the realities of power politics towards the end of the war and, more importantly perhaps, they corresponded to the perception of these realities by the major powers.

Post-War Equilibrium

As for China, the United States viewed the Soviet Union as a stabilizing force there, and as a partner in the new, post-war equilibrium. Roosevelt had no qualms over the possibility that the Soviet Union's new position in the region might involve sacrificing part of Nationalist China's sovereignty.

* Professor Shai was Head of the Department of History and East-Asian studies at Tel Aviv University. He addressed this topic on a symposium in Israel.

Afb. 1 '...The power of the atomic bomb is beyond belief...'

(Bron: The United States Strategic Bombing Survey, Washington 1994)

This reality seems to have drastically changed following Roosevelt's death and the lingering battles in the Pacific. Now, Truman requested from Stalin that no agreement be made with the Chinese involving further concessions by China, particularly with reference to the inclusion of the Port of Dairen in the Soviet military zone, without consulting Washington. Roosevelt, Truman recalled, declined to agree to the Soviet Union's original proposal for a lease of Dairen, and

insisted on its internationalization as a free port. 'Because of our interest in the open door policy', he wrote, 'we would be opposed to the inclusion of the Port of Dairen in the Soviet military zone or its use as a Soviet naval base'.

Truman, as he indicated in his memoirs, was keeping a close watch on the Russian-Chinese negotiations. His Administration hoped that the Soviet Union and China, Washing-

ton's two allies, would eventually reach an agreement. This was particularly pressing since Stalin had made it clear that Russia would not go to war against Japan until she had concluded an agreement with China. Chiang Kai-Shek was therefore urged by Truman to continue the talks with Moscow.

Change of Affairs

The dropping of the first atomic bomb on Hiroshima on August 6th 1945 changed the state of affairs altogether. Molotov sent for ambassador Harri-man and announced to him that the Soviet Union would consider itself at war with Japan as of August 9th. He stressed that by so doing the Soviet Union had strictly lived up to its promise to enter the Pacific War three months after the defeat of Germany.

As for the Soviet Union's strategic plan, once it materialized, it was fairly commonplace. They struck from the Far Eastern front that had been divided into two operational zones. The first, under Marshal Kiril Meretskov, who attacked from both the Vladivostock and Khabarovsk areas, and the second, under general Maxim Purkayev, who acted from the Blagoveshchensk region. From the Trans-Balkal front they sent forces under the command of marshal Rodion Malinovsky. Here, operations cut northern and eastern Manchuria into fragments, while further south, other units crossed Inner Mongolia and made for Beijing and the sea.

A new high command to control the whole offensive was devised under Marshal Alexander Vasilevsky, the former chief of Soviet general staff. Malinovsky had at his disposal half Soviet Union's military strength in the Far East, totaling six field armies. He also faced the most formidable logistic tasks. His Trans-Baikal group moved from Mongolia over the Gobi Desert and crossed the Hsingan mountain range. Here, he was joined by Mongolian forces. →

The Japanese, while not expecting to be spared a Russian offensive from that quarter, never anticipated that the Russians would send such massive numbers over such difficult terrain. Here they made the same mistake as the British had made in Malaya.

Japan's Position

On August 16th the Commander-in-Chief of the Kwantung (Japanese) Army in Manchuria, Yamada Otozo, presiding over the last conference of his Army, realized that, given the Imperial command to put an end to the war (following Japan's August 14th surrender), there was no possible course but to obey it. At the Imperial General Headquarters in Tokyo it had

Proceedings of February 11th, 1945. The future fulfillment of these aspirations had after all been conditions under which Stalin was prepared to enter the war against Japan on the side of the Allies. Moscow was to have, as already indicated, south Sakhalin, the Kurile Islands, lease of Port Arthur, internationalized Dairen and special rights of management in the Manchurian railways. Outer Mongolia was to be recognized as autonomous, that is to say, run as a communist state.

These dramatic developments, perceived from Moscow, were regarded as a clear and legitimate result of Moscow's strict adherence to the promises made to the Americans. The Soviet forces entered the war against

These are days of tremendous change in the situation in the Far East. The surrender of Japanese imperialism is now a foregone conclusion. The decisive factor for Japan's surrender is the entry of the Soviet Union into the war. A million Red Army troops are entering China's Northeast; this force is irresistible. Japanese imperialism can no longer continue to fight... Japan would not surrender until after the Red Army of the Soviet Union entered north-eastern China.

He underlined that 'the propaganda organs of the United States and Chiang Kai-Shek hoped to sweep away the Red Army's political influence with two atom bombs. But it can't be swept away; that isn't so easy. Can atom bombs decide wars? No they can't. Atom bombs could not make Japan surrender'.

As far as Mao was concerned, therefore, without the struggle waged by the people, atom bombs by themselves could be to no avail. 'If atom bombs could decide the war', he stressed, 'then why was it necessary to ask the Soviet Union to send its troops? Why didn't Japan surrender when the two atom bombs were dropped on her and why did she surrender as soon as the Soviet troops sent troops?'

Can atom bombs decide wars? No they can't. Atom bombs could not make Japan surrender

by no means been certain that the proud and quasi-autonomous Kwantung Army, an army that was the cream of the main force of the Japanese army and constituted Japan's general reserve, would indeed acquiesce in surrender. Now Tokyo could rest assure that the Kwantung Army had succumbed and accepted the Center's authority. On the 18th Yamada conveyed the Imperial Decree to the chiefs of staff of the Kwantung Area Armies. A day later the Kwantung Army chief of staff was flown to the Soviet Far Eastern headquarters. Negotiations with Marshal Vasilevsky on public order in Manchuria, the disarmament of Japanese troops and the protection of Japanese nationals followed. Thus came the end of Japan's long rule over Manchuria, a rule that had begun in 1905 and gathered momentum since the Mukden Incident of 1931.

The Soviet Union was now close to the fulfillment of her aspirations in the regions as spelled out in the secret protocol of the Yalta Conference

Japan precisely on time, and no effort had been spared to achieve the goals the Allies had marked. The Americans on the other hand proved to be somewhat untrustworthy, trying to reap political fruits out from their nuclear capability.

China

Seen from Beijing, developments looked almost identical. On the day Soviet forces entered Manchuria, in August 9th, Mao Tse-Tung stated that 'The Chinese people heartily welcome the Soviet government's declaration of war on Japan...'. The Soviet initiative, as far as he was concerned, would shorten the war against Japan. He called all the anti-Japanese forces of the Chinese people to 'launch a nation-wide counter-offensive in close and effective co-ordination with the operations of the Soviet Union and the allied countries'.

Four days later, on August 13th, Mao added while addressing cadres in Yanan:

'Bourgeois Influence'

Turning to the domestic arena, Mao reminded the cadres that:

Some of our comrades, too, believe that the atom bomb is all-powerful; that is a big mistake. These comrades show even less judgement than a British peer. There is a certain British peer called Lord Mountbatten. He said the worst possible mistake is to think that the atom bomb can decide the war. These comrades are more backward than Mountbatten. What influence has made these comrades look upon the atomic bomb as something miraculous? Bourgeois influence.

He denounced what he termed bourgeois outlook and methodology. He went on to explain that the theory that weapons could decide everything, 'the purely military view-point', was wrong. According to him such a view was 'a bureaucratic style of work divorced from the masses...' and 'individualist thinking'. Here perhaps was in a nutshell Mao's fundamental 'proletarian' outlook.

By definition, a war could not possibly be won if the masses, i.e. the marching ground soldiers, were ignored.

Historians

Mao's ideological viewpoint, it so turns out, was to receive support and academic substantiation in the post-war years.

A few historians drew attention to Japan's constant anxiety over the potential danger of the Soviet Union's forces in north-eastern Asia, others went further, reaching full and more comprehensive conclusions.

L. Allen

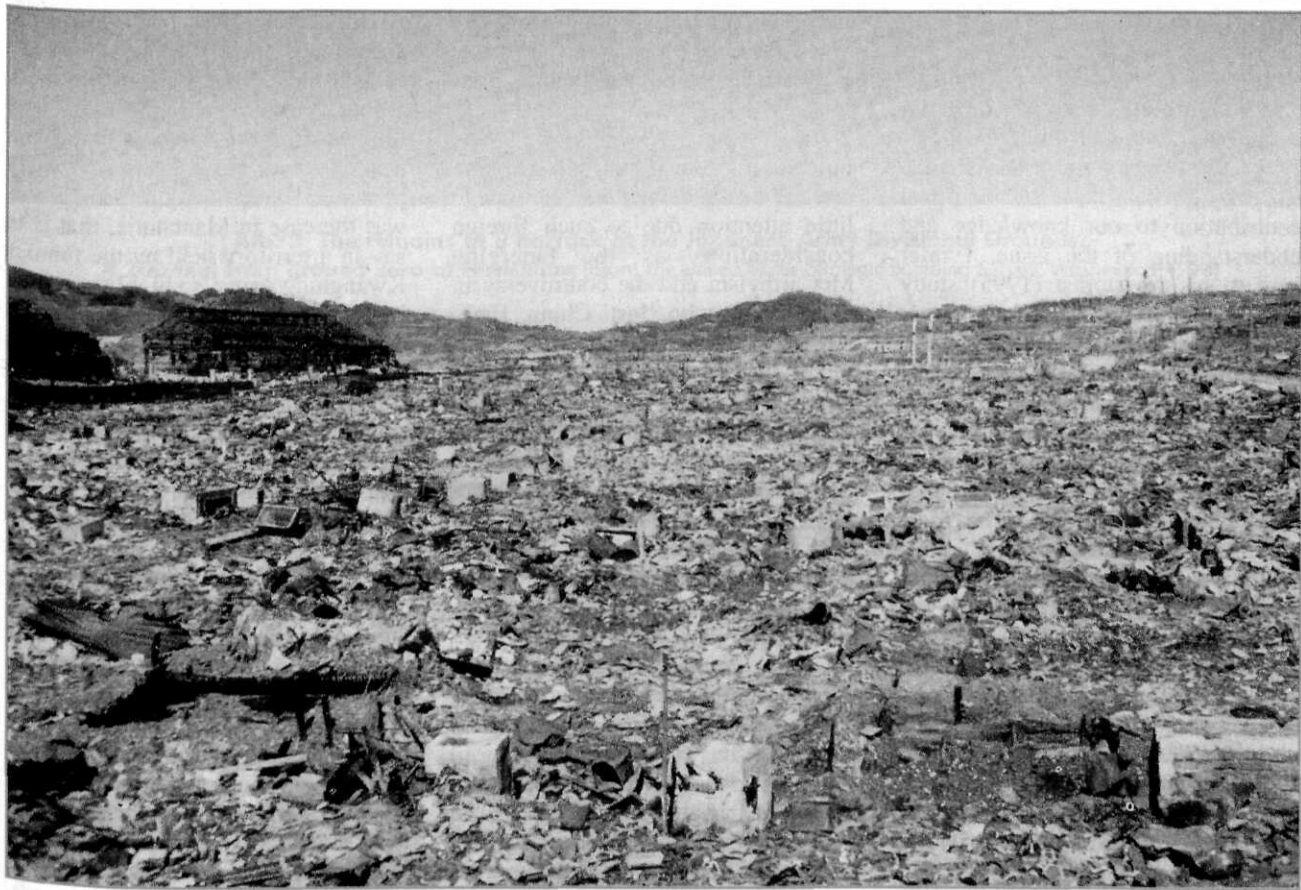
Louis Allen, a well-known historian of Japan and the Pacific War, to give just one example, noted in his study published more than twenty years ago that Japanese intelligence was constantly gauging the strength of the Russians against Manchuria. From observation points constituted by the Japanese consulates at Chita and along the Trans-Siberian Railways, they learned that troops were being dispatched from the European front at the rate of twenty trains a day. They estimated the number of Soviet troops in the Far East to be 1.6 million men,

6,500 planes and 4,500 armored vehicles. They surely were well aware that while the Soviet forces were being strengthened, the Kwantung Army was being bled white to reinforce other fronts under assault from the Americans. Japan, therefore, was far from being properly ready for the Soviet attack.

Having observed this point, Allen, however, being himself an officer in India and Burma during the war, did not press Russia's substantial contribution to the defeat of Japan. He probably did not believe in it.

G. Weinberg

Gerhard Weinberg, notwithstanding his neo-conservative views, far from any revisionist association, maintains (in his monumental work *A World at Arms*) that the Soviet Union's decla-

Afb. 2 Nagasaki... 'Like a graveyard with not a tombstone standing...'

(Bron: The United States Strategic Bombing Survey, Washington 1994)

ration of war on Japan was a significant 'double blow' to the Japanese – military, i.e. in the realm of their military intelligence, and political-diplomatic.¹ Their military intelligence had after all misled them as to the timing of a likely Soviet attack; it was assumed that there was much more time available to prepare for such invasion should it come about.

The Soviet Union's declaration of war on Japan was also a political-diplomatic blow. After all, Tokyo still entertained hopes that the Soviet Union would remain neutral and, either act as an intermediary in negotiations for peace terms with the Western Powers or, if assured of sufficient concessions by Japan, might even join Japan. The Soviet declaration of war, therefore, came 'as an all the more effective psychological blow'. Weinberg, of course, does not go further than that.

G. Alperovitz

Gar Alperovitz, representing an essentially different attitude, however, does adopt a more daring line. Recently he has made an additional contribution to our knowledge and understanding of the issue. I refer here to his revisionist (1995) study *The Decision to Use the Atomic Bomb*, sequel to his earlier work *Atomic Diplomacy*.² He argues that modifying the unconditional surrender formula was only one option that appeared to offer a reasonable hope of bringing about a Japanese surrender in the summer of 1945. The most obvious way seemed to simply wait for the Soviet Union to declare war on Japan, an event that was expected to occur in early August.

This simple option has not been analyzed sufficiently according to Alperovitz because of the Cold War and

growing anti-Soviet sentiment. Basing this point on Ernest May's 1955 work, Alperovitz quotes from it, 'the Japanese die-hards... had acknowledged since 1941 that Japan could not fight Russia as well as the United States and Britain...'. And that in the end, the Emperor's appeal to end the war 'probably resulted, therefore, from the Russian action...'.³

E. May

According to the revisionists it is now possible to demonstrate that Earnest May's forty-five year old argument was in fact understood well before the bombing. In other words, they maintain that, by mid-summer, 1945, American intelligence experts, military specialists and officials (including the president himself), recognized that the impact of the Red Army attack on the isolated and rapidly deteriorating Japanese, 'would almost certainly precipitate a surrender'. This could be achieved 'either on its own or when combined with assurances for the Emperor'.

Indeed, it seems that the 'Russian option' has received on the whole little attention due to such foreign considerations as the emerging McCarthyism and the controversy in America on who 'lost' China. Here, Alperovitz mentions several documents that, in his mind, substantiate his thesis. Among those one can find the conclusion of the Strategic Bombing Survey, statements made by Eisenhower and Leahy and various papers written by officials and insiders who believed that the war could almost certainly have been ended without using the atom bomb.

One document, prepared between January and April 1946 (by the Intelligence Group of the War Department's Military Intelligence Division) and undisclosed only recently, underlines that had the United States been unable to use atomic bombs against Japan, 'the Japanese would have capitulated upon the entry of Russia into the war'. In other words, the Japanese leaders had decided to surrender, and

were 'merely looking for sufficient pretext to convince the die-hard Army Group that Japan had lost the war and must capitulate to the Allies. The entry of Russia into the war would almost certainly have furnished this pretext and would have been sufficient to convince all responsible leaders that surrender was unavoidable'.

Thus, modern evidence suggests that both the president and Byrnes knew that Japan was on the verge of collapse and surrender. Yet, once the nuclear weapon had been successfully tested, they opted to rush and end the war before the expected mid-summer Soviet attack evolved. In fact, quite a few conventional historians have stressed the impact of the Russian attack. None however has gone as far as the revisionists.

As for the Japanese angle, it can be argued that indeed the Soviet invasion of Manchuria raised Japan's military vulnerability to a high level. The Soviet offensive ruptured the Japanese lines immediately and rapidly penetrated deep into the rear. If this was the case in Manchuria, that is to say in a territory held by the famous Kwangtung Army, so highly regarded in Tokyo, then the conclusions as to the less well-equipped and trained forces assembled for the last decisive home island battle were most obvious. This seems particularly true when one considers that on the home front, the Japanese were to confront American forces even more capable than the Soviet armies.

Indeed, Japanese leaders told their interrogators after the war that they had planned to fight to the bitter end. These statements, it should be remembered, expressed earlier sentiments present during the last phases of the war, at times when the Allies' demand for unconditional surrender still prevailed and the Russians had not as yet declared war. Navy Chief of Staff Admiral Toyoda stated explicitly: 'I believe the Russians participated in the war against Japan

¹ G. Weinberg, *A World at Arms: a global History of World War II*, Cambridge, 1994.

² G. Alperovitz, *Atomic Diplomacy. Hiroshima and Japan: the Use of the Atomic Bomb and the American Confrontation with Soviet Power*, London 1966.

Afb. 3 The remains of a barrack at the Japanese Army Divisional Grounds, 4,200 feet from ground zero at Hiroshima (Bron: The United States Strategic Bombing Survey, Washington 1994)

rather than the atom bomb did more to hasten the surrender'. He was not the only one.

J.S. Walker

On the whole, as J. Samuel Walker has shown in his historical update on the decision to use the bomb, more than fifty years after the events, dissenting views on the issue of who had the lion's share in bringing about Japan's capitulation are quite common. As early as 1946, Norman Cousins and Thomas Finletter published their non-orthodox views. Herbert Feis followed this line in 1961. He endorsed the U.S. Strategic Bombing Survey's conclusion, that the war would have been over no later than the end of 1945 even without the bomb, Soviet entry into the war, or an invasion of the Japanese islands.

Historical dispute

Four years after Feis's famous book, Alperovitz's first study accepted Feis's line that the bomb was not needed to end the war, but challenged Feis's conclusions regarding the reasons that the bomb was used. This triggered a sharp historical dispute. Alperovitz contended that political, rather than military considerations were the key to understanding the use of the bomb. The idea was primarily to impress the Soviets in their future calculations in Europe and Asia rather than to defeat the Japanese.

Ailperovitz's work provoked a wave of discord and criticism. There were historians who rejected his specific arguments, but accepted a key part of his overall framework. But what

Alperovitz certainly managed to contribute to the debate was an impressive broad consensus that *diplomatic* considerations were significant in the American Administration's view of the bomb value.

Thus, it can by now be stated that what originally started as a communist (both Soviet and Chinese) narrative, namely that the entry of the Soviet Union into the war was the decisive factor in Japan's surrender, has metamorphosed in the course of the fifty odd years since 1945 into a legitimate historiographical narrative; a narrative expressed clearly, albeit without Mao's blatant and excited overtones.

Het uniform in de mode

drs. M.J.B. Pool*

Inleiding

Als er één soort kleding ver verwijderd lijkt te zijn van mode dan is dat het uniform wel. Bij de hedendaagse uniformering staat dan ook niet de modieusiteit als wel het praktisch nut op de eerste plaats. Het dagelijks tenue van de militair schakelt hem gelijk met de zijnen – slechts de distinctieven geven het verschil aan, het gecamoufleerde gevechtspak doet hem samensmelten met zijn omgeving en de kistjes beschermen de voeten op de stormbaan en tijdens langeafstandsmarsen.

Slechts om de zoveel decennia wordt het uniform aangepast aan de eisen van de mode. Menig militair die vandaag de dag het straatbeeld bekijkt zal zich daarom hoofdschuddend afvragen waarom jongeren in vredesnaam kiezen voor camouflagepatronen, voor oncomfortabele kistjes, voor degelijke klepzakken en voor ongemakkelijke knellende staande boorden.

Paasbest ten strijde

Toch is dit verschijnsel, burgers die vrijwillig kiezen voor een uniform, niet nieuw. Gevechtsskleding is altijd in de mode geweest. Zeker in vroeger tijden, toen het uniform een opvallend en fraai geheel was. De onopvallende functionaliteit van het uniform is immers iets van de laatste eeuw. In vroeger tijden ging de soldaat op zijn paasbest ten strijde: felgekleurd, bela-

den met tressen, goudgalon en wuivende pluimen.

Niet alleen de vijand, maar ook de burger raakte onder de indruk van dit imposante geheel. En met slechts weinig ontleningen was de indrukwekkende verschijning van de militair voor de burger bereikbaar: wat galon, een tres of 'brandenbourgs' was voldoende voor een oogverblindend resultaat.

De veelheid aan invloeden van het uniform op de burgermode zal zelfs de doorgewinterde militair verbazen. Niet alleen herkenbare elementen als camouflagepatronen, kistjes en legergroen, maar ook de trenchcoat, de montycoat en de parka, het T-shirt, de Clark's, de Doc Martens en de Palladium jungleboots, de bermuda en de chino (een khaki-kleurige lange broek) komen uit zijn plunjebaal.

Al vanaf het vroegste begin heeft de soldaat met zijn gevechtsskleding een stempel op de mode gedrukt, of kozen burgers voor het gemak of de uitstraling van het militaire pak.

De vroegste invloeden

Voor zover wij weten waren de Romeinse legioensoldaten met hun uniforme gevechtsskleding de eersten die hun stempel op de burgermode drukten. Naast borstharnassen, wolen hemden met korte mouwen – de tunica militaris –, speciale riemen en halfhoge sandalen, beschikte de Romeinse soldaat over verschillende mantels. Voor ieder klimaat, van de verzengende Egyptische hitte tot de

bittere Hollandse kou, had hij een passend exemplaar.

Het waren vooral deze mantels die vanwege hun comfort door burgers werden overgenomen, ondanks de strenge kledingwetgevingen van de Romeinen waarin wettelijk werd bepaald wie wat mocht dragen.

Bovendien introduceerden de soldaten thuis nieuwe kleedgewoonten die zij in de uithoeken van het immense Rijk hadden leren kennen van de onderworpen volkeren en van de auxilia, de niet-Romeinse hulptroepen. Zo voerden zij het dragen van hemden en kleding uit bont in en waren zij de eersten die de beenwindsels, tibialia, afdeden en de broek van de Germanen, de braie, aantrokken.

De broek

In de derde eeuw van onze jaartelling werd de broek in de kleding van de Romeinse burger geïntroduceerd. Toch wilde niet iedere Romein dit 'barbaarse' kledingstuk dragen. De keizers Honorius en Arcadius probeerden in 397 het dragen van de broek op straffe van verbanning te verbieden. Het was echter een vruchteloze poging, want de broek won steeds meer aan populariteit. Toen de Germaan Odoaker in 476 de laatste West-Romeinse keizer van de troon stootte, verruilden de Romeinen en masse hun toga voor de broek.

In het Westen wilde het met het dragen van de broek echter nog niet vlotten – men was gewend om tunica en beenlingen¹ te dragen – maar ook hier

* De auteur is werkzaam als textielrestauratrice in het Legermuseum te Delft.

schoten soldaten te hulp. Tussen 1390 en 1430 werd namelijk het maliëharnas verdrongen door de volledige beharnassing van het lichaam. Het nieuwe harnas zat vrij nauw om het lichaam, waardoor voor de wijde tunica die eronder werd gedragen, geen ruimte meer was. De broek paste er wel onder en werd gemeengoed.

'Schaamteloos'

De invoering van de broek als kledingstuk viel niet bij iedereen in goede aarde, omdat de lichaamsvormen van de man, zij het omhuld met stof, wel zeer nadrukkelijk getoond werden, wat voor sommige mensen heel aanstootgevend was. De samensteller van de kroniek van St. Denis weet zelfs het verlies van de Slag van Crécy in 1346 aan de toorn Gods, die opgeroepen was door deze schaamteloze kleding:

Sommigen hebben zulke korte gewaden dat ze niet over het zitvlak komen, en als zij zich buigen om een heer te dienen, hun broek en datgene wat erin zit aan hen die achter hen staan, wordt getoond.²

Splitten

In de vijftiende eeuw introduceerden de soldaten van de huurlegers de zogenaamde splittenmode (zie afbeelding 1), een mode waarbij in de bovenlaag van een kledingstuk sneetjes of splitten zijn aangebracht, waardoor een onderliggende laag stof zichtbaar wordt.³ De huurlegers wa-

Afb. 1
Splittenmode en
Pluderhose ten
tijde van Keizer
Karel V

(Bron: Anoniem,
gravure,
Legermuseum, Delft)

¹ Beenlingen zijn maillotachtige, losse pijpen die over een bruch, een soort onderbroek, aan een gordel werden gedragen.

² A.P. Paris (ed.), *Grandes Chroniques de France* (Parijs 1837) dl. V, pp. 462-3.

³ Deze invloed werd met name door modehistorici van de oude stempel aan de huurlingen toegeschreven. Hedendaagse modehistorici trekken deze stelling in twijfel, omdat de splittenmode nagenoeg tegelijkertijd, zo niet eerder, bij de burgerkleding opgang maakte. De decoratieve splittenmode werd in de jaren tachtig van de vijftiende eeuw al door de Italiaanse stadsadel gedragen; de functionele splitten werden in het derde kwart van de vijftiende eeuw al toegepast.

ren opgebouwd uit beroepskrijgers die zich lieten betalen om te strijden. Niet zelden hoorde het bij de afspraak dat na een gewonnen strijd de huurlingen de veroverde steden mochten plunderen. Zo zouden de Zwitsers, nadat zij de Bourgondische Karel de Stoute in 1477 hadden verslagen, de buitgemaakte zijden tenten gebruikt hebben om hun versleten kleding te repareren en te versieren. Met mooie lapjes zijde achter de scheuren en gaten in hun kleding aanvaardden zij hun triomfantelijke thuisreis en veroorzaakten zij een modeverschijnsel dat zeer invloedrijk was.

De huiskroniek van Konrad Pellicanus von Rufach meldde rond 1490 dat

tot dan toe nog niemand de bonte, stukgehakte kleding had gezien, maar nu moesten de kleermakers deze lapwerkkunst leren, omdat de

terugkerende soldaten thuis allerlei vernieuwingen invoerden.

Vanaf het einde van de vijftiende eeuw zou deze soldatendracht de mode van burgers en vorsten meer dan vijftig jaar beïnvloeden.

Pofbroeken

Halverwege de zestiende eeuw introduceerden de landsknechten de Pluderhose – een soort pofbroek. De Pluderhose is in 1553 in het legerkamp van de keurvorst van Saksen ontstaan. De broek had wijde pijpen tot over de kuit en was gemaakt uit lange, decoratieve banden die een poffende zijden voering vrijlieten. Bij het lopen ruiste de zijde en een van de eerste meldingen waarin de in Pluderhose geklede landsknechten

werden beschreven, luidde:

*Het ruiste als de broekhelden kwamen, alsof de Elbestroom onder de brug door of over een dam liep.*⁴

Versieringen

Aan de voorzijde van de Pluderhose werd een schaamkapsel aangebracht. Om de viriliteit en strijdbaarheid van de drager tonen, werd het schaamkapsel sterk benadrukt door allerlei uitbundige versieringen. Rabelais schreef in Gargantua uit 1534 dat de hoofdpersoon al jong

*...in het gebruik van zijn gulp begon te oefenen, die zijn gouvernantes dagelijks optooiden met fraaie boeketten, schone linten, heerlijke bloemen en snoezige kwastjes.*⁵

De broek bracht door dit ongegeneerde vertoon van mannelijkheid, maar ook door de immense hoeveelheden stof die voor de vervaardiging nodig waren, nogal wat teweeg. Andreas Musculus trok in 1555 met zijn 'Von zuluderten Zucht und Ehrerwegenen pludrichten Hosenteuffel' van leer tegen de duivelsbroek met de woorden:

Het is zo een schaamteloze dracht, die heeft de duivel zeker bedacht.

In sommige steden werd de hoeveelheid stof die voor de broek gebruikt mocht worden zelfs wettelijk vastgesteld en zondaars gingen zonder pardon in het gevang. Ondanks de kritiek die de Pluderhose ten deel viel, werd de broek ook door de burgermode overgenomen en gedragen tot aan het begin van de zeventiende eeuw. De landsknechten zelf droegen de broek tot ver in de zeventiende eeuw. Met hun splitten en pofbroek werden zij een herkenbare maatschappelijke stand, alhoewel hun kleding nog geen echt uniform was.

Opkomst van het uniform

Tot ver in de zeventiende eeuw zouden de soldaten namelijk ongeüniformeerd blijven. In 1639 werd in ons land al weliswaar door de Raad van State besloten dat alle regimenten van de verschillende gewesten gelijk gekleed moesten zijn, maar dit gold alleen voor de snit van de kleding. Een soldaat droeg een linnen hemd, een wijde pofbroek, een nauwsluitend, zwaar verstevigd doublet dat in het Nederlands wambuis heette, wollen kousen en schoenen. Op zijn hoofd een hoge hoed en om de schouders een 'casaque', een cape die ook als jasje gebruikt kon worden. Alleen het verstevigde wambuis was typisch militair. Dit kledingstuk zou echter ook heel geliefd worden in de garde-robe van de gewone burger, niet voor het gevecht, maar omdat het comfortabel was.

Veldtekens

De kleding van de manschappen werd in grote partijen vervaardigd uit grove stof die geleverd was in diverse kleuren. De variatie in kleur maakte het op het slagveld moeilijk te herkennen wie vriend of vijand was. Daarom werden er veldtekens als sjerpen, strikken en zakdoeken ingevoerd. De huurlegers bestonden veelal uit een bonte verzameling individuen die niet vochten voor vorst en vaderland, maar voor het geldelijk gewin dat uitgekeerd werd door hun commandant. Met de eenvoudige te verwijzende veldtekens werd overlopen en deserteren heel gemakkelijk gemaakt. Desondanks werd met de veldtekens wel de eerste stap naar uniformering gezet.

Herkenbare kleuren

Nadat in 1648 de Vrede van Münster was getekend, zwoeren veel regimenten geen trouw meer aan hun commandant, maar aan hun vorstenhuis. De Zweedse koning Gustaaf Adolf begon hier al eerder mee. Hij had in 1630 zijn eigen nationale leger dat streed op basis van kameraadschap, een vast salaris en discipline, aange-

voerd. De vorst kleedde zijn legers in een duidelijk herkenbare kleur, en alhoewel de kleding nog nauwelijks van die van de burger te onderscheiden was, was er steeds meer sprake van een echt uniform.

Het Zweedse voorbeeld vond navolging in de andere Europese landen. Door de soldaten in nationale of heraldieke kleuren te uniformeren, werden zij verbonden aan hun plicht en loyaliteit jegens hun vorst.

Het regiment dat als eerste op geheel uniforme wijze gekleed ging, was het in 1657 opgerichte Franse 54e Régiment d'Infanterie, dat tien jaar na het ontstaan, in 1667, verplicht werd zich te uniformeren.

De 'justaucorps'

In Frankrijk werd het dragen van uniformen tussen 1670 en 1680 geleidelijk ingevoerd. François Michel Le Tellier, markies de Louvois (1639-91) die de bevoorrading van het Franse leger verzorgde, zorgde ervoor dat de uniformen door de staat werden verstrekt. In 1672 ontving iedere soldaat een 'uniforme justaucorps', een kraagloze, nauwsluitende, lange wollen jas met omgeslagen mouwen (zie afbeelding 2). Uiteraard had de strateeg Louvois een doel voor ogen toen hij de Franse manschappen uniformeerde. Het voorgeschreven kledingstuk moest ten eerste de soldaat voortdurend herinneren aan zijn plicht jegens vorst en vaderland. Louvois zag echter nog een tweede, zeer praktische reden in het uniform, die hij in 1672 aan zijn vorst Lodewijk XIV mededeelde:

*Pardon, Monseigneur, voor de vrijheid die ik mij permitteer om U te zeggen dat het mij schijnt dat de soldaten meer moeite met deserteren zullen hebben als zij allemaal op gelijke wijze zijn gekleed, men herkent ze dan immers veel gemakkelijker.*⁶

Frankrijk, dat na de ondertekening van de Vrede van Münster één van de

⁴ M. von Boehn, *Menschen und Moden im 16. Jahrhundert* (München 1964) 101.

⁵ Geciteerd in J. Janssen, *Jeugdcultuur, een actuele geschiedenis* (Utrecht 1994) 60.

⁶ H. Ringoir, 'Het Jassenboekje' in *Armamentaria*, nr. 4, 1969, 48.

belangrijkste landen van Europa was geworden, zette met de justaucorps als uniform de toon. Andere Europese landen zouden spoedig volgen.

Doordat ook de Franse koning en zijn officieren dit uniform droegen, werd de justaucorps geliefd aan de hoven en bij burgers. In de burgermode zou de justaucorps zich halverwege de achttiende eeuw gaan ontwikkelen tot 'habit' of 'frac à la française'.

Voor het militaire uniform bleef de justaucorps gedurende lange tijd de basisvorm, waaraan alleen uit praktische of modieuze overwegingen kleine veranderingen werden doorgevoerd.

De 'brandenbourg'

De justaucorps kon gesloten worden met 'brandenbourgs'. Dit zijn knopen en knoopsgaten die kleurig omrand zijn met decoratief gevlochten of geweven band en die doorlopen in lusvormig tressenwerk.

Een andere variant bestaat uit decoratief bandwerk dat met lussen over gevlochten knopen sluit. De benaming 'brandenbourg' verwijst naar de schitterende uniformen van het Brandenburgse leger van Friedrich Wilhelm von Brandenburg, dat in 1674/75 in de Elzas vocht. De Brandenburgse soldaten droegen jassen waarvan de knoopsgaten omrand waren in de kleur van de voering van

de jas. Bovendien waren de voorpanden ook nog extra gedecoreerd met tressen. Aanvankelijk heette alleen dit soort jassen brandenbourgs, maar in de loop van de tijd ging de benaming over op de gedecoreerde sluiting. Sindsdien is de brandenbourg niet meer weg te denken uit de mode. Vanaf het einde van de zeventiende eeuw waren zij geliefd als sluiting van heren- en dameskleding. En in de twintigste eeuw werden huisjasjes, pyjama's en kamerjassen ermee gesloten.

De epaulet

Aan het eind van de zeventiende eeuw werd er op de schouder van de justaucorps een bundeltje linten gedragen om te voorkomen dat de schouderbandelier wegslipte. Men had de gewoonte deze linten samen te knopen en de vrije eindjes als franje te laten bungelen. Deze vorm vinden we terug in de epaulet (afgeleid van het Latijnse 'spadula', en Franse 'épaule' wat 'schouder' betekent) die in 1759 voor Franse officieren verplicht werd. Aanvankelijk was de epaulet een praktische decoratie, maar in later tijden verwerd het eerder tot onhandige opsmuk. Vandaag de dag lijkt de epaulet als distinctief hét symbool van militaire macht te zijn.

In de burgermode werd de epaulet aan het eind van de negentiende eeuw geïntroduceerd. Gedurende de gehele twintigste eeuw komen we de epaulet tegen op kleding in sportieve of militaire stijl. Alhoewel het moeilijk is na te gaan of ontwerpers met epauletten een speciale bedoeling hebben, is het opvallend dat het bandje op de schouder in de periode rond de Tweede Wereldoorlog en in de jaren zestig vaker voorkwam dan anders. Waarschijnlijk heeft men zich hiermee in tijden van oorlog op bescheiden wijze met de soldaten willen identificeren.

Naar een negentiende-eeuws silhouet

Een aristocratisch uiterlijk
In de loop van de achttiende eeuw

Afb. 2
Frederik III, keurvorst van Brandenburg deed rond 1704 zijn naam eer aan met deze prachtige justaucorps. De jas heeft een sluiting 'à la Brandenbourg'. Op de rechterschouder droeg hij een tot epaulet geknoopte schouderband. Rond 1759 zou de epaulet voorschrift worden voor Franse officieren

(Bron: Anoniem kunstenaar, begin achttiende eeuw, gravure, Stadtmuseum, München)

werd de justaucorps door wijzigingen aan de snit steeds strakker en eleganter (zie afbeelding 3). Bij deze nauw bemeten justaucorps pasten geen wijde broeken meer, maar een strak model. Zo had zich omstreeks 1800, in vergelijking met een eeuw eerder, een heel nieuw soort uniform ontwikkeld. Dit uniform was weliswaar zeer fraai en representeerde de glans en glorie van de militair op bijzondere wijze, maar het was ook wel erg modieus en dandy-achtig. Toch voldeed het geheel aan het masculiene droombeeld van de negentiende

eeuw. De ideale man had een aristocratisch uiterlijk dat bestond uit brede schouders, een smalle taille en lange benen. De militair kleeedde zich daarom in een strakke broek waarin zijn benen eindeloos leken. De cavalerie-officier, die in 1830 *The Whole Art of Dress, or the Road to Elegance and Fashion* schreef, merkte echter 'aangaande strakke pantalons bij groot tenue' op,

dat alhoewel in ieder opzicht het meest geliefd en flatterend, ik zeker deze zeker niet aan al mijn lezers

kan adviseren tenzij zij op zijn minst redelijk mooie benen hebben.

Wilde men ondanks zijn lelijke benen per se toch een strakke broek aan, dan moest de natuur een handje geholpen worden. Tenzij

...zij hun toevlucht zoeken tot kunstgrepen om de gebreken van een krom of dun been te verdoezelen; in welk geval een lichte mate van vulling een absolute vereiste is, maar hierbij zijn de grootste zorgvuldigheid en omzichtigheid geboden.

Om het silhouet te vervolmaken werden uniformjassen aan de voorkant opgevuld om een gespieerde borstkas te suggereren en epauletten verbreedden de schouderpartij.

Van oudsher hebben de militair en zijn leger een onweerstaanbare aantrekkingskracht uitgeoefend op mannen. Deze culmineerde in de negentiende eeuw toen het soldatendom ongekend populair werd en de schitterende uniformering voor velen een hoogtepunt bereikten. Het negentiende-eeuwse uniform was dan ook zonder uitzondering bijzonder fraai. Uniformen werden vervaardigd in alle kleuren van de regenboog en versierd bijvoorbeeld met zilveren zwaluwnesten⁷ en gouden epauletten, franjes, beleg in afstekende kleuren, zilveren en gouden knopen, kant, gecompliceerd ineengedraaide sabelkwasten, enzovoort.

Het perfecte silhouet

Het silhouet werd vervolmaakt door voorpanden op te vullen, tailles in te snoeren, benen in strakke, buffellederen broeken te steken en aan de voeten glimmende laarzen te dragen. Door het hoofd ten slotte te kronen met sjako's, berenmutsen of kleurrijk gepluimde helmen werd het verschijningsbeeld van de militair geperfectioneerd (zie afbeelding 4). Het militaire uniform zag er zo mooi uit dat

⁷ Zwaluwnesten zijn schouderversieringen met afhangende franjes.

Afb. 3
Pruisische officier
van het
grenadiers-
bataljon
Garde von Retzow
rond 1750 in een
elegante, wijde
justaucorps

(Bron: Adolph Menzel, 1851, fascimilé van litho, part. coll.)

Afb. 4
De militair werd
door zijn fraaie
uniform een
elegante ver-
schijning

(Bron: M. de Sallieth,
 G. Malleijn, Pruisische
 wachtmeester der
 huzaren van het
 Regiment van Eben,
 1787, ingekleurde
 gravure,
 Legermuseum, Delft)

het niet verwonderlijk is dat in de negentiende eeuw veel facetten van de uniformering in de burgermode slopen. Richard Cobb schreef in *Death in Paris, 1795-1801* over

Jonge mannen, vooraanstaand in de laffe rangen van de klasse 'legers' van de jeunesse dorée, die absoluut de intentie niet hebben hun leven te wagen op een slagveld dat verder ligt dan het Palais Royal, hypocriete hoge militaire kragen à la hussarde en strak dicht-

geknoopte overjassen...

Door iets militairs in de kleding over te nemen, verkreeg men zonder de risico's te dragen die de krijgsmacht met zich meebracht, toch een zekere status.

Uiteraard speelden de kwaliteit en degelijkheid van de militaire kleding, maar ook de dictatuur van de mode een welhaast nog grotere rol. En zo zou het gedurende de negentiende en twintigste eeuw blijven. Veel kleine maar ook grotere ontleningen aan uni-

formen van weleer vonden plaats. De burgers droegen wellingtonboots, zouavenjasjes (zie afbeelding 5), garibaldiblouses en balaklava's en decoreerden hun kleding met Pruisische kragen, epauletten en brandenbourgs. De invloed van militaire kleding was dus verstrekkend, zowel in detail als in tijd.

Veldheren maken mode

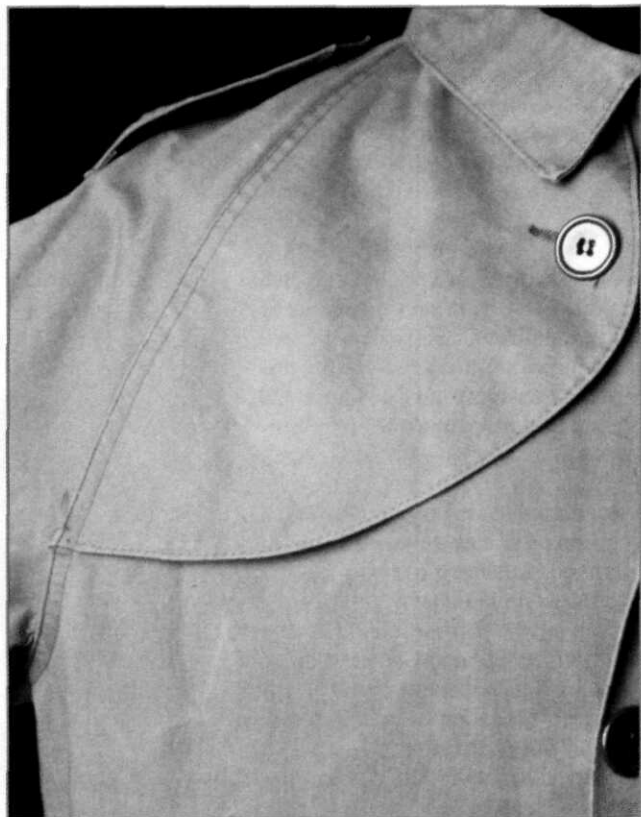
De belangrijkste bijdragen uit de negentiende eeuw werden direct of indirect geleverd door twee populaire Britse officieren uit de tijd van de Krimoorlog (1854-56): Lord Cardigan en Lord Raglan. De zevende graaf van Cardigan, James Thomas Brudenell (1797-1868) was aanvoerder van de Light Brigade, een cavalerie-eenheid. Cardigan voldeed geheel aan het ideaalbeeld van de negentiende-eeuwse officier: hij was elegant, flamboyant, een waar leider en boven alles een aristocraat. Zijn uitstraling werd versterkt door het officierstenu van de huzaren: een blauw vest van gebreide kamgaren met lange mouwen, aan de voorzijde hevig gedeco-

Afb. 5
Zouavenjasje voor dames uit
zwarte taffeta met bandjes en
borduurwerk (Bron: Bazaar, 1862)

Afb. 6 De naam Cardigan leeft voort in het werk van Coco Chanel (Bron: Jocelyne Moreau)

Afb. 7 De raglanmouw, vernoemd naar Lord Raglan, biedt veel bewegingsvrijheid (Bron: Legermuseum, Delft)

reerd met gouden tressen. De aldus mooi uitgedoste officieren, die om de tegenstander ontzag in te boezemen in vol ornaat het slagveld op gestuurd werden, moeten een oogverblindende, maar ook bevreemdende indruk gemaakt hebben, getuige de uitspraak van de Franse generaal Pierre Bosquet. Toen hij de felle strijd op het slagveld bij Balaklava gadesloeg, constateerde hij: 'C'est magnifique mais ce n'est pas la guerre!'⁸ Op welke wijze en in wat voor vorm de cardigan in de negentiende eeuw de mode binnensloep blijft vooralsnog onduidelijk. De naam bleef voortbestaan in relatie tot een kort vestjasje met lange mouwen. De wereld van verschil tussen het schitterende huzarenjasje en het daarmee

vergeleken saaie vest is moeilijk te verklaren (zie afbeelding 6). De geschiedenis verhaalt dat Lord Cardigan, verhit door het vuur van de strijd om de Krim, de trui die hij onder zijn uniform droeg met zijn sabel van voren opensneed. Na afloop zou een van zijn mannen de gerafelde randen hebben omhoog, er knopen opgezet en er knoopsgaten in gemaakt hebben. Hiermee was het vest geboren. De cardigan zou dus niet afgeleid zijn van een uniformjasje, maar van een militaire trui.

Het vest

Aan het begin van de twintigste eeuw verscheen onder deze naam een gebreid, kraagloos vest met lange mouwen in de sportkleding. De ontwerpster Coco Chanel (1883-1971) wordt door veel modehistorici beschouwd als de 'uitvindster' van het gebreide vest, dat zij in de jaren twintig en dertig inderdaad veelvul-

dig in haar comfortabele kleding naar voren bracht. Chanel was, hoezeer zijzelf dit idee ook voedde, echter niet de enige die cardigans ontwierp. Ook andere ontwerpers uit de jaren twintig brachten cardigans op de plankiers. In ieder geval is sinds het begin van de twintigste eeuw de cardigan niet meer weg te denken uit de mode. Hoewel het vest lange tijd een stigma van huiselijke oubolligheid heeft gehad, beleefde het zo nu en dan grote revivals. Toen de frêle filmster Audrey Hepburn het vest achterstevoren droeg en de Amerikaanse zanger Perry Como in cardigan gekleed op de hitlijsten stond, maakten ook de meer modebewuste mensen kennis met dit comfortabele kledingstuk. Zij die de voorkeur geven aan klassieke kleding kennen de cardigan nog steeds als onderdeel van de twinset.

De raglanmouw

Een ander negentiende-eeuws militair

⁸ B. Agnew, 'Forces in Fashion. Military & Naval Influences on Civilian Fashion'. In *Glenbow*, 1994, z.p.

modeverschijnsel dat ook vandaag nog, zowel letterlijk als figuurlijk, ongekende populariteit geniet is de raglanmouw (zie afbeelding 7). Deze mouw is genoemd naar James Henry Lord Raglan (1788/9-1855), die zich met zijn optreden in de Krimoorlog onsterfelijk maakte. Net als bij de cardigan is de oorsprong van de raglanmouw in duisternis gehuld. Deze is niet zoals een 'normale' mouw ingepast tussen de schouder- en zijnaad van het bovenlijf, maar loopt vanaf de halslijn tot aan de pols of elleboog, al naar gelang de lengte van de mouw, en is schuin vanaf de hals tot onder de oksel aan het bovenlijf gestikt.

Het resultaat van deze coupe is een grotere bewegingsvrijheid voor armen en lichaam dan bij de traditionele mouw. Daarom is het goed mogelijk dat deze mouwsoort speciaal voor Lord Raglan, die tijdens de Slag bij Waterloo zijn rechterarm verloren, werd ontworpen. Maar het kan ook dat Raglan de jas liet ontwerpen voor zijn soldaten, die tijdens de Krimoorlog in de barre Russische winter van 1854-55 moesten vechten. Hoe het ook zij, de raglanmouw werd aan het eind van de jaren vijftig van de negentiende eeuw voor het eerst in Engelse, korte wollen raglanjassen toegepast. Sinds het einde van de negentiende eeuw komen we de mouw op bijna alle kledingstukken tegen.

Afb. 8
De trenchcoat,
het ideale
kledingstuk voor
de loopgraaf
(Bron: The Sphere, Vol.
LXX no. 291, 1917)

De trenchcoat

De jas die vandaag de dag ook veelvuldig met een raglanmouw wordt uitgevoerd is de trenchcoat (zie afbeelding 8). Deze jas vindt haar oorsprong in een negentiende-eeuwse militair uitziende jas met epauletten en een dubbel jukstuk op de schouders. Aanvankelijk werd de trenchcoat van wol vervaardigd, maar Thomas Burberry (1835-1926) die tijdens de Eerste Wereldoorlog trenchcoats voor het British Royal Flying Corps (de latere R.A.F.) vervaardigde, gebruikte de door hem gepatenteerde waterafstotende gabardine.⁹

De jas van Burberry had een groot rugstuk, epauletten, bandjes met gespjes aan de manchetten, een dicht te knopen stormflap op één schouder, een ceintuur en zakken met kleppen. Metalen D-ringen werden aangebracht voor het vastmaken van militaire uitrustingsstukken.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd de jas door Britse officieren als regenmantel gedragen. Al snel kozen ook burgers voor deze comfortabele jas. Zeker toen Hollywoodsterren als Humphrey Bogart in *Casablanca* de jas met allure op het witte doek droegen, wilde bijna iedere burger een trenchcoat dragen.

En dat is zo gebleven. In de voorjaarsmode van 2000 maakte de jas weer furore in een bijdetijdse variant. Maar in wat voor uitvoering dan ook, de trenchcoat heeft zijn traditionele, comfortabele degelijkheid al meer dan honderd jaar bewezen.

De marine-look

Het T-shirt

Overigens heeft niet alleen de landmacht, maar ook de negentiende-eeuwse marine zijn invloed op de mode gehad. Het in 1857 gestandaardiseerde Britse matrozenpak drukte een onuitwisbaar stempel op de mode, want wie heeft niet ooit een matrozenkraagje of misschien zelfs een heel pakje gedragen? Alhoewel het matrozenpakje, toonbeeld van onschuld en braafheid, een reliek van verloren tijden lijkt te zijn, beleefde het aan het einde van de twintigste eeuw een revival in de collectie van Jean-Paul Gaultier. Diens knalroze matrozenpakken met wijd uitlopende pijpen – de van de matrozen afkomstige bell-bottoms – zijn echter in de homoscene helemaal 'in' en torpederen de oorspronkelijke brave uitstraling van dit kledingstuk. Het handelsmerk van Gaultier is overigens het blauw-wit gestreepte matelot jersey T-shirt, dat wij zo goed van de matrozen kennen. →

⁹ Gabardine werd in 1879 door Thomas Burberry gepatenteerd. Hij vervaardigde de stof uit katoenen garen dat waterdicht gemaakt, dicht werd geweven en vervolgens nogmaals waterdicht werd gemaakt. Tijdens de Eerste Wereldoorlog, in 1917, toen de stoffen in Engeland gerantsoeneerd werden, gaf Burberry de vervaardigingsrechten van gabardine op, maar hij behield wel de merknaam.

Ready for all Emergencies

Illustrated, Naval or Military Catalogues Post Free.

When facing the Hun or facing the Weather, the most efficient and comfortable Safeguard is a

BURBERRY TRENCH-WARM

Practical in every detail, smart and soldierlike in appearance, and designed in two parts which can be worn separately or together, it supplies the services of

THREE COATS IN ONE GARMENT.

The outside, worn alone, provides a

WEATHERPROOF that is thoroughly reliable, yet self-ventilating and healthful. It excludes anything in the form of wet, yet is entirely free from rubber, oil-silk or other unhealthy, airtight fabrics. The inside makes a capital

BRITISH WARM. Made of luxuriously soft Camel Flawse, it is snug and warm in chilly weather, yet very light. A most comfortable coat for work in dug-outs or when off duty. The two parts together form the finest

TRENCH-COAT available. A staunch, double-breasted safeguard that withstands a steady downpour or blizzard and engenders healthful warmth.

Officers Under Orders for Europe or the Far East, can obtain at Burberrys, Uniforms in suitable materials, and every detail of kit

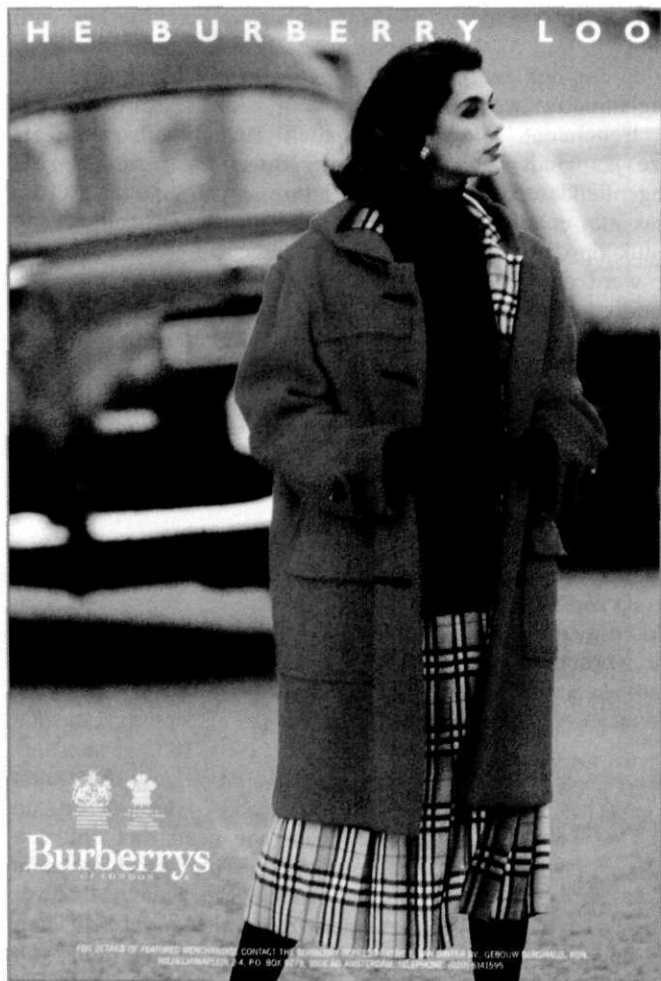
READY-TO-PUT-ON

Perfect fit is assured, as each garment is made in more than 50 different sizes. Complete kits to measure in 2 to 4 days.

BURBERRYS

HAYMARKET S.W. 1 LONDON

SERVICE WEATHERPROOFS
During the War BURBERRYS CLEAN AND REPROOF Officers' Burberrys, Soldiers, Buffans and Burberry Trenches.

Afb. 9
De montycoat,
Burberry.
Van oorsprong
beige en
donkerblauw,
maar nu in
modieuze tin-
ten leverbaar

Het T-shirt is eveneens een marinekledingstuk dat de mode en zelfs de cultuur van de twintigste eeuw veranderde, al had de zeemacht hierbij de hulp van de Amerikaanse soldaten nodig. Het wollen T-shirt van de marine, dat bij de hals een knoopsluitinkje had en mouwen tot de elleboog, hoorde sinds 1899 als 'training-shirt'¹⁰ tot het standaarduniform bij de Amerikaanse marine.

Toch was dit kledingstuk niet nieuw, want al in de achttiende eeuw hadden soldaten een soort T-shirt, dat ook van wol was geweven, als hemd gedragen. In 1913 werd het witte T-shirt voor het eerst door de U.S. Navy

¹⁰ De afkorting 'T-shirt' staat voor 'training-shirt'. Later werd de benaming gebruikt als verwijzing naar de eenvoudige T-vorm van het kledingstuk.

gedragen. Dit T-shirt had een wijdere hals zonder knoopsluiting en korte mouwen. Het leek al sterk op het hedendaagse T-shirt. Het werd gemaakt uit gebreide katoen, in plaats van wol, waardoor het heel gemakkelijk zat en transpiratievocht goed absorbeerde.

Door het draagcomfort werd het T-shirt niet alleen populair bij matrozen, maar ook bij Amerikaanse soldaten en later bij iedereen. Het optreden van de Amerikanen na de Japanse aanval op Pearl Harbor, in 1941, heeft een bijdrage geleverd aan de populariteit van dit kledingstuk. De aanval bracht elf miljoen Amerikanen op de been die van militaire kleding en uitrustingsstukken voorzien moesten worden.

Een jaar later gaf de Amerikaanse marine een officiële beschrijving van

de uitrusting, waaronder een hemd met ronde hals van het 'type T'. Aanvankelijk was het wit, maar al snel werd het bedrukt met de naam van de militaire basis of de divisie. Eenmaal thuis teruggekeerd, behielden de G.I.'s het T-shirt in hun garderobes. De onoverwinnelijke uitstraling van de Amerikaanse soldaat, die tijdens de Tweede Wereldoorlog vocht voor de vrijheid, heeft er zeker in hoge mate toe bijgedragen dat het T-shirt hét kledingstuk van de afgelopen eeuw werd. Iedereen heeft er wel een paar, ze zijn er voor iedere portemonnee en voor alle gelegenheden.

De duffelcoat

Hetzelfde kan gezegd worden van de wollen duffelcoat, die in 1896 bij de Britse Royal Navy voorgeschreven werd voor de bemanning van de nieuwe open-deks-torpedoboten. De duffelcoat is een rechte, kuitlange jas met capuchon, zijsplitten, opgestikte zakken en een houtje-touwtje-sluiting (zie afbeelding 9). Het woord 'duffel' verwijst naar de dikke wollen duffelse stof, die genoemd is naar de plaats Duffel in de provincie Antwerpen, waar tot in de zeventiende eeuw een bloeiende textielnijverheid was die deze stof produceerde.

De dikke stof beschermde tegen weer, wind en water en zorgde ervoor, samen met het draagcomfort, dat de duffelcoat een klassieker zou worden die nauwelijks meer weg te denken is uit de mode.

Niet alleen bleef de Britse marine de jas gedurende de Eerste en Tweede Wereldoorlog als zogenaamde 'waakjas' dragen, maar nadat de overschotten in 1946 gedumpt waren, liepen ook de burgers in alle opzichten met deze jas weg. Hierbij speelde niet alleen de naoorlogse armoede een grote rol, maar ook het comfort van deze degelijke jas.

In Nederland werd hij na de Tweede Wereldoorlog bekend als 'montycoat', liefkozend genoemd naar de populaire veldmaarschalk Montgomery, die de jas bijna altijd scheen te dragen. Vooral onder studenten in de jaren zestig en zeventig jaren werd de

jas bijzonder geliefd en ook vandaag de dag wordt deze jas nog veel verkocht, zij het in modieuze en kleurrijke varianten.

Nog maar weinig herinnert aan de militaire oorsprong. Wie het waagt de jas in de oorspronkelijke beige of blauwe kleur te dragen, valt als een a-modieuze mens door de mand.

Khaki en camouflage

Eén van de belangrijkste negentiende-eeuwse mode-invloeden die vandaag de dag zeker niet meer uit het modebeeld is weg te denken, is de kleur khaki¹¹ en de daaruit voortvloeiende camouflage, die we te danken hebben aan de in India gelegerde Britten. De steeds doelmatiger wordende wapens uit de tweede helft van de negentiende eeuw zetten militairen aan het denken over het nut van camouflage. In de tijd van voorladers en buskruit die maar een geringe reikwijdte hadden, maakte het eigenlijk niet uit wat voor kleur een uniform had. De werking van moderne handvuurwapens dwong echter een radicale verandering af. Het gedrag van de soldaat in het veld moest worden gecamoufleerd en khaki was daarvoor ideaal.

Over het ontstaan van de kleur doen verschillende verhalen de ronde, het ene wat romantischer dan het andere. Sommigen menen dat het wassen van witte stof in de Ghanges deze kleur opleverde. Anderen verhalen dat de kleur in 1846 door een officier van Britse Oost-Indische Compagnie geïntroduceerd werd toen hij zijn regiment verkenner in zandkleurige katoenen kleding stak die hij speciaal voor de dienst had laten verven.

Aan het eind van de jaren veertig van de negentiende eeuw richtte Harry Lumsden de Queen's Own Corps of Guides op voor militaire en politieke doeleinden in Punjab. In deze tijd werd de uniformering van de Bengal Irregular Cavalry overgelaten aan de leidinggevende commandant. Lumsden

werd zwanger van de zeer onorthodoxe opvatting dat een strakke, rode tuniek met een hoog boord niet de meest geschikte kleding was om oorlog te voeren in de vlakten van Punjab bij heet weer en daarom besloot hij ze allemaal in het bruin te steken.

Geïnspireerd door de kleding van de

Punjab Irregular Force, die ter camouflage met plantaardige mazari geverfde kleding droeg in een valse grijze kleur, kleeftte hij in 1846 zijn mannen onder andere in een jak en pyjama-achtige broeken uit mazari-grijze, grove katoen, tulbanden en gewatteerde katoenen overjassen.

In december 1849 kwamen de 'Mudlarks', zoals de Guides genoemd werden, voor het eerst in khaki in actie op het slagveld en dat bleek een groot succes. Sir Charles Napier, de leidinggevend commandant zei 'Ja, het is geen slechte kleur voor het werk'¹², alhoewel de Europeanen er nog aan moesten wennen, getuige de bijnaam 'Dirty Shirts' die zij eraan gaven. Een Engelse dame die het 75e regiment in khaki zag, concludeerde

'Die vreselijk uitziende mannen moeten wel Afghanen zijn.'¹³

Het Britse leger nam khaki ten tijde van de Grote Mouterij in India in 1857-1859 over, waar de kleur zijn dienst bewees. Na de Mouterij keerde men terug naar het witte uniform, maar khaki bleef telkens weer zijn succes bewijzen op het slagveld. Zodra er strijd geleverd moest worden, werd het witte uniform khaki geverfd.

→

Afb. 10
Edgar Vos
maakte in de
jaren tachtig
de safari-look
salonfähig

(Bron: F. Schroeder, coll. Edgar Vos)

¹¹ Het woord 'khaki', 'khakee', 'kharkee' of 'kharki' is afgeleid van het Hindoestaanse 'khak', dat 'stof' betekent; in het Perzisch betekent het woord naast 'stof' ook 'aarde'.

¹² Het eerste reguliere Britse regiment dat khaki droeg was het 74th regiment tijdens de 8ste Kaffir oorlog van 1851-52.

¹³ T. Newark, Q. Newark, J.F. Borsarello, *Brassey's Book of Camouflage* (Londen 1996) 14.

Het zou echter tot 1896 duren voordat het khaki-kleurige uniform voorschrijft werd, en dan nog alleen voor de diensten overzee. Andere Europese koloniale machten voerden in navolging van Groot Brittannië, ook khaki tropenuniformen in voor hun troepen in den vreemde.

De Britten voerden in 1902 als eersten het khaki in voor alle regimenten ook die in het moederland zelf. Andere landen zouden snel volgen, met khaki of een veldgrijze variant. De kleur was geschikt voor een gevechtspak en bovendien werd de vervaardiging veel goedkoper dan die van de oude uniformen.

Safari- en tropenkleding

De kleur khaki werd in de burgermode aanvankelijk alleen overgenomen voor safari- en tropenkleding. Ook vandaag gaan khaki en reizen veelal hand in hand. Khaki is een vrij neutrale, onbesmettelijke kleur waarop het stof en het vuil dat reizen nu eenmaal met zich meebrengt nauwelijks te zien zijn. Zeker in een lichte variant brengt katoenen khaki verkoeling en de militaire snit die bij deze kleding hoort draagt gemakkelijk.

Behalve deze vooral praktische verklaring van tropenkleding, speelde ook de koloniale militair een grote rol in de ontstaansgeschiedenis. Tijdens het negentiende-eeuwse kolonialisme maakten veel wetenschappers, amateurgeleerden en missionarissen uit naam van de geneeskunde, antropologie en godsdienst ontdekkingsreizen naar de meest verre oorden om aldaar schedels, lippen en neuzen te meten, proeven te doen en zieltjes te winnen. Op hun reizen dwars door het oerwoud en andere onherbergzame gebieden kregen de onderzoekers militaire bescherming, niet alleen tegen gevaarlijke dieren en de andere onvermoede gevaren van de jungle, maar ook tegen de 'wilde' wiens leven en habitat door hen werd verstoord. De reizigers droegen veelal de kleding van hun militaire begeleiders. Het velduniform was immers praktisch en gaf de drager een ongenaakbare uitstraling. In de loop van de tijd verwerd het uniform door snitveran-

deringen die het gemak ten goede kwamen, tot safarikleding – 'safari' is Arabisch voor reis. In de koloniale tijd speelde de safari in de zin van de jacht op groot wild, ook een rol bij de evolutie van safarikleding uit het velduniform.

Invloed van films

Gedurende de gehele twintigste eeuw was khaki op grote schaal ook in de meer militaire burgermode terug te vinden, waarbij reizen, maar ook films als *Tarzan of de Gouden Leeuw* (1928) en *De Tuin van Allah* (1935/36) met Marlene Dietrich veel invloed hadden. Rond de Tweede Wereldoorlog werden er als teken van de tijd mantelpakjes en blouses in militaire snit uit khaki vervaardigd. Het zwaartepunt van modieuze khaki en ligt echter in de laatste helft van de vorige eeuw. In 1967 ontwierp Yves Saint Laurent een collectie, geïnspireerd op Afrika. Na de succesvolle verfilming van Karen Blixen's *Out of Africa* uit 1985, met Meryl Streep in de hoofdrol, werd safarikleding weer een inspiratiebron, terwijl ook de Indiana Jones-films uit het begin van de jaren negentig, met Harrison Ford, de mode beïnvloedden.

De Nederlandse ontwerper Edgar Vos bracht in 1984 een kledinglijn uit waarvoor de uniformen van het Vreemdelingenlegioen model had gestaan (zie afbeelding 10). De straatmode volgde dit beeld met goedkope versies die door de commercie op de markt werden gebracht.

De safari- en tropenkleding is nog steeds niet weg te denken uit menige kledingkast. Het tropenpak verschaft de drager een gevoel van ongebondenheid en de uitstraling van de stoere avonturier uit de Camel-reclame. Dat zowel de kleding als het reizen van deze outdoor-man een voortvloeisel zijn uit het negentiende-eeuwse koloniaal-militaire verleden, is vergeten geraakt.

Camouflagepatronen

Het ontstaan van camouflagepatronen vloeide voort uit het gebruik van

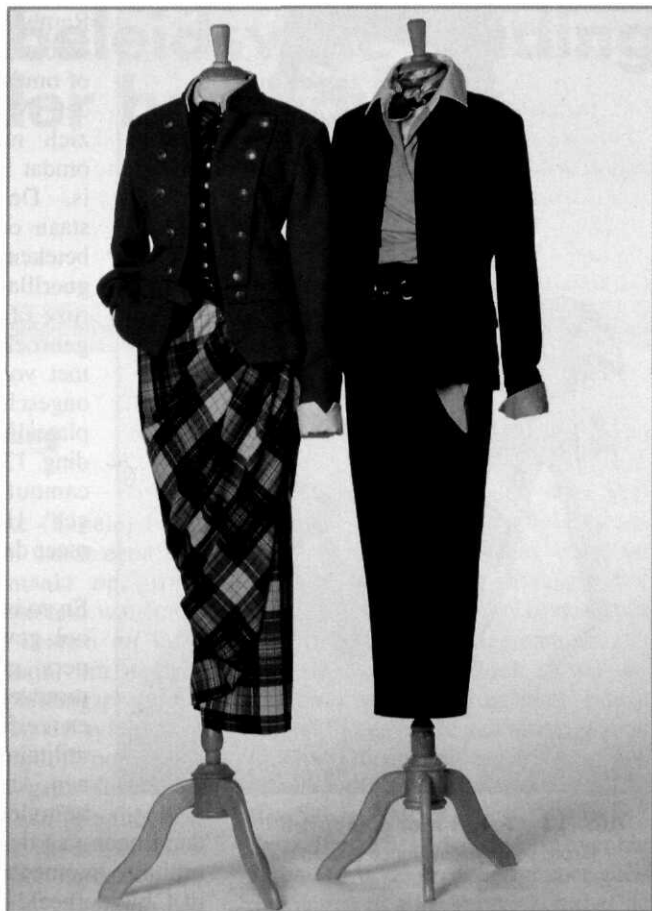
khaki en veldgrijs. Toch was er nog een heel andere invloed. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd gevlekte camouflage toegepast om artilleriegeschut, tanks, vliegtuigen en boten samen te laten smelten met hun omgeving. Aanvankelijk koos men alleen voor khaki, maar men ontdekte dat door meer kleuren toe te passen de vorm van het object minder zichtbaar werd.

In de periode 1914-1918 werd de camouflage echter nog niet toegepast op uniformen. Alleen de Duitse stormtroepen beschilderden hun 'Stahlhelm' met camouflagepatronen om minder zichtbaar te zijn als zij boven de loopgraven uitstaken. Na de oorlog bestudeerden diverse landen, waaronder de Verenigde Staten, Italië en Frankrijk, de mogelijkheid om camouflage toe te passen op de uniformering en ander militair materiaal. Het waren echter de Duitsers, met name de Waffen-SS, die voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog gedrukte camouflage in zijn meest gevarieerde vormen op grote schaal toepasten.

Het succes van de Duitse uniformering maakte dat ook de Amerikanen, Britten, Russen en Italianen op camouflage overgingen, waarbij ieder zijn eigen patroon ontwikkelde. Na de Tweede Wereldoorlog werd het scala aan patronen zo uitgebreid dat er vandaag binnen de uniformen honderden verschillende soorten bestaan. Voegt men hier de talloze 'wilde' patronen en zogenaamde funcamo's in opvallende kleuren aan toe dan loopt het aantal in de duizenden. Want camouflage is kennelijk niet alleen geschikt voor de soldaat, maar ook voor de burger. Van groot tot klein, van jong tot oud hullen mensen zich in camouflage, alsof het leven een survivaltocht is. De kledingstukken variëren van outdoor-scherfvesten en combatbroeken van de dump tot balletshirtjes, badpakken en avondjurken van Valentino. In de laatste decennia van de twintigste eeuw pasten modeontwerpers als Gianni Versace en John Bartlett camouflage uitgebreid

Afb. 11
Ellen Cramer
 inspireert zich
 op historische
 uniformen voor
 het label **Greys**
 of **Saint Kilda**

(Bron: C. van
 Bruggen, coll.
 Ellen Cramer)

toe op designkleding van leer en zijde.

De jaren zestig

Het dragen van khaki en camouflage kwam in de jaren zestig in de mode. De Verenigde Staten van Amerika waren sinds 1964 in de Vietnamoorlog verwickeld. De Vietnamoorlog heeft veel invloed op de Amerikaanse samenleving gehad. Terwijl de rechtvaardiging van de oorlog voor veel Amerikanen twijfelachtig was, vielen er in naam van de democratie steeds meer slachtoffers. In de jaren zeventig leidde de onvrede over de Vietnamoorlog tot stormachtige protesten. Jongeren gingen legerkleding dragen uit sympathie vóór en identificatie met de jongens die gedwongen werden te vechten voor democratie in een vreemd land; anderen juist omdat zij tégen deze, in hun ogen zinloze, oorlog waren. Tijdens Woodstock in 1969 zong Country Joe and the Fish

zijn protestlied 'What are we fighting for', gekleed in het hemd van een Amerikaans gevechtspak. Legergroen werd de kleur van de vrede, niet van de oorlog. Voor- en tegenstanders hul-

den zich in parka's, gevechtsbroeken en soldatenkistjes of Clark's – de van oorsprong militaire woestijnschoen – terwijl de teruggekeerde veteranen hun oude gevechtspakken bleven dragen. Deze voorkeur voor dumpkleding werd aan het eind van de jaren zeventig en begin jaren tachtig gevoed door Hollywoodfilms als *The Deerhunter* en *Apocalypse Now*. Dergelijke films huldigden de Vietnamveteranen, óf toonden de nieuwe held, de outlaw, de eenling in zijn strijd tegen het kwaad.

Rambo, Exterminator, The A-team, leverden gekleed in gevechtsuitrustingen die door iedere dumpstore geleverd konden worden, een grote bijdrage aan het straatbeeld van de laatste decennia van de twintigste eeuw. In een maatschappij die steeds harder en gewelddadiger werd, leek gevechtsskleding bovendien de enige passende uitrusting voor zowel de strijdlustige als de vredelievende te zijn.

Wanneer we de laatste decennia van de vorige eeuw bekijken, worden we veelvuldig geconfronteerd met terreuracties, gijzelingen, oorlogen, wapenwedlopen en fundamentalisme. Het is dan ook niet vreemd dat de mode zich door het uniform laat beïnvloeden en dat de actualiteit in de kleding doorklinkt. →

Afb. 12 De flightjacks zijn sinds de Tweede Wereldoorlog niet meer uit de mode geweest. Replica's van R.A.F. jassen doen oude tijden herleven

(Bron: The Adventure Store, Den Haag)

Popmusici

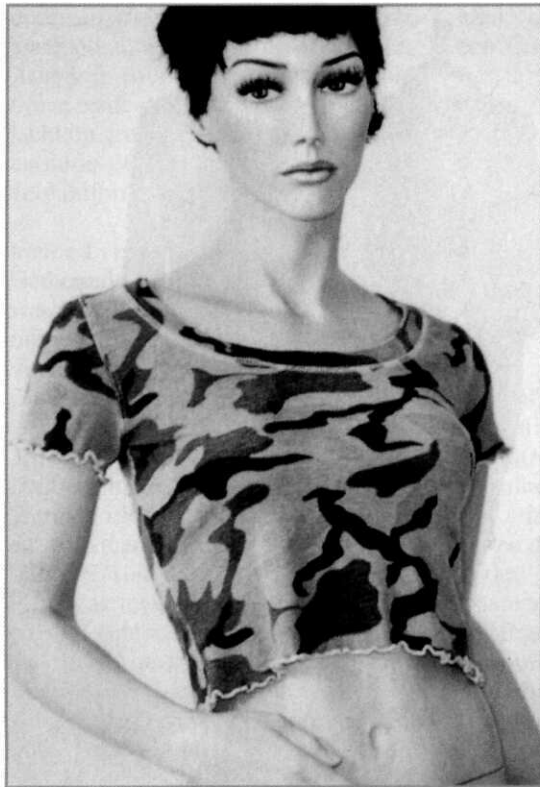
Popmusici hebben hieraan ook een grote bijdrage geleverd. In de jaren zestig waren het de Beatles en Jimi Hendrix die in respectievelijk quasi- en echte uniformen het podium opklommen en zongen over vrede. Jimi Hendrix, die in 1966 populair werd in het Londense Undergroundcircuit, was met het uiterlijk van een paradijsvogel en de muziek van de duivel een bedreiging voor de gevestigde orde. Immers, op het hoogtepunt van de Vietnamoorlog ondermijnde hij het aloude toonbeeld van formaliteit en macht: de officier. Erger nog werd deze tegenstelling in de jaren tachtig van de vorige eeuw toen de punkers kozen voor soldatenkisten om tegen de heilige huisjes van de gevestigde orde te schoppen.

Het uniform in de wereld van de popmuziek, of het nu om Hendrix, Michael Jackson of de Vengaboys gaat, werd het symbool van vrijheid, individualiteit en anarchie, en staat daarmee lijnrecht op de oorspronkelijke betekenis. Het uniform dat eigenlijk het 'eigen ik' van de drager ondergeschikt moet maken aan een hoger belang, wordt bij de burger juist een middel tot zelfexpressie, waarbij ieder zijn eigen doel heeft.

Signalen en symbolen

Trenchcoats van Burberry en Aquascutum stralen vandaag de dag klassieke degelijkheid uit en op klassieke uniformen geïnspireerde kleding geeft de drager een krachtige uitstraling (zie afbeelding 11) De stoere 'knife-proof urban guerilla-look' geeft jongeren in achterstandswijken een raak-mij-niet-aan-uitstraling en daarmee het gevoel van veiligheid en strijdbaarheid.

Combatbroeken, gecamoufleerde jassen en vliegerkleding zijn voor sportievelingen uiterst praktisch en maken van hen vrijbuiters (zie afbeelding 12). En dan zijn er nog de jongeren die gevaarlijke ideeën koesteren en met bomberjacks, soldatenkistjes en andere dumpartikelen, nazi-tekens, racistische slogans en kaalgeschoren

Afb. 13 T-shirt met camoprint

(Bron: Blue system Dance Ware,
Jocelyne Moreau)

hoofden, in het gunstigste geval het militaristische van hun gedachtegoed willen onderstrepen.

De meeste burgers zijn zich echter van de militaire oorsprong van hun kleding niet bewust. Zij dragen militaire mode dan ook niet om een

Rambo IV te worden, maar omdat het comfortabel is of omdat zij het mooi vinden. Veel jongens kleden zich met dumpartikelen omdat het 'gewoon stoer' is. De meeste meisjes staan ook niet stil bij de betekenis van hun 'urban guerilla-look' als zij hun roze of blauwe camouflagebroeken combineren met voor de dienst totaal ongeschikte gympen met plateauzolen (zie afbeelding 13). Zij vinden hun camouflage gewoon 'te gek'. Het is mode en niet meer dan dat.

En zo is het in het verleden ook geweest. Veel ontwerpers gebruikten raglanmouwen, brandenbourgs en zelfs ritsen zonder de militaire oorsprong te kennen. Anderen zullen zeker beïnvloed zijn door de

dreigingen van de tijd en op cruciale militaire momenten hun ontwerpen met bijvoorbeeld epauletten en distinctieven hebben aangepast. In ieder geval had de modewereld er oog voor dat landmacht, luchtmacht en zee-macht over het algemeen uitstekend gekleed gaan. Zolang er strijdkrachten zijn, zullen mode-ontwerpers de ontwikkeling van het uniform nauwlettend volgen.

Literatuur

- Agnew, B., 'Forces in Fashion. Military & Naval Influences on Civilian Fashion'. In: *Glenbow*, 1994.
- Bleckwenn, R., 'Beziehungen zwischen Soldaten-tracht und ziviler modischer Kleidung zwischen 1500 und 1650'. In: *Zeitschrift der Gesellschaft für Waffen- und Kostümkunde*, 1974, dl. 1.
- Von Boehn, M., *Menschen und Moden im 16. Jahrhundert* (München 1964)
- Janssen, J., *Jeugdcultuur, een actuele geschiedenis* (Utrecht 1994)
- Loschek, I., 'Von der Kolonialuniform zum Safari-look'. In: *Waffen- und Kostümkunde*, nrs. 1 en 2, 1993.
- Loschek, I., *Reclams Mode- & Kostümllexikon*

- (Stuttgart 1994).
- McDowell, C., *The man of Fashion: peacock males and perfect gentlemen* (Londen 1997).
- Mollo, J., *Military Fashion: A comparative history of the uniforms of the great armies from the 17th century to the First World War* (Londen 1972).
- Newark, T., Q. Newark, J.F. Bosarello, *Brassey's Book of Camouflage* (Londen 1996).
- O'Hara, G., *Mode Encyclopedie. Van 1840 tot de jaren '80* (Houten 1989).
- Pâris, A.P., *Grandes Chroniques de France* (Parijs 1837) dl. V.
- Ringoir, H., 'Het Jassenboekje'. In: *Armamentaria*, 1969, nr 4.
- Thiel, E., *Geschichte des Kostüms* (Berlijn 1980).

De beleidsvisie Leidinggeven nader beschouwd

drs. W.H.Th. Heijster - luitenant-kolonel van de militair psychologische en sociologische dienst

Inleiding

Van de meeste (initiële) functies in de KL wordt eerst een analyse gemaakt op grond waarvan wordt vastgesteld wat functionarissen moeten kennen en kunnen, en eventueel zijn, om aan de hand daarvan het opleidingsprogramma vast te stellen en de syllabus te ontwerpen. Waarschijnlijk omdat leidinggeven op zich geen functie is maar een onderdeel van vele functies, is het leidinggeven in de KL voor zover mij bekend nooit eerder op die manier geanalyseerd, al komt de zogenaamde lijst '5/30' daar wel dichtbij. Deze lijst bevat de vijf basisdeelvaardigheden waarover leidinggevend in de KL dienen te beschikken en waaraan in de Algemene Kaderopleiding aandacht wordt besteed.

Verskillende visies

Vanaf het eerste beleidsconcept leidinggeven uit 1978 tot en met het derde is leidinggeven vooral op hoofdlijnen beschreven. Behalve dat het woord 'concept' voor velen in de KL aanleiding was zich er voorlopig maar niet in te verdiepen, verschilden de visies op leidinggeven bij de opeenvolgende bevelhebbers ook nog al eens. Dat ook de tijdgeest daaraan debet was moge duidelijk zijn.

Wat in het ene beleidsconcept nog een hoofdthema was, bijvoorbeeld de lei-

der als aanvoerder van een team, kon in een volgende beleidsvisie ineens zonder opgave van reden weer verdwenen zijn. Werd in het beleidsconcept van 1991 voor het eerst en nadrukkelijk aandacht gevraagd voor 'ethisch leiderschap', zo besteedt de huidige visie op leidinggeven nauwelijks aandacht aan ethiek, terwijl dit toch een steeds belangrijker aspect van leidinggeven is geworden, vooral tijdens vredesoperaties.¹

Hoofdthema's

De nieuwste beleidsvisie lijkt over het algemeen in de KL goed tot zeer goed ontvangen te zijn. Vergeleken met de vorige is ze kort, bondig en helder. Ze schept duidelijkheid: de hoofdthema's zijn wederzijds respect en vertrouwen, alsmede zelfstandig handelen. (De vrijheid van handelen uit het vorige beleidsconcept werd soms toch wat te vrij geïnterpreteerd.) Die invulling van leidinggeven op hoofdlijnen zou er echter toe kunnen leiden dat het zicht verloren gaat op de kwaliteiten, kennis, inzicht en vaardigheden die dit leidinggeven vereist.

Met name vanuit een oogpunt van een zo goed mogelijke, professionele opleiding van de toekomstige leiders is een nadere analyse van de visie van de Bevelhebber op leidinggeven in de KL op zijn plaats. Om die reden wordt op dit moment ook de laatste hand gelegd aan een 'basisdocument leidinggeven' dat die visie van de BLS nader onderbouwt en uitlegt met de laatste wetenschappelijke inzichten. Hierna wil ik proberen die visie van de Bevelhebber zodanig te analyseren dat de consequenties ervan in een

schema leidinggeven in de KL kunnen worden vormgegeven, in de hoop dat anderen dit schema zo nodig verder willen helpen aanvullen.

Niet gemakshalve, maar uit praktische overwegingen neem ik hierbij de definitie van leidinggeven van de Bevelhebber letterlijk als uitgangspunt voor de analyse. Enerzijds is dit voor een ieder zeer herkenbaar, anderzijds schept het ook duidelijkheid en structuur voor wat betreft de logica van de vereiste kwaliteiten en de geverge kennis, inzichten en vaardigheden. Uiteindelijk zal de analyse uitmonden in het schema leidinggeven in de KL aan de hand waarvan de opleidingen aan KMA en KMS kunnen worden getoetst en eventueel aangepast aan de definitie van de bevelhebber. Reeds functionerende leiders in de KL (en wellicht ook in de KLU) kunnen het model gebruiken voor zelfreflectie ter zake. Regelmatige zelfreflectie is immers een absolute voorwaarde voor elke professional.

Analyse van de definitie

Als leidinggeven in de KL gedefinieerd wordt door de Bevelhebber als het bewust beïnvloeden van het gedrag van anderen om met volledige eigen inzet gezamenlijk het gestelde doel te bereiken, dan heeft dat consequenties voor de eisen die aan leidinggevend kunnen worden gesteld, voor hun kennis en inzicht in factoren die daarmee samenhangen en hun opleiding tot militair leider. →

¹ Beleidsvisie Leidinggeven. LAS, Den Haag, 1998.

Daarover zijn in het verleden hele boekenkasten vol geschreven. Het binnenkort uit te brengen Basisdocument Leidinggeven beoogt daarvan niet alleen een uitvoerige samenvatting te geven, maar richt zich ook specifiek op de militaire situatie. De onderhavige analyse is bedoeld om kort, krachtig en even helder als de beleidsvisie logisch en gestructureerd inzicht te geven in de consequenties van die visie en vindt daarom plaats aan de hand van de acht elementen van zijn definitie van leidinggeven: *bewust, beïnvloeden, gedrag, anderen, volledige eigen inzet, gezamenlijk, het gestelde doel en bereiken.*

Bewust

Bewust beïnvloeden vereist dat men als vakman, als professional bezig is: planmatig, niet-toevallig. Het vereist een voortdurende beoordeling van de toestand, waarbij vakkennis en inzicht conform de Landmacht Doctrine Publicaties, voorschriften, instructiekaarten, gedragscode en de wet op de krijgstucht gevegd worden. Bovendien dient een leider bewust rekening te houden met (sociaal-)psychologische wetmatigheden en culturele, seksuele en religieuze verschillen tussen de mensen waaraan hij/zij leiding geeft.

Maar ook dient het leidinggeven ethisch verantwoord te gebeuren en dat vergt kennis en inzicht in (militaire) (bedrijfs-)ethiek, dat wil zeggen: in waarden en normen, het kunnen maken van keuzes, inzicht in wat wettelijk wel en niet is toegestaan (legaliteit) en het kunnen verantwoorden van de keuze van een bepaalde handeling of gedrag. Kennis en inzicht in de toepassing van het Ethisch Bewustwordingsmodel (EBM) is dan noodzakelijk.²

Beïnvloeden

Om te kunnen beïnvloeden zijn socia-

le en communicatieve vaardigheden vereist. Dat vergt inzicht in de effecten van het belonen, straffen of negeren van gedrag van anderen. Maar ook hoe te motiveren, te coachen en te counselen. Daarvoor is kennis en inzicht nodig in menselijke leerprocessen, gesprekstechnieken, omgaan met feedback, kritiek en conflicten.

Gedrag

Als het gaat om bewust beïnvloeden van gedrag van anderen, dan zijn voldoende kennis en vaardigheden om dat gedrag van anderen te kunnen beïnvloeden, en een juiste houding als voorbeeldgedrag een vereiste. Dat vergt inzicht in de reeds aanwezige kennis, het leervermogen en de intelligentie van die ander. Het vergt kennis en inzicht in de capaciteiten van die ander en daarmee van 'human resource management': hoe benut ik zoveel mogelijk kennis en vaardigheden van die ander.

Tevens vergt het kennis en inzicht in het denken en voelen van die ander en daarmee in de psyche. Om dat te kunnen, dient de leider te beschikken over een hoog EQ (emotioneel quotiënt; daaronder wordt verstaan de mate van emotionele wijsheid).

Gedrag wordt behalve door kennen en kunnen ook bepaald door iemands attitude (houding). Als het gaat om het beïnvloeden daarvan is kennis en inzicht vereist in de (on-)mogelijkheden van beïnvloeding ervan, in actietendities, dat wil zeggen de neiging tot bepaald gedrag, in behoeften, motivatie, in (zelf-)discipline, in macht en gezag (en de aanvaarding daarvan), in durf, moed, gevechtsbereidheid, informatieverwerking, onzekerheid, angst, (gevechts-)stress en (dis-)functioneren.

Anderen

Als de Bevelhebber spreekt over bewust beïnvloeden van het gedrag van anderen, dan vereist dat belangstelling/interesse voor die anderen en vergt dat kennis en inzicht in hen als ondergeschikten, maar ook als collega's en als chefs. Dat vergt weer (psychologische) kennis en inzicht in diversiteit (diversiteitsmanagement),

verschillen in persoonlijkheid en het omgaan daarmee.

Om goed leiding te kunnen geven, moet de leider constant een klimaat van wederzijds vertrouwen scheppen door (niet te uitpuittend) oprechte belangstelling te tonen voor zijn teamleden, door overall waar mogelijk een optimale invulling te geven aan personeelszorgaspecten, te helpen waar nodig, en door de teamleden menswaardig te behandelen onder het motto: 'wat gij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet'.

Volledige eigen inzet

'Met volledige eigen inzet' vereist een juist voorbeeldgedrag en dat vergt kennis en inzicht in het eigen gedrag (reflectie) en 'imago-management': hoe wil ik overkomen bij anderen en wat kan ik daaraan doen (correct uniform, verbale en nonverbale presentatie, vakkennis, conditie, enzovoort)? Volledige eigen inzet is het enig juiste voorbeeldgedrag opdat een leider van zijn mensen dat gedaan kan krijgen wat onder operationele omstandigheden vereist is en om met zo min mogelijk verliezen het gestelde doel te bereiken. Niet voor niets liet de vorige Bevelhebber bij de invoering van de conditietest zelfs op tv zien dat hij niets van het KL-personeel vroeg wat hij zelf niet zou kunnen.

Mensen hebben de neiging leiders na te doen, te imiteren. Hoe beter de leider presteert, des beter zijn de teamleden. Een leider heeft de functie van 'rol-model': zo gedraagt zich een professionele militair. Dat is een zware verantwoordelijkheid, maar er is waarschijnlijk geen krachtiger aspect van leiderschap dan het goede voorbeeld. Als een leider volledige inzet van zijn teamleden verwacht, dan zal hij/zij dat dus zelf moeten demonstreren. De leider zal hoge, maar haalbare eisen stellen waaraan hij zelf voldoet. Hij zal moeilijke, zware omstandigheden met zijn mensen delen en ze niet in zijn eentje uit de weg gaan (drukken). Als er bijvoorbeeld snel zandzakken gevuld moeten worden,

² EBM was tot voor kort de afkorting voor 'Ethisch Besluitvormingsmodel', wat moeilijk inpasbaar is in het militaire besluitvormingsproces. Om die reden wordt EBM op dit moment door het ILMO vertaald in het Ethisch Bewustwordingsmodel.

dan staat een echte leider niet toe te kijken, tenzij de omstandigheden anders vereisen.

Het persoonlijke goede voorbeeld van volledige eigen inzet heeft, zoals gezegd, meer effect op de teamleden dan welke motivering of vorm van discipline dan ook. De vraag is alleen hoe ver de leider mag gaan om dat ook van zijn teamleden te vergen? Een persoonlijke behoefte (uit beoordelingsoverwegingen bijvoorbeeld) om gemiddeld tachtig uur per week te werken, of het bewust niet toepassen van slaapmanagement tijdens oefeningen en dergelijke mag uiteraard niet van de teamleden gevergd worden. Dat dit toch gebeurt en dat sommige jonge luitenanten dienstengevolge bij zichzelf reeds in hun eerste functie burn-outverschijnselen vaststellen³ is een teken aan de wand van onbekwaamheid (c.q. onbekendheid met menselijke informatieverwerking).

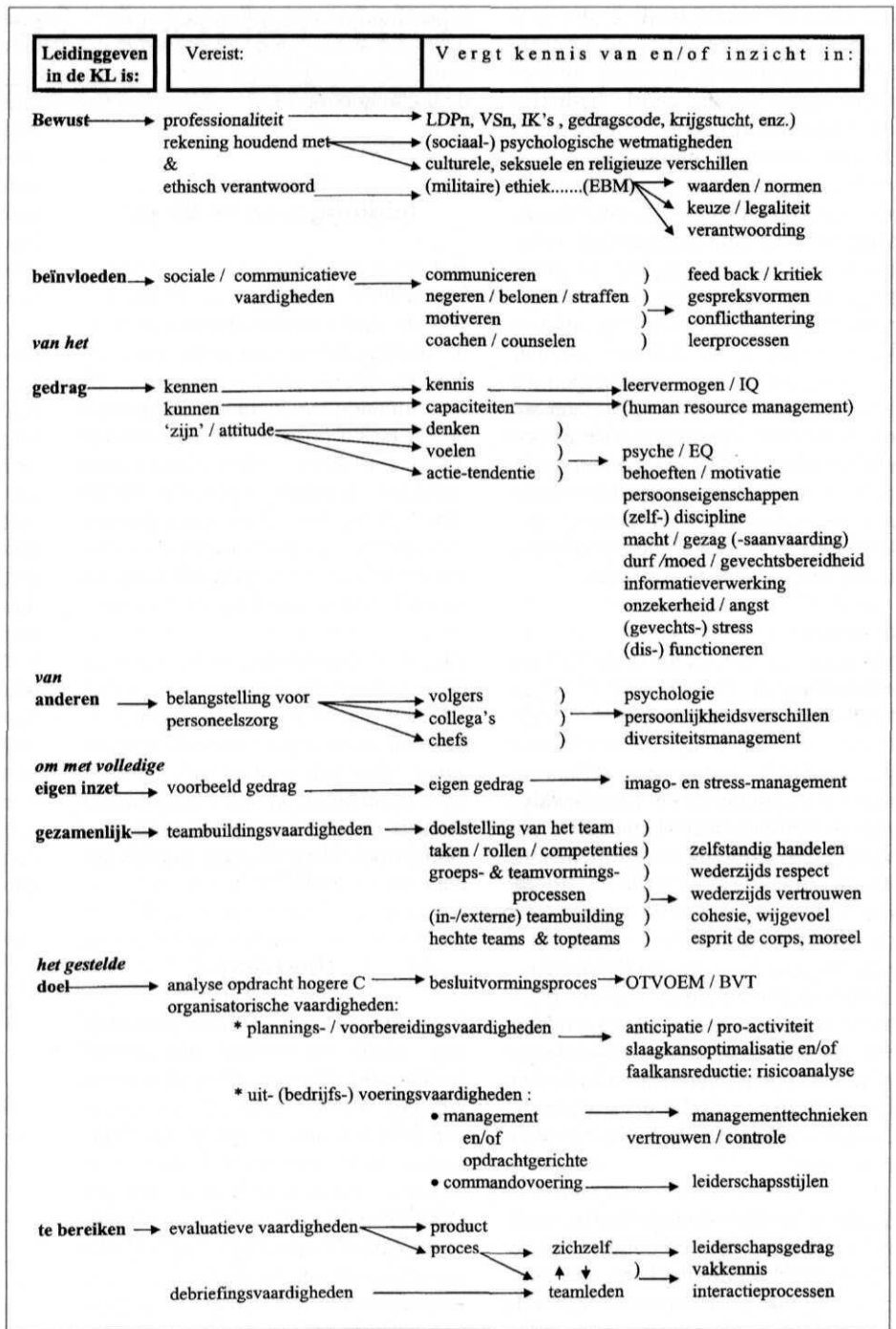
Alleen een militair die een evenwichtig weet te vinden tussen de voornaamste aspecten van het leven, waaronder een kwalitatief goed gezinsleven, c.q. goede relatie en ontspanning, is in staat optimaal voor de KL te (blijven) presteren. Dat vergt kennis van en/of inzicht in stress en stressmanagement.

Gezamenlijk

Gezamenlijk het gestelde doel bereiken, vereist van de leider teambuildingsvaardigheden. De commandant op elk niveau is namelijk zelf verantwoordelijk voor de ontwikkeling van zijn mensen tot een hecht team.⁴ Dat vergt kennis en inzicht in de doelen die gehaald moeten worden, in de taken, rollen en competenties van de teamleden in relatie daarmee, in groeps-, teamvormings- en teambuildingsprocessen, en in de criteria voor

³ Werkstuk KMA-II, KMA/SGW, Breda, 1999.

⁴ Notulen Legerraad, 17 januari 1995.

Afb. 1 Schema leidinggeven in de KL

hechte en topteams. Het vergt kennis en inzicht in hetgeen we in de KL verstaan onder zelfstandig handelen, wederzijds respect en vertrouwen, cohesie, het wij-gevoel, het 'esprit de corps', het moreel en hoe dit te ontwikkelen.

Het gestelde doel

Om het gestelde doel te bereiken, moet een leidinggevende de opdracht van de hogere commandant kunnen analyseren en dat vergt kennis en inzicht in het operationeel besluitvormingsproces. Het vereist verder orga-

nisatorische vaardigheden, dat wil zeggen plannings- c.q. voorbereidingsvaardigheden, alsmede uitvoeringsvaardigheden en/of bedrijfsvoeringsvaardigheden. Hiervoor is inzicht vereist in anticipatie (wat te doen als...) en proactiviteit (de ander voor zijn) in processen met betrekking tot slaagkansoptimalisatie (proberen de kansen op succes zo groot mogelijk te maken) dan wel faalkansreductie (proberen de kans op falen zo klein mogelijk te maken), oftewel risicoanalyse: welke risico's lopen we het doel niet te halen en hoe gaan we daarmee om? Daarnaast is kennis en inzicht vereist in management(-technieken) en (opdrachtgerichte) commandovoering (OGC), in leiderschapstijlen en in wat we in de KL verstaan onder vertrouwen en controle.

Bereiken

Het bereiken van het gestelde doel ten slotte vereist evaluatieve vaardigheden om vast te kunnen stellen of de leider en zijn/haar team daarin geslaagd zijn. Het vereist kennis en inzicht in product- en procesevaluatie, in jezelf (reflectie) en in de wijze van functioneren van de teamleden, in het eigen leiderschapsgedrag, in de vakkennis en in interactieprocessen die hebben bepaald hoe effectief en efficiënt het gestelde doel is bereikt. Tevens is de commandant de eerstverantwoordelijke voor het debriefen van zijn mensen, ook in psychologische zin, opdat eventuele schade van mogelijk traumatische ervaringen zo beperkt mogelijk kunnen worden gehouden.

Slechts weinig commandanten (sgt/wmr en hoger) hebben de luxe van de onmiddellijke nabijheid van een psycholoog; de commandant op elk niveau is altijd de eerstverantwoorde-

lijke voor het welzijn van zijn personeel. Het delen van de emoties met de teamleden versterkt het vertrouwen in de commandant.

Schema leidinggeven in de KL

Het genoemde kan worden vertaald in het schema leidinggeven in de KL. Aan de hand van dit schema kan worden nagegaan waaraan in de opleiding van aanstaande leiders (nog) geen of onvoldoende aandacht wordt besteed en of, en zo ja in welke samenhang, dit alsnog dient te gebeuren. Reeds opgeleide leidinggevers in de KL (en wellicht ook in de KLu) kunnen voor zichzelf nagaan waarin zij zichzelf nog dienen bij te scholen als zij zichzelf professional willen noemen.

De plaats van de diverse aspecten in het schema is de keuze van de auteur en arbitrair. Sommige aspecten zouden ook op meerdere plaatsen kunnen staan. Waar om gaat is dat ze in het schema staan, en er dus aandacht aan dient te worden besteed in de professionele opleiding van aanstaande leiders.

Toetsing

Bovenstaand schema dient natuurlijk nog verder te worden uitgewerkt. Vastgesteld zal bijvoorbeeld moeten worden welke gesprekstechnieken een leider in de KL vanaf zijn startfunctie moet beheersen. Toetsing van de KMA- en KMS-opleiding aan het model kan uitwijzen welke lacunes er in die opleidingen zitten. Vrijwel alle aspecten van het model blijken in de KMA-opleiding ten minste theoretisch aan de orde te komen. Tijd voor het

praktisch beoefenen ontbreekt vaak helaas. Het KMA-model zit zo strak in elkaar, dat tijd voor reflectie op die theorie ontbreekt, alsmede tijd voor onderwerpen die nog niet in de opleiding aan de orde komen. Zo wordt KMA-cadetten nu (nog) niet geleerd theoretisch juist en sociaal vaardig een groeps gesprek te leiden. Toch een essentieel onderdeel van gedragsbeïnvloeding.

Ook aan (sociaal-)psychologische wetmatigheden waarmee leiders zullen worden geconfronteerd, wordt nauwelijks expliciet aandacht besteed. Maar het is van tweeën één: of we willen professionele leiders, of niet. Elke sergeant of luitenant die uit zijn eerste functie wordt ontheven wegens onvoldoende voorbereiding daarop, is er één teveel. De voorgaande analyse van de visie van de BLS op leidinggeven, resulterend in het schema leidinggeven in de KL, beoogt een bijdrage te zijn aan een verdere verbetering van die voorbereiding. In het binnenkort uit te brengen basisboek leidinggeven worden alle aspecten van het model wetenschappelijk onderbouwd en uitgewerkt.⁵

⁵ Basisdocument Leidinggeven, LAS / ILMO, medio 2000.

Command, leadership and aerospace power

dr. A. Stephens*

Introduction

According to the Australian Army's website, in comparison to their Air Force and Navy counterparts, Army officers have a greater depth of understanding of the relationship between strategy and tactics, especially at the operational level of war, and they are probably more predisposed towards joint operations.¹ Noting in passing my admiration for the boldness of that statement in an era of grim, omnipotent joint thought-police, I believe it raises some important and legitimate issues, albeit perhaps unintentionally.

Put simply, I infer from that passage that the authors believe army officers make better joint force commanders than air force and navy officers. The inference prompts at least three questions.

The first and most obvious is: what kind of joint force? Historically it has

been the case that substantial air/land operations almost invariably have been commanded by soldiers, and properly so. In the industrial-age warfare which characterised conflict for most of the 20-th century, seizing and holding ground was almost invariably a *sine qua non* for success. Consequently, it is difficult to find instances from World War I through to World War II, Korea, Malaya, Vietnam and the Gulf where an airman was the commander-in-chief of a clearly-defined campaign with little or no involvement from land forces.

Dowding during the Battle of Britain and Harris and Spaatz during the Combined Bomber Offensive are rare exceptions. Even NATO's exclusively air campaign against Yugoslavia in 1999 was commanded by a soldier, General Wesley Clark.²

The second and only slightly less obvious question is: how relevant is the model of industrial-age warfare today if, as many defence analysts

believe, we are experiencing a revolution in military affairs (RMA) and are moving into an era of so-called information or third-wave warfare?³

The third and, I suspect, much less obvious question is: if we are indeed experiencing a RMA, in which the word 'revolution' means what it says, how useful is it to continue to categorise military commanders by the traditional division of land, sea or air specialist?

Revolution in military affairs

The first issue I want to discuss is the revolution in military affairs. By definition, a RMA will fundamentally affect the nature of warfare. Let me suggest that, in certain circumstances, we are experiencing a RMA. In the first instance the current RMA is being technologically driven, in particular by enormous advances in information technology and long-range precision weapons, and by the emergence of low-observable (that is, stealthy) platforms.

The appearance in the coming decade of equally potent technologies such as hypersonic missiles, increasingly capable uninhabited vehicles, and robotics and micro-systems, will maintain the momentum.⁴ Further still down the track the militarisation of space will add yet another, perhaps even more powerful, dimension.⁵ Because those technologies are redefining the meaning of terms like 'knowledge', 'mass', 'lethality', 'speed', and 'manoeuvre', the RMA has found its most potent expression in aerospace-based weaponsystems.

* Dr. Stephens teaches air power history and strategy at University College, Australian Defence Force Academy. He is author or editor of numerous books and articles on security, military history, doctrine and airpower.

¹ Project Opera (Officer Professional Effectiveness Review for the Army), Submission 1 - Review Report, para 34, <http://www.army.gov.au/>, May 2000.

² I have excluded the air campaign directed by USAF General Mike Ryan in September/October 1995 during operation Deliberate Force in the Balkans as the outcome of that campaign was also dependent on action by Croatian ground forces. See Colonel Robert C. Owen, 'The Balkans Air Campaign Study: Part 2', in *Airpower Journal*, Fall 1997.

³ For the most influential expression of this concept see Alvin and Heidi Toffler, *War and Anti-War*, Little Brown, Boston, 1993.

⁴ For a startling but authoritative brief on robotic developments see Tim Radford, 'Robotic future rushes towards us', in *The Guardian*, May 1, 2000. Among other things Radford reports that: Robot-controlled taxis will be in use by 2007; TV journalists will be able to transmit what they see using sensors in their optic nerves by 2010; and by 2030 there will be more robots than people in developed countries.

⁵ See William B. Scott, 'Innovation is Currency of USAF Battlelab' and 'C2Sim Explores Missile Defense', in *Aviation Week & Space Technology*, April 3, 2000, pp 52-4 and 56-7.

Let me stress that the term I used was 'aerospace', not 'air force'.

Defence forces have now been divided into two groups – those which have advanced aerospace capabilities and those which do not. The consequences of that division have been clear enough to anyone who has wanted to look for ten years, through the extraordinary dominance of the battlespace (that is, land, sea and air) demonstrated by American-led aerospace forces in Iraq during operation Desert Storm in 1991, in Bosnia during operation Deliberate Force in September 1995, in Kosovo during operation Allied Force in 1999, and in the on-going enforcement of no-fly zones in the Middle East. It is a war-fighting development of the first order.

'Zero risk is the new mantra...'

Accepting that as a former airman and current employee of the Royal Australian Air Force I bring a certain background to this discussion, let me fortify my argument by referring to the Rand Corporation and the International Institute for Strategic Studies (IISS).

As far back as 1993 a Rand study of joint theatre campaigns concluded that, while nations would continue to need a 'joint land, sea and air force for use in future conflicts', the calculus had changed because 'airpower's ability to contribute to the joint battle has increased'.⁶

More recently, the International Institute for Strategic Studies' 1999 annual report gave a different slant to the same conclusion. According to the IISS, major powers now prefer air wars to all other forms of combat, and will be reluctant to use ground troops in the future.⁷ 'Zero risk is the new mantra of major military powers', the Institute wrote, 'with Tomahawk cruise missiles and smart bombs the new weapons of choice'. 'Air power is nowadays the best way to do a job without putting the lives of soldiers at risk', the IISS concluded. By citing ship-launched cruise missiles as one of their indicative preferred weapons, the Institute lends emphasis to my argument that the subject I am discussing here is not air forces, but air power.

The transformation of war noted by Rand and the IISS has been crystal clear to those admirals and generals who, for the past half-century, increasingly have sought to replicate within their navies and armies – that is, within forces which ostensibly operate on the earth's surface – precisely the kinds of capabilities which until very recently were the prime preserve of airmen: capabilities which commit relatively few combat forces to achieve such outcomes as fast broad area surveillance, real-time reconnaissance, rapid reaction, control of the air, deep strike, and theatre control, all increasingly characterised by precise, high-speed parallel operations. The coordinated application of

those capabilities is often described as 'distance warfare', and it allows those who can do it to pursue strategic effects from the very outset of conflict.

While my reference here is to advanced defence forces there is no doubt that others have learned the lesson, as demonstrated by Russia's inept but, I suppose, ultimately successful campaign against Grozny in late-1999/early 2000. China also reportedly has absorbed the lessons of recent American and NATO aerospace campaigns and is planning to use its air power more pro-actively. 'Air power will become the main fighting force in local wars', the commander of the People's Liberation Army Air Force, Lieutenant General Liu Shun Yao, was quoted as saying recently, 'and [will also] have increasing influence on the progress and outcome of war'.⁸

Let me repeat: I am not talking about air forces and air power, but about defence forces and aerospace power. The fact is that in the past decade many organisations which we traditionally have called 'armies' and 'navies' have acquired immensely powerful aerospace-based capabilities.

Aerospace capabilities

A review of force structure developments in the land and sea arms of advanced defence forces since World War II will show almost without exception an enormous growth in aerospace capabilities. Since the mid-1980s the overall size of many advanced armies, navies and marine corps has decreased, while simultaneously their embedded air services have increased in proportional or real terms. Within NATO, for example, between 1986 and 1998 surface forces typically were cut by 30 to 60 per cent, about the same percentage by which navy and army air arms were expanded.⁹

Striking instances include the Swedish Army, which reduced its man-

⁶ Christopher Bowie et al, *The New Calculus: Analyzing Airpower's Changing Role in Joint Theatre Campaigns*, Rand, Santa Monica, 1993, p 83 (emphasis in original). The authors' reference was specifically to the United States but their observation has general relevance.

⁷ 'Air wars are most frequent form of combat: Report', Agence France Press, London, 21 October 1999. See also Christian Bohmfalk, 'Tactical Tomahawk could drop submunitions on battlefield', in *Inside the Navy*, April 18, 2000.

⁸ Quoted in Robert Wall, 'Chinese War Plans Emphasize Air Force's Offensive Role', in *Aviation Week & Space Technology*, February 28, 2000, pp 29-30; see also Robert Kagan,

'How China will take Taiwan', in *The Washington Post*, March 12, 2000, p B07.

⁹ Air Commodore Andrew Vallance, 'Purple Air Power – the Future Challenge', in *RAF Air Power Review*, Vol 1, No 1, 1998, pp 17-26. See also Robert Holzer, 'US Navy Sets Sights on Growth, New Roles', in *Defense News*, March 13, 2000, pp 4-18. It is also noteworthy, if by no means conclusive, to note that at least some Australian Army officers believe the attack helicopters their service hopes to acquire will be their 'most potent capability': see Colonel Trevor Jones, quoted in Max Hawkins, 'Army Beefs Up its Most "Potent Capability"', in *The Australian*, Defence Update, November 1998, p 2.

power by 25 per cent and its number of main battle tanks by 38 per cent, while increasing its number of aircraft by 62 per cent; and the British Royal Navy, which reduced manpower by 32 per cent, surface combatants by 36 per cent and submarines by 56 per cent, while increasing its aircraft numbers by 30 per cent.¹⁰ Those figures are representative of a general trend within advanced military forces.

Trends in the us

Also noteworthy are budgetary trends in the United States. In 1996 the United States Air Force spent 43 per cent of its total financial allocation on 'aerospace centred' assets (platforms, munitions and their support equipment) as opposed to 'non-aerospace centred' expenditure (infrastructure, salaries and the like). It may be surprising to learn that that 43 per cent only just exceeds the 39 per cent expended by the US Navy on similar capabilities; and that it is not greatly in excess of the 29 per cent spent by the US Army.¹¹ Nor is it a coincidence that in the Pentagon today one of the most bitter turf battles is being fought out between the Air Force, Navy and Army over who will own and operate the emerging missile capabilities associated with theatre deep strike and anti-missile defence – roles which in the past would have been regarded as the natural preserve of the Air Force and which we customarily have titled 'strategic strike' and 'control of the air'.

Among other things, what those trends indicate is that while seizing and holding ground might still be a primary *objective* of many military actions, it is no longer necessarily the

primary *means* for achieving that objective. As Eliot Cohen noted more than five years ago, 'In the future, the struggle for information may take the place that the contest for geographic position took in the past'.¹² The passing of time has reinforced Cohen's interpretation of military affairs, although perhaps today he might have spoken more in terms of the preference for, and enhanced capacity to wage, distance war.

This is not a theoretical construct: as noted above, it is a concept of operations which has been applied with a vengeance by American-led coalitions for the past ten years. Most importantly, nor is it a concept which can be practiced only by the United States. On the contrary, it is within reach of any medium-sized developed country which is capable of complementing technological excellence with unencumbered vision. Israel provides a topical model.

Israel's model

Since World War II few countries have been subjected to greater military aggression than Israel, as a consequence of which few countries have developed a more effective or respected defence force. As the changing face of war alters the security calculus in the Middle East, Israel is planning to expand the influence, size, range and strike power of its aerospace forces.¹³

The new Israeli model will concentrate on air and space systems, including the Arrow anti-ballistic missile defence system; the Python 5 enhanced short-range air-to-air missile; a beyond-visual-range air-to-air missile; a very long-range, precise,

high-speed air-to-surface missile; a long-endurance, high altitude UAV armed with those missiles and which can loiter over a threat area for about sixty hours; a second long-endurance, high-altitude UAV, this time low observable and with an information gathering function; AWACS systems; manned JSTARS and Sigint systems; and a space program which includes Israeli-owned and – operated satellites.¹⁴ As one senior Israeli officer remarked, 'Look at Desert Storm – not a single tank flew over Baghdad'.

The preferred model: distance warfare

Key features

War itself is, of course, nothing more or less than a political tool; and the transformation we are experiencing in the preferred method of fighting major conventional conflicts has been accompanied by equally radical developments in acceptable political end-states. A great deal has changed in the way in which many nations now choose to deal with aggression. The preferred model is defined by three key features: the need for a rapid resolution; an emphasis on negotiated settlements rather than unconditional surrender; and the imperative to minimise casualties on both sides.

I now want to discuss those developments in the context of command and leadership.

The colour of the uniform worn by a weapon system's operator makes absolutely no difference either to how that system works or what it can do to those on the receiving end. On the other hand, the extent to which uniform colour influences the thinking and command and leadership style of its wearer is decidedly problematic. Consider, for example, Martin van Creveld's template for analysing military command, which turns on the search for certainty: certainty 'about the intentions of the enemy, the environment of battle, and the character of one's own forces'.¹⁵ →

¹⁰ Vallance, pp 18-20. The numbers for 1986/1998 were: Swedish Army – manpower, 47,000/35,1000; tanks, 870/539; aircraft, 66/107; British Royal Navy – manpower 70,600/48,000; surface combatants, 60/38; submarines, 32/14; aircraft, 175/227.

¹¹ Figures provided by Lieutenant Colonel Peter Faber, USAF, e-mail to author, December 1998. See also Richard P. Hallion, 'Military Power and the Revolution in Military Affairs', a paper delivered to the British Higher Command and Staff Course, Brack-

nell, 9 March 1999, pp 10-11.

¹² Eliot A. Cohen, 'The Mystique of U.S. Air Power', in *Foreign Affairs*, Vol. 73, No. 1, Jan/Feb 1994, p 113.

¹³ David A. Fulghum and John D. Morrocco, 'Israel Air Force to Grow in Size, Power and Range', in *Aviation Week & Space Technology*, April 10, 2000, pp 62-5.

¹⁴ Fulghum and Morrocco.

¹⁵ Martin van Creveld, *Command in War*, Harvard University Press, Cambridge, 1985.

Those are factors which are all shaped by an individual's training, socialisation and experience. This is a fascinating subject which I shall return to shortly, but let me add some substance now by noting the different attitudes towards waging aerospace war demonstrated during operation Allied Force by NATO's General Clark and his joint force air component commander, Lieutenant General Michael Short.

The two Americans maintained a facade of unity during the campaign but post-war comments have exposed a fundamentally different understanding of aerospace war. While the soldier General Clark gave priority to 'massive and laborious' and, as it transpired, strategically dubious air strikes against Serb land forces in Kosovo, the airman General Short wanted to pursue strategic effects and wage asymmetric war by striking against 'pivotal targets' in and around Belgrade which were valued by the Milosevic regime.¹⁶

As I interpret those differing approaches, General Short believed that General Clark's understanding of aerospace power strategy was incomplete. This is not so much a comment on General Clark as an observation on individual socialisation and contemporary joint warfare.

What all this means so far is that if the model of the changing face of war I

have outlined is accepted then we could reasonably challenge the Australian Army's assertion regarding joint operations and, as a consequence, its implication regarding joint force commanders.

Complications

Before proceeding to do precisely that, there are, inevitably, caveats and complications to acknowledge. The most formidable arise from the reaction of rogue states and other possible aggressors to new era warfare. Potential aggressors know that any United States-led coalition will as a matter of first choice want to exploit its incontestable aerospace power superiority; and they also know that anyone who challenges that superiority will lose. Consequently a range of 'asymmetric' or 'unrestricted' warfare responses has been proposed in recent times. The concept received wide exposure following the publication last year of a book by the Chinese People's Liberation Army which postulated attacking militarily superior opponents with one or a combination of chemical and biological means, computer hacking, sabotaging national institutions, assassination, urban warfare, and so on.¹⁷

Some of those proposals would represent a dramatic contrast to distance warfare. For example, according to the US Marines, future urban warfare is likely to be characterised by close-

up fighting in mega-cities into which vast numbers of displaced, disadvantaged and alienated people with irreconcilable value systems are crowded and are competing for limited resources.¹⁸

That is a disturbing scenario. Similarly, no-one should be sanguine about the nature of the now-prevalent, misleadingly-named 'peace operations', which almost invariably demand large numbers of people in-place and, therefore, at risk, on the ground.

A tactic of last resort

In other words, there should not be the slightest doubt that our armies still need to be capable of closing with and killing large numbers of the enemy and, if necessary, of sustaining heavy casualties themselves. But to return to my point concerning acceptable end-states and the changing face of conflict, that is an approach of last resort. It is at odds with contemporary political and social morés; it fails to exploit our technological comparative advantage; and it ignores our preferred model of warfighting. It is an approach which should, and probably will, be countenanced only when national survival is at risk.

Moreover, as Dr Hallion argued convincingly in his paper, aerospace power already offers informed commanders a formidable capacity to respond forcefully and effectively to asymmetric threats.¹⁹ And there is also considerable scope for the armies of advanced nations to make far more use of high technology against asymmetric opponents.

Indeed, according to a number of land warfare specialists, as technologies like all-weather detection systems, smart weapons, robotics, miniaturised personal computers and satellite data links enter the inventory of modern armies, we can increasingly expect tomorrow's infantryman to fight less like yesterday's digger and more like today's fighter pilot.²⁰

It might be useful if I summarise thus far. Any defence force which does not remain physically and intellectually

¹⁶ John A. Tirpak, 'Short's View of the Air Campaign', in *Air Force Magazine*, September 1999, pp 43-7. The inference that Milosevic did not 'value' his land forces in Kosovo is correct in Short's opinion. See also Rebecca Grant, *The Kosovo Campaign*, Air Force Association, September 1999.

¹⁷ Qiao Liang and Wang Xiangsui, *Unrestricted Warfare*, PLA Literature and Arts Publishing House, Beijing, 1999. <<http://www.terrorism.com/documents/unrestricted.pdf>>

¹⁸ See for example 'The US Prepares for War in the Cities', in *Earth Island Journal*, March 22, 2000.

¹⁹ See above. See also Lieutenant General Norman A. Schwartz and Colonel Robert B. Stephan, 'Don't Go Downtown without us: The Role of Aerospace Power in Joint Urban Operations', in *Aerospace Power Journal*,

Spring 2000, pp 3-11.

²⁰ See for example Office of the Assistant Secretary of Defense (Public Affairs), 'Darpa and Army select contractors for future combat systems', May 9, 2000 <http://www.defenselink.mil>; Kim Burger, 'Army's top scientist outlines \$6.4 billion science and technology plan', in *Inside the Army*, May 2, 2000; Kim Burger, 'Sensors can provide affordable overmatch for Future Combat System', in *Inside the Army*, April 18, 2000; William B. Scott, 'Army Battlelabs Link Ground Warriors to Space', in *Aviation Week & Space Technology*, April 3, 2000, pp 54-7; and Kevan Wolfe, 'Soldier of the future: Technology leaves armed forces with nowhere to hide', in *Asia-Pacific Defence Reporter*, June/July 1997, pp 16-17.

prepared to close with the enemy will be professionally derelict. However, for advanced nations that is now a tactic of last resort. Indeed, at a time when the Australian Army's website suggests that ground force officers make better joint commanders than their air (and sea) force counterparts, the armies of many developed nations are in the process of turning a large proportion of their order of battle into *de facto* air forces.

Additionally, the adoption by developed nations of distance warfare as the preferred method of warfighting would seem to bring into question both the traditional form of joint warfare and the historical primacy of land commanders.

Command qualities

That summary brings me back to my point concerning the colour of uniforms and the mindsets of the people who wear them. Specifically, are the command and leadership qualities needed for distance warfare the same as those needed for close-up warfare? Can the qualities needed to successfully prosecute both models – for example, a strategic strike campaign on the one hand and urban warfare or peace operations on the other – genuinely co-exist within the one individual? If not, is one set of experiences more relevant than another? What kinds of qualities does a 21-st century joint force commander need?

In my attempt to cast more light than heat on the subject I shall start with some general observations on command and leadership, and then gradually sharpen my focus. Command is the lawful authority granted to an individual by virtue of rank and/or appointment. By definition, therefore,

in a strict legal sense, anyone can be a commander. There are many ways to effect command, including legislation, rank, seniority, appointment, discipline, punishment and reward. In practice we would expect to see a combination of those mechanisms being applied.

Three problem areas

I should like to make a minor but relevant digression at this stage, to suggest that the nature of command is changing significantly. In 1998 the then-chief of the Australian Defence Force, General John Baker, expressed concern about the exercise of command, noting that it was becoming increasingly complex, and that the ADF's preparations for the future had not kept pace with the reality of the present.²¹ General Baker identified three broad problem areas.

First, changing societal attitudes have meant that the traditional internal ADF support mechanisms for subordinates are being challenged by the availability of external counselling and appeal systems in the wider community. Whereas defence forces historically have influenced all aspects of their members' lives, there is now a greater movement in society towards self-reliance and privacy for the individual.

Second, developments in administrative law have given rise to instances of legal requirements which supersede traditional command issues.²² And third, the traditional notion of 'command responsibility' has been undermined to some extent by external pressure to achieve so-called work-place 'efficiencies', resulting in greater devolution of responsibility, occasional inadequate supervision, and an increased risk of inexperience leading to errors of judgment.

What those changes mean is that the principles of command are being seriously challenged. In other words, any revolution defence might be experiencing extends far beyond technology. Which brings me to leadership.

Leadership qualities

At the risk of stating the obvious, a commander need not be a leader. The whole point of the notion of 'leadership' is to get people to do things how we want them done, when we want them done. But an individual's ability to make other individuals want to do something – that is, to inspire them – cannot rely on legislation. That is, the word 'leadership' describes a set of more abstract qualities than does 'command', because it incorporates attributes which tend to be innate as opposed to acquired.

Here, I am referring to things like presence, personality, charisma and intellect. Leadership is an art and is not inherent in rank, seniority or appointment. Formal status might help to establish leadership but it is unlikely to be sufficient in itself.

Nevertheless, it is important to appreciate that many aspects of leadership can be learned, which is one reason why places like the Australian Defence Force Academy exist. An individual can enhance his or her leadership skills through a number of means. For example, they can develop expertise in disciplines ranging from administration to strategy to combat; they can accumulate personal experience; they can study the classical texts; and so on.

Even qualities like 'charisma' can be learned to some extent: look at the way in which great stage actors manipulate our emotions; or, to take a grotesque but compelling example, look also at the way in which one of the 20-th century's most charismatic orators, Adolf Hitler, used film and drama coaches to rehearse his speeches.

Characteristics and behaviour

What is it that makes a commander and leader; and why is it that some individuals succeed and others do not? John Keegan has noted that analyses of commanders tend to focus on one or both of two sets of *quali-*

²¹ CDF 124/1998, 29 April 1998 (Annex A to CAFAC File CAF 98-35808, Review of Preparation and Support for Command', 17 March 1999, Air Force Headquarters).

²² See for example Joint Standing Committee on Foreign Affairs, Defence and Trade, *Military Justice in the Australian Defence Force*, Parliament of the Commonwealth of Australia, June 1999.

ties.²³ The first of those qualities is personal *characteristics*, which are usually defined in terms of intellect, energy, decisiveness, self-confidence, and professional expertise. The second is *behaviour*, which is perhaps most usefully described as the capacity to get things done; that is, it is the way in which a commander chooses to direct subordinates and fighting forces using one or a combination of encouragement, dissuasion, coercion, inspiration, and so on.²⁴ Keegan's 'characteristics' and 'behaviour' might be regarded as analogous to Clausewitz's *coup d'oeil* and resolution.²⁵

To those two sets of qualities let me add a third factor, namely, the *predetermined circumstances* under which various commanders operate; that is, objective forces such as the setting, the geography, the era, and the values which obtain at the time a commander occupies centre-stage.

I think I would be right in saying that characteristics are the easiest to start with, and that it would not be unreasonable to generalise that the great majority of successful commanders have possessed energy, decisiveness, confidence and professional expertise in very large amounts.

Examples

Turning to behaviour – that is, the way in which a commander inspires, exhorts, drives, motivates, and so on – the models are many and various. Let me provide some examples.

With Alexander the Great you got the

lot: rare inspiration from personal example on the battlefield; military genius; an extraordinarily engaging personality; great and sincere generosity; yet on occasions horrific and peremptory cruelty, even to long-standing and loyal friends.²⁶

Like Alexander, Horatio Nelson inspired those who served under him. To quote one contemporary: 'The power to arouse affection and the glow indicating the fire within are noted by all who ever looked Nelson in the face'. Again like Alexander, personal inspiration was accompanied by appalling cruelty, in Nelson's case, the institutionally-based, systematic brutalisation of the lower decks which was one of the characteristics of the Royal Navy of that era.

What a contrast to those inspirational 'lead-from-the-front' heroes the commander of the Royal Air Force's bombing campaign against Germany in World War II, Air Marshal Sir Arthur Harris, provides. Harris seems to fit squarely into Clausewitz's belief that a commander must have the moral courage to be ruthless towards his own troops as well as those of the enemy.²⁷ Single-minded, determined, ruthless, relentless, acerbic, Harris rarely emerged from his headquarters at High Wycombe. Yet while most of the Bomber Command aircrew he sent to fight and die over Germany each night for more than four years never saw him, he enjoyed a remarkable degree of loyalty from

the men he commanded. Perhaps Harris might be regarded as an early model of a successful distance warfare commander.

Predetermined circumstances

The third factor I want to mention in this brief discussion on what does or does not make a successful commander is, as I said before, the predetermined circumstances in which a particular commander operates. By circumstances I mean objective forces such as the era, the setting, the geography, the values and the politics. The point I want to make here is that, because of those objective circumstances, what works for one will not necessarily work for all.

For example, in 330 BC, Alexander was not merely a general, he was also a king, an emperor and a pharaoh, and was worshipped as a god. That kind of status gives anyone a flying start. Today, that kind of command model is totally unacceptable in civilised polities.

In 1863 Ulysses S. Grant was the right commander in the right place at the right time. Prior to that he had often been the wrong man in the wrong place at the wrong time. An undistinguished West Point graduate who had dropped out of the Army mid-career and who had been a failure as a business-man, Grant knew what had to be done to win the American Civil War.

President Abraham Lincoln had become intensely frustrated by the refusal of a succession of his generals to fight. Like Lincoln, Grant appreciated that the North had an overwhelming material advantage over the South and that, as long as the Union's armies kept engaging those of the Confederacy's and were reasonably competently led, they would eventually win. Grant was not afraid of attrition – that is, of sacrificing lives and material – as he relentlessly and persistently closed with Robert E. Lee's forces, finally driving his opponent to the almost inevitable surren-

²³ John Keegan, *The Mask of Command*, Jonathan Cape, London, 1987, pp 1-11. (Keegan's comments indicate, incidentally, that he does not necessarily endorse this approach.)

²⁴ 'Characteristics' and 'behaviour' are by definition individual. Nevertheless common patterns tend to emerge. Vincent Orange has identified ten elements in the characteristics and behaviour of one of the greatest air commanders, Marshal of the RAF Lord Tedder, which he believes were central to Tedder's success: ambition; sacrifice; knowledge; welfare; listening; the ability to give orders; ruthlessness; patronage; calmness; and grasp of strategy. Most successful commanders could reasonably be expected to possess many of

those qualities. See Vincent Orange, 'The Hard Stone', in *RAF Air Power Review*, Winter 1999, pp 76-87.

²⁵ Carl von Clausewitz, *On War* (ed. Anatol Rapoport), Penguin, Harmondsworth, 1982, pp 138-58.

²⁶ See Plutarch, 'Alexander', in *The Age of Alexander* (trans. Ian Scott-Kilvert), Penguin, Harmondsworth, 1977; and Arrian, *The Campaigns of Alexander* (trans. Aubrey de Séincourt), Penguin, Harmondsworth, 1978.

²⁷ Bernard Brodie, 'A Guide to the Reading of On War', in Carl von Clausewitz, *On War* (Michael Howard and Peter Paret, eds.), Princeton University Press, Princeton, 1984, p 676.

der. (That is something of an oversimplification, neglecting as it does reference to Grant's brilliant use of logistics, especially using rivers for transportation; and his astute understanding of people, but it is essentially accurate.)²⁸

One hundred and twenty-six years later, in the 1991 Gulf War, public opinion would never have allowed General Norman Schwarzkopf to have contemplated the model of attrition warfare which Grant exploited so successfully. Schwarzkopf's command considerations had to include possible enemy, as well as friendly, casualties; and he had to make allowance for the fact that his every action would be watched and criticised by a world audience of hundreds of millions. He did all of those things brilliantly. In other words, he operated within the objective circumstances as he found them.

Incidentally, given that forty of the forty-six days of the Gulf War were dominated by the coalition's application of aerospace power (delivered by navy, army, marine and air force weapon systems), General Schwarzkopf's competence as an aerospace commander is of considerable interest. My reading of the popular sources is that his knowledge of the subject was narrow, but his military experience and shrewd intuition enabled him to perceive the essential merit of the USAF plan developed by Colonel John Warden's team. Having decided that, in the prevailing circumstances, aerospace power represented his best

option, Schwarzkopf was then sensible enough to leave most of the detailed campaign planning and execution to a highly capable air staff.²⁹

Different levels of war

It is also useful to consider the level of war at which a leader excelled. Many airmen seem to have been excellent squadron and wing commanders – that is, leaders at the tactical level of war – but have been less effective at the operational level. Moving up that particular ladder, General George Kenney was an outstanding commander at the operational level of war in the Southwest Pacific – possibly the best in World War II – yet only a few years later he was sacked as commander of the USAF's Strategic Air Command.

Still, perhaps those generalisations say more about the nature of industrial-age warfare than they do about the nature of air command. In fact it is instructive that the only two instances of what I have called 'aerospace power command' at the operational level of war were both exercised by army officers, Generals Schwarzkopf and Clark. In the absence of a larger sample I want to try to fill in some of the gaps on the characteristics and behaviour of aerospace commanders by turning to the experience of by far the largest and most relevant group, air force commanders.

Air force commanders

As I said, there have been many great air force leaders. I have mentioned

George Kenney and Arthur Harris. Other names which immediately come to mind include, at the strategic level, Trenchard, Arnold, Portal and Tedder; at the operational level, Dowding, Tedder again, Spaatz, Horner, Bennett, Harris and Le May, and for the RAAF members of the audience perhaps Bostock; and at the tactical level, Gibson, Cheshire, Galland, Scherger, Edwards, Caldwell and so on. That list of names is indicative only: hundreds more could be added.

Let me suggest that there are aspects of air force command which to date have been distinctive. They include at least the following.

Air forces have had a small warrior caste, which has been limited to aircrew in general and pilots in particular. In most modern air forces pilots comprise about fifteen per cent of the officers corps. And since 1914 it has been pilots who have constituted air forces' warfighting commanders. I am not saying that has necessarily been good or bad but I am saying it has been different.

The mystique of the pilot has loomed large in shaping the nature of air forces and, therefore, their command and leadership styles. A substantial number of air force biographies, memoirs and critiques suggest that many senior officers have defined their professional position primarily through their competence and status as pilots, rather than as successful commanders.³⁰

John James made the point humorously and effectively in *The Paladins*: 'Generals write books on the art of war, or on the pleasures of poetry or painting, while air marshals write books about what fun flying was when they were young...'.³¹ As war in the third dimension moves more deeply into the era of battlespace management, uninhabited vehicles, long-range missiles, infowar, cyberwar and space, the relevance of that narrow experience and 'born to rule' attitude must be vigorously challenged. →

²⁸ The best insight into Grant's character and leadership style comes from his autobiography, *Personal Memoirs of U.S. Grant*, De Capo Press, New York, 1982.

²⁹ See H. Norman Schwarzkopf, *It Doesn't Take a Hero*, Bantam, 1992; Richard P. Hallion, *Storm over Iraq*, Smithsonian Institution, Washington, 1992; Michael R. Gordon and Bernard E. Trainor, *The Generals' War*, Little Brown, Boston, 1995; Richard T. Reynolds, *Heart of the Storm*, AU Press, Maxwell AFB, 1995; and Tom Clancy (with General Chuck Horner), *Every Man a Tiger*, Putnam's, New York, 1999.

³⁰ For a small sample, see Valston Hancock, *Challenge*, Access Press, Northbridge, 1990; Clancy (and Horner), *Every Man a Tiger*; Carl H. Builder, *The Icarus Syndrome*, Transaction Publishers, New Brunswick, 1994; and Colonel Mike Worden, *Rise of the Fighter Generals*, AU Press, Maxwell AFB, 1998.

³¹ James continued: '...admirals do not, or perhaps cannot, write'. John James, *The Paladins* (A Social History of the RAF up to the outbreak of World War II), Macdonald, London, 1990, p 14.

Still, at least air force commanders have come from a background which unequivocally values aerospace activities. We all bring our baggage with us, and in this instance it is noteworthy that most air forces started life as a corps of their army, and many found it necessary to break away from the constraints imposed by their 'seize-and-hold-ground' colleagues in order to pursue strategic goals which were not shared.

Even today, when aerospace activities increasingly occupy the budgets, if not the full attention, of armies, membership of the aviation corps has rarely been a pathway to senior office within land forces.³² That apparently remains the case in the world's most powerful army. According to Lieutenant General Johnny Riggs, commanding general of the US 1-st Army and one of his service's leading aviators, there is little thought given to aviation in the new Army vision, to the extent that the branch is in 'crisis'.

It is also noteworthy that Pentagon planners are considering attaching an Army brigade to deploy with each of the USAF's ten Air Expeditionary Forces to 'avoid delays like those experienced in moving an AH-64 Apache force during the [1999] Kosovo air campaign'.³³ The intention would be to form an all-arms force 'under the command of an airman'

which could move immediately in an emergency.

Most navies have also tended to keep their pilots in their place. The exceptions are, however, instructive. I am referring here to those navies in which aircraft carriers have provided a genuine power-projection capability. The pre-World War II Japanese Navy was one such organisation. As early as 1927, when carriers became central to Japan's Pacific strategy, all officers who aspired to Flag rank had either to have qualified as an aviator or commanded a seaplane tender.³⁴ The most striking exception is, of course, the United States Navy, whose embedded air power has since the middle of World War II 'determined the character of the fleet itself'.³⁵

As a service which for more than half a century has delivered immense aerospace power from sea-borne platforms, the USN has valued aerospace commanders, to the extent that captains of aircraft carriers must be aviators and, since 1945, either the chief of naval operations or his deputy almost invariably has been an aviator.³⁶

The personal aspect

My final observation on what is distinctive about command, leadership and aerospace power concerns distance warfare and the personal aspect of combat. To the soldier who has to walk up to his enemy, look him in the eye, and then stick a bayonet into his guts, air war can seem to be somewhat remote, perhaps even impersonal. In his compelling autobiography *About Face*, the United States' most highly decorated living soldier, Colonel David Hackworth, wrote contemptuously of the remoteness of air combat.³⁷ I might add that Hackworth showed no comprehension whatsoever of the horror and intensely personal experience of being trapped in a burning bomber over Berlin or Hanoi, and so on; but I suspect his prejudice and, therefore, his mindset, is not uncommon.

A splendid irony emerges here. As I noted previously, within advanced nations the organisations which to date we have described as 'surface forces' – that is, armies and navies – have spent the last fifteen years turning a large proportion of their orders of battle into de facto aerospace forces. Because of those newly acquired capabilities those nominal surface forces inevitably will increasingly behave like air forces, a process which will be reinforced by our preference for distance warfare over close-up warfare.

Concluding remarks

Last year I was associated with an excellent group of post-graduate students, all of whom were either serving members of the ADF or Defence civilians. During a seminar on command and leadership in air forces the group concluded that the *characteristics* and *behaviour* required by senior commanders were essentially the same, regardless of their environmental specialisation, especially at the strategic and operational levels of war; that is, at the levels where joint skills are most in demand. The seminar did not, however, discuss mindsets or pre-determined circumstances.

In the decade since the end of the Cold War a consensus has emerged, at least intellectually, that information technology and other new technologies can revolutionise the way in which advanced defence forces prepare themselves to fight. That consensus rests on three operational concepts: first, that air, land and sea forces will operate in smaller, more dispersed units which will concentrate firepower with precision from a distance; second, that there will be far less reliance on mass; and third, that space-based capabilities will become increasingly important.³⁸

Translating concepts into reality is of course the hard part of the force structuring challenge. We must question the extent to which today's defence

³² Daniel G. Dupont, 'Skeptics and Believers: Aviation has little visibility in the new Army vision', in *Armed Forces Journal International*, March 2000, pp 28-34.

³³ 'Army Air Corps', in *Aviation Week & Space Technology*, April 24, 2000, p 23.

³⁴ C.G. Reynolds, *The Fast Carriers – The Forging of an Air Navy*, Naval Institute Press, Annapolis, 1992, p 4; R.J. Overy, *The Air War 1939-1945*, Papermac, London, 1987, pp 6-7.

³⁵ C.G. Reynolds, p 213.

³⁶ C.G. Reynolds, pp 391-4. The current CNO, Admiral Jay L. Johnson, is a naval aviator.

³⁷ David H. Hackworth, *About Face*, Macmillan, South Melbourne, 1989, p 54.

³⁸ Stephen P. Aubin, 'Stumbling Toward Transformation: How the Services Stack Up', in *Strategic Review*, Spring 2000.

forces have addressed that challenge. Armies have continued to emphasise closing with the enemy, be it with heavy or lighter forces; navies have been preoccupied with preserving so-called surface combatants at the expense of thinking about generic capabilities; and air forces have been unable to expand their vision sufficiently with respect to pilotless vehicles, long-range missiles, and high earth orbit.³⁹

It is unacceptable for us to dismiss those failings simply as examples of traditional, even desirable, loyalties. Nor is it acceptable to regard such attitudes merely as technical incompetence, even though in a limited sense they are. If we believe that the profession of arms is bounded by a 'burden of military ethics' then we surely should regard those mindsets

as the vastly more culpable sin of moral incompetence. It was James Toner who wrote 'Military training that does not foster soldierly competence is a failure; but military training that does not also inspire soldierly values is a hazard to all concerned with it'.⁴⁰ In other words, commanders who sacrifice their troops unnecessarily because they are technically unaware are ethically derelict.

The changing face of warfare and the evolving shape of air forces, armies and navies suggest that the things we will want our joint force commanders to know and do in the 21-st century will have a significantly different emphasis from what we wanted them to know and do in the 20-th century. The men and women who are going to command our aerospace capabilities need to understand that.

³⁹ The broad ideas here come from Aubin, 'Stumbling Toward Transformation' but the examples have been modified substantially from those he presented.

⁴⁰ James H. Toner, *True Faith and Allegiance: The Burden of Military Ethics*, The University Press of Kentucky, Lexington, 1995, p 40. My thanks to Richard Szafranski for this powerful observation.

BOEKEN bespreking

Willeke van Brouwershaven

Turbulentie en strategisch vermogen

*Strategievorming bij het
ministerie van Defensie*

Turbulentie en strategisch vermogen

Strategievorming bij het ministerie van Defensie, door W.N.A. van Brouwershaven, xiii + 367 blz. Eburon, Delft, 1999. f 55,-
ISBN 90 5166 738 8

Men moet een historicus nooit vragen een bestuurskundige studie te recenseren; dat is vragen om moeilijkheden. Deze gedachte kwam bij mij boven toen ik een eind was gevorderd in *Turbulentie en strategisch vermogen*, een vorig jaar in Leiden verdedigde dissertatie.

Mevrouw Van Brouwershaven tracht in haar studie de betekenis aan te geven van de internationale kaders en de 'turbulentie' in de 'omgeving' voor het vermogen van de politiek-ambtelijke top van het ministerie van Defensie om de hoofdlijnen van het eigen beleid te sturen. Hoeveel ruimte is er voor het voeren van een eigen beleid en in welke mate wordt die ruimte benut? Deze interessante vragen gaat zij met verschillende bestuurskundige theorieën te lijf. Zij doet dit aan de hand van een drietal case-studies, namelijk de totstandkoming van de Defensienota's van 1974 en 1991 en van

de Prioriteitennota van 1993. Om een goed inzicht te krijgen in het gehele proces en in de 'rollen' van de verschillende 'actoren' heeft zij met maar liefst 67 hoofdrolspelers gesproken.

Zij komt soms tot prikkelende observaties. Zo stelt zij dat 'het ingebakken conservatisme, gecombineerd met zowel wantrouwen als loyaliteit ten opzichte van de politiek' van de militairen geen 'creatieve strategen' maakte en dat 'de combinatie van wantrouwen en loyaliteit ten opzichte van de politiek' resulteerde in een 'zekere angst om politiek-beleidsmatig te denken' of in een 'zeker *dédain* ten opzichte van de politiek' (269). Haar conclusie luidt dat het ministerie van Defensie (zij bedoelt de politiek-ambtelijke top) meestal meer ruimte had om veranderingen te sturen dan het gebruikte. Dat kwam doordat de defensieleiding die ruimte niet zag of de noodzaak tot verandering niet erkende.

De auteur maakt het zichzelf en haar lezers moeilijk door de Defensieraad als *focal actor* te nemen, eigenlijk uitsluitend omdat minister H.J. de Koster tijdens zijn ambtstermijn (1971-1973) heeft *gepoogd* (cursivering JH) deze raad het hoogste beleidsvormende orgaan van het ministerie van Defensie te maken. In de praktijk, zo moet ook Van Brouwershaven constateren, varieerde de invloed van dit gremium in de onderzochte perioden sterk. Duidelijker ware het geweest als zij zich had beperkt tot het aangeven wie in de achtereenvolgende fasen van de beleidsvorming de touwtjes in handen hadden, hoe diegenen opereerden en door welke *omstandigheden zij zich in die positie bevonden*.

Dit is slechts één van de vele voorbeelden die aangeven dat de auteur haar betoog nodeloos ingewikkeld heeft gemaakt. Zij heeft ruim tachtig pagina's nodig om tot een vraagstelling te komen, 'punten van verwondering' toe te lichten, concepten en begrippen uit te leggen, hypotheses te formuleren en haar casusselectie te verdedigen. Dit zal wel een goed bestuurskundig gebruik zijn, maar een geïnteresseerde buitenstaander haakt af. Het is allemaal heel 'verantwoord', maar leidt tot ontelbare herhalingen. Een en ander is boven-

dien in buitengewoon slecht, onverzorgd Nederlands gesteld en er komt veel jargon en zelfs *new speak* aan te pas om duidelijk te maken wat er wordt bedoeld ('zingevingsaangelegenheid', 'draagvlakcreatie', 'multi-interpretabele NAVO-kaders', 'formeel plangerichte configuraties'). Aan de zetsfouten ga ik maar voorbij...

De interessantste hoofdstukken zijn de drie (van de acht!) waarin de casus worden behandeld. Daarin staat veel wetenswaardigs voor wie zijn geheugen eens wil opfrissen. Maar zelfs die hoofdstukken gaan gebukt onder een te strak stramien. Van Brouwershaven besteedt veel te weinig aandacht aan afwegingen en keuzen die moesten worden gemaakt, aan persoonlijke noties van hoofdrolspelers, alsmede aan activiteiten die we meestal onder de noemer 'lobbyen' plaatsen. Ook komen we niets te weten over de ontwikkelingen *nadat* een nota het besluitvormingsproces is gepasseerd. Wat kwam er nu in de praktijk van terecht? Dat zegt toch ook iets over de waarde van de gang van zaken ervoor.

Waarom makkelijk doen als het ook moeilijk kan? Dat is de indruk die na lezing van deze studie blijft hangen. En dat is jammer. Denk niet dat ik iets tegen bestuurskunde heb; ik heb het destijds als bijvak zelfs met veel plezier gevolgd. Begrippen uit deze discipline kunnen processen inzichtelijk en vergelijkingen mogelijk maken. Van Brouwershaven is er echter niet in geslaagd een heldere analyse te maken van het proces van de totstandkoming van de drie genoemde beleidsnota's. Zij komt daardoor niet met goed beredeneerde aanbevelingen voor de toekomst. Dat strategisch management voor overheidsorganisaties van belang is (de eerste aanbeveling), was mij reeds duidelijk. Het verwarrende betoog van Van Brouwershaven heeft mij eerder aan het twijfelen gebracht dan mij in deze overtuiging gesterkt.

Al het voorgaande neemt niet weg dat *wie* zich voor het onderwerp interesseert, *Turbulentie en strategisch vermogen* zeker moet doorbladeren. Versnipperd door het boek bevindt zich interessante informatie.

dr. J. HOFFENAAR (SMG/KL)

VRIJ DOCTORAAL GESCHIEDENIS AAN DE UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

De Universiteit van Amsterdam, Faculteit der Geesteswetenschappen, Afdeling Geschiedenis en Regiostudies stelt – onder bepaalde voorwaarden – officieren in de gelegenheid het vrij doctoraal examen Geschiedenis te behalen. Hiervoor komen in aanmerking degenen die de volgende afstudeerrichting hebben gevolgd: aan het Koninklijk Instituut voor de Marine - 'Internationale Veiligheidsstudies' (IVS); aan de Koninklijke Militaire Academie - 'Operatiën'.

De Universiteit stelt aan dit doctoraal de volgende eisen:

- voor de KIM-officieren - het met goed gevolg afronden van vier modules van elk zeven studiepunten,
- voor de KMA-officieren - het met goed gevolg afronden van zeven modules van elk zeven studiepunten.

Voor een voltijds student komt dit neer op zeven maanden voor de eerste categorie, ruim twaalf voor de tweede. De Universiteit zal overigens voor een deel onderwijs aanbieden dat op afstand is te volgen.

Voor IDL-cursisten die de Hogere Vorming hebben voltooid, maar niet over een 'IVS'- of 'Operatiën'-achtergrond beschikken, zal een individueel samen te stellen studietraject gelden.

De modules krijgen de volgende inhoud:

- Militaire Geschiedenis (prof. Amersfoort), contactonderwijs,
- Geschiedenis van de Internationale Betrekkingen (dr. Havenaar, prof. Van Sas, prof. Tromp) contactonderwijs,
- Ontwikkeling van de Ongeregelde Oorlogvoering (prof. Amersfoort met prof. Teitler), afstandsonderwijs,
- Scriptie.

Voor de KMA-officieren bovendien:

- Ontwikkeling van de Zeeoorlogvoering (prof. Teitler), contactonderwijs,
- Nederlandse Geschiedenis, afstandsonderwijs,
- Een Regiostudie (Amerikanistiek, Duitslandstudies, Europese studies, Oost-Europastudies), afstandsonderwijs.

De kosten die aan deze doctoraalstudie zijn verbonden bedragen – afhankelijk van de gekozen tijdsopzet – aan inschrijfgeld:

- voor KIM-officieren tussen de 3.100 en 3.600 gulden,
- voor KMA-officieren tussen de 3.650 en 3.940 gulden.

Hierbij komen dan nog kosten voor boeken, syllabi, enz.

De studie vangt met ingang van het studiejaar 2000-2001 aan. Het KIM en de KMA zullen, in de persoon van prof. Teitler, voor alle cursisten als contactpunt fungeren.

Nadere inlichtingen kunt u verkrijgen bij:

- Drs. M.G.Pigge, Studieadviseur Onderwijsinstituut Geschiedenis en Regiostudies, Universiteit van Amsterdam, Tel. 020-5252607, e-mail marjoriepigge@hum.uva.nl
- Prof.dr. H. Amersfoort, Sectie Militaire Geschiedenis Koninklijke Landmacht en Universiteit van Amsterdam, Tel. 070-3165850/3165836, e-mail smg@army.dnet.mindef.nl
- Prof.dr. G.Teitler, Koninklijk Instituut voor de Marine, Koninklijke Militaire Academie en Universiteit van Amsterdam, Tel. 0223-657214, e-mail steitler@multiweb.nl

Samenvattingen

J. Shea. Moderne conflicten, de media en de publieke opinie

De auteur zet uiteen dat NAVO's voornaamste moeilijkheid als het gaat om het rechtvaardigen van het gebruik van geweld ten overstaan van de publieke opinie tevens haar grootste succes is: ze heeft conflicten in Europa tot een zeldzaamheid gemaakt. Sterker nog, een militair conflict is wellicht de minst waarschijnlijke voortijdige doodsoorzaak in vergelijking met kanker, hartziekten of verkeersongelukken. Vanuit dit perspectief analyseert Shea de complexe verhoudingen tussen militaire conflicten, media en de publieke opinie. Hij gebruikt 'Kosovo' daarbij als kapstok en stelt uiteenlopende onderwerpen aan de orde, zoals de CNN-factor, het concept van de 'rechtvaardige oorlog', de invloeden van de media, het probleem van geruchten en dat van asymmetrische oorlogvoering. Tevens komen de kosten van militair ingrijpen, waarheid als een 'legpuzzel' en de voorlichting van het publiek aan de orde. Volgens Shea is het veel gemakkelijker om fysieke doelen te bereiken, bijvoorbeeld de terugkeer van vluchtelingen, dan morele of spirituele doelen, zoals etnische harmonie. Hij concludeert dat een militaire overwinning op zichzelf niet genoeg overtuigingskracht bezit. Zonder een goed georganiseerde mediacampagne is het al te gemakkelijk om de vrede te verliezen, en daarmee het definitieve oordeel van de geschiedenis.

A. Shai. De beëindiging van de oorlog in Oost-Azië, 1945

Het debat over de vraag welke macht de beëindiging van de oorlog in Oost-Azië in 1945 heeft bewerkstelligd, is nog steeds gaande. Er zijn twee conflicterende verhalen in omloop, die elk het enig juiste willen zijn. Wie heeft nu uiteindelijk die oorlog gewonnen: de sovjet-troepen die Manchoerije binnen marcheerden op 9 augustus 1945, of wellicht de Amerikanen die de atoombommen lieten vallen op Hiroshima, drie dagen eerder, en op Nagasaki, nadat de sovjet-invasie was begonnen? De auteur bespreekt de context van de relatie tussen de Sovjet-Unie en de VS, de positie van China en de verschillende opvattingen over de genoemde vraag, zoals gegeven door de historici Allen, Weinburg, Alperovitz en May. Hij concludeert dat de betrokkenheid van de Sovjet-Unie aan de oorlog de doorslaggevende factor is geweest voor Japans overgave.

M.J.B. Pool. Het uniform in de mode

Op het eerste gezicht heeft mode weinig van doen met militaire uniformen. De auteur toont echter aan dat niets minder waar is. Al eeuwenlang beïnvloedt de militaire dracht de mode. Soms gaat het daarbij om elementen, zoals camouflagepatronen, laarzen en legergroen. Maar er is meer: de trenchcoat, de montycoat, de parka, het T-shirt, schoenen als de Doc Martens en de Palladium-junglelaarzen, maar ook de bermuda en de chino – allemaal zijn ze afkomstig uit het militaire domein. Dit artikel onderzoekt deze invloeden. Zo brachten de Romeinen de cape met zich mee, de Teutonen de broek, en de Landsknechten een soort knickerbocker ('Pluderhose'). De Fransen brachten het uniform 'justaucorps' en het epaulet met zich mee; de Britten de 'cardigan'; de Amerikanen het T-shirt en de Duitsers de camouflage. Voor de auteur staat het als een paal boven water dat veel mensen, onder wie modeontwerpers, de militaire uniformen goed in het oog zullen blijven houden.

W.H. Th. Heijster. De beleidsvisie Leidinggeven

In 1998 werd de derde beleidsvisie Leidinggeven gepubliceerd. De auteur analyseert de door de KL gehanteerde definitie van leiderschap: het bewust beïnvloeden van het gedrag van anderen in combinatie met de eigen toewijding, gericht op een vastgesteld doel. Het document richt zich op twee thema's: wederzijds respect en vertrouwen, en onafhankelijke actie. De auteur commentarieert de acht elementen van de definitie: bewust; beïnvloeden; gedrag; anderen; eigen toewijding; gezamenlijk; doel, en realiseren. Al deze elementen hebben immers gevolgen voor de training van toekomstige leiders. Hij presenteert een schema dat als instrument kan dienen voor het verifiëren van de huidige programma's. Het te verschijnen 'handboek over leidinggeven' zal verdere onderbouwing en verduidelijking brengen.

A. Stephens. Commandovoering, leiderschap en 'aerospace power'

Volgens de auteur schieten commandanten die hun troepen onnodig opofferen omdat ze technisch onwetend zijn, ethisch tekort. Nieuwe technologieën en het gebruik van de ruimte geven een nieuwe betekenis aan woorden als 'kennis', 'massa', 'lethaliteit', 'snelheid' en 'manoeuvre'. Deze ontwikkelingen komen het krachtigst tot uiting in wapensystemen die het luchtruim gebruiken. In geavanceerde naties is er sprake van een trend binnen 'surface forces', de landmacht en de marine om een groot deel van hun slagorde te doen bestaan uit middelen in de lucht. Het huidige voorkeursmodel van militaire actie heeft drie kenmerken: de behoefte aan een snelle oplossing; een nadruk op overeenkomsten die door middel van onderhandelen tot stand zijn gekomen; en het gebod om de slachtoffers aan beide zijden te minimaliseren. De auteur bespreekt deze ontwikkelingen in de context van 'command and control' in 'joint' oorlogvoering. De veranderende wijze van oorlogvoeren vragen om 'joint' commandanten, die een goed beeld hebben van de nieuwe ontwikkelingen.

Summaries

J. Shea. Modern conflicts, the media and public opinion

As the author stipulates, NATO's main difficulty in justifying the use of force to public opinion is based on this, our greatest success: that we have made conflicts in Europe a rarity. In fact, military conflict is probably the least likely cause of premature fatality today in western democracies, compared with cancer, heart diseases or traffic incidents. From this starting point Shea analyses the complex relationships between conflict, media and public opinion. Kosovo is the 'vehicle' to address a variety of topics, ranging from the CNN-factor, the 'just war'-concept, the influences of the media, the problem of rumour and asymmetrical war to the costs of action, truth as a jigsaw puzzle and education of the public. According to him it is much easier to achieve physical goals, like the return of refugees, than moral or spiritual ones, like ethnic harmony. Shea concludes that military victory is in itself not enough to carry conviction. Without a well-organised media campaign it is all too easy to lose the peace, and with it the definitive verdict of history.

A. Shai. The termination of war in East-Asia, 1945

The debate on the power which brought about the termination of the war in East-Asia is still going on. There are two conflicting narratives contending for supremacy. Who indeed won that war: the soviet troops who marched into Manchuria on August 9th 1945, or perhaps the Americans who dropped the atomic bombs on Hiroshima, three days earlier, and on Nagasaki, after the soviet invasion had begun? The author discusses the broader context of the Soviet-American relations, the position of China and the different arguments concerning the question mentioned above, as given by historians like Allen, Weinburg, Alperovitz and May. His conclusion is that the entry of the Soviet Union into the war was the decisive factor in Japan's surrender.

M.J.B. Pool. The uniform in fashion

At first sight fashion has little to do with military uniforms. As the author clarifies, the reality is different. Through the ages the uniform influenced fashion. Sometimes it has to do with elements, such as camouflage-patterns, boots and army-green. But there is more: the trenchcoat, the montycoat, the parka, the T-shirt, shoes like Doc Martens and Palladium jungle boots, the bermuda and chino – they all originate within the military. This article explores these influences. The Romans brought the cape, the Teutons the trousers, the Lansquenets brought a type of knickerbockers ('Pluderhose'). Furthermore, the French brought the 'uniforme justaucorps' and the epaulet; the British the 'cardigan'; the Americans the T-shirt and the Germans camouflage. The author has no doubt that many people, including fashion designers, will keep a close look at military uniforms.

W.H.Th. Heijster. The Army policy on Leadership

In 1998 the third policy paper on leadership was published. The author analyses the definition of leadership: the conscious influencing of others' behavior in combination with one's own devotion directed at a fixed target. The paper focuses on two themes: mutual respect and trust, and independent action. He comments the eight elements of the definition: conscious, to influence, behavior, others, own devotion, joint, target and to realize – as all have implications for the training of future army leaders. The scheme he presents might be a tool to verify present programs. The coming 'handbook on leadership' will bring further argumentation and clarification.

A. Stephens. Command, leadership and aerospace power

According to Stephens, commanders who sacrifice their troops unnecessarily because they are technically unaware are ethically derelict. New technologies and the use of space are redefining the meaning of words like 'knowledge', 'mass', 'lethality', 'speed' and 'manoeuvre'. These developments have found their most potent expression in aerospace-based weapon systems. Within advanced nations there is a trend in 'surface forces', armies and navies, to turn a large proportion of their orders of battle into de facto aerospace forces. The present preferred model of military action is defined by three key features: the need for a rapid resolution; an emphasis on negotiated settlements rather than unconditional surrender, and the imperative to minimize casualties on both sides. The author discusses those developments in the context of command and control in joint warfare, touching on the colour of uniforms and the mindsets of the people who wear them; the nature of command; aspects of leadership and levels of war. The changing face of warfare and the evolving shape of military organisations demand joint force commanders with a clear understanding of the new realities.